

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Avrupa Topluluğunda Bankacılık ve Yılsonu Hesaplarının Uyumlaştırılması

Necdet Sağlam

(Yüksek Lisans Tezi)

ESKİŞEHİR

1990

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

AVRUPA TOPLULUĞUNDA BANKACILIK

I - GENEL BİLGİLER	3
II - AT ÜLKELERİNDE BANKACILIK	4
1. BELÇİKA'DA BANKACILIK	4
1.1 Grup Bankaları	5
1.2 Özel Tasarruf Bankaları	6
1.3 Devlet Kredi Kuruluşları	6
2. DANİMARKA'DA BANKACILIK	8
2.1 Ticaret Bankaları	8
2.2 Tasarruf Bankaları	9
2.3 Yabancı Bankalar	9
2.4 Banka Olmayan Kuruluşlar	10
3. FRANSA'DA BANKACILIK	10
3.1 Geleneksel Bankalar	11
3.2 Yabancı Bankalar	12

3.4	Tasarruf Bankaları	13
3.5	Finans Şirketleri	13
3.6	Resmi yada Yarı Resmi Özellikli Bankalar.	13
4.	İTALYA'DA BANKACILIK	14
4.1	Devlet Bankaları	14
4.2	Ulusal Faiz Bankaları	15
4.3	Sıradan Kredi Kuruluşları	15
4.4	Kooperatif Bankalar	15
4.5	Tasarruf Bankaları ve Birinci Grup Rehin Bankalar	16
4.6	Tarım ve Elsanatları Endüstrisi Bankaları	16
4.7	Yabancı Bankalar	16
4.8	Diğer Finansal Kuruluşlar	17
5.	İRLANDA'DA BANKACILIK	17
5.1	Birleşik Bankalar	17
5.2	Birleşik Olmayan Bankalar	18
5.3	İnşaat Şirketi Şeklindeki Bankalar	19
5.4	Devlet Yatırım Bankaları	19
5.5	Tasarruf Bankaları	19
6.	İSPANYA'DA BANKACILIK	20
6.1	Özel Bankalar	20
6.2	Tasarruf Bankaları	22
6.3	Kredi Kooperatifi Şeklindeki Bankalar ...	23
6.4	Devlet Bankaları	23
7.	PORTEKİZ'DE BANKACILIK	23
7.1	Ticaret Bankaları	24
7.2	Gaixa Goral De Deposititas	24

7.3	Portekiz Yatırım Bankası	25
7.4	Credito Predial Portuques	25
7.5	Tasarruf Bankaları	25
7.6	Tarım Kredi Kooperatifi Şeklindeki Bankalar	26
8.	YUNANİSTAN'DA BANKACILIK	26
8.1	Ticaret Bankaları	26
8.2	Yatırım Bankaları	27
8.3	Yunan Tarım Bankası	28
8.4	İpotek Bankaları	28
8.5	Posta Tasarruf Fonu	29
8.6	Yabancı Bankalar	29
9.	BATI ALMANYA'DA BANKACILIK	29
9.1	Universal Bankalar	30
9.2	Özel Konumlu Bankalar	33
10.	İNGİLTERE'DE BANKACILIK	34
10.1	Bankalar	34
10.2	Diğer Kuruluşlar	36
11.	LÜKSEMBURG'DA BANKACILIK	38
11.1	Yerli Bankalar	39
11.2	Özel Bankalar	39
11.3	Yabancı Bankalar	40
11.4	AT'nun Diğer Kuruluşları	40
12.	HOLLANDA'DA BANKACILIK	40
12.1	Ticaret Bankaları	41
12.2	Tarım Kredi Bankaları	41
12.3	Devlet Tasarruf Kuruluşları	42
12.4	Tasarruf Bankaları	42

12.5 Özel Kuruluşlar	43
12.6 İpotek Bankaları	43
12.7 Yabancı Bankalar	44

İkinci Bölüm

DİREKTİFLER ÇERÇEVESİNDE YILSONU RAPORLARININ DURUMU

1. BİLANÇO.....	46
1.1 Aktiflerle İlgili Düzenlemeler	46
1.2 Bilançonun Aktif Kalemlerinin Dökümü	49
1.3 Pasiflerle İlgili Düzenlemeler	50
1.4 Bilançonun Pasif Kalemlerinin Dökümü	52
1.5 Bilançonun Eleştirisi ve Bilançoyu İlgilendiren Diğer Düzenlemeler	53
2. KÂR/ZARAR TABLOSU	57
2.1 Kâr/Zarar Tablosu ile İlgili Düzenlemeler.	57
2.2 Kâr/Zarar Tablosu Dikey Dökümü	60
2.3 Kâr/Zarar Tablosu Yatay Dökümü	62
3. HESAPLARLA İLGİLİ NOTLAR	64
4. DEĞERLEME KURALLARI	69
4.1 Genel Değerleme Kuralları	69
4.2 Özel Değerleme Kuralları	70
5. KONSOLİDE HESAPLAR	75
5.1 Muafiyet Sınırlaması	77
5.2 Alt Grupların Muafiyeti için Zorunlu Olmayan Haller	77
5.3 Direktif Tarafından Açıklanan Koşullar ...	79
5.4 Geçici Ortaklarla İlgili İstenilen İlave Açıklamalar	80

5.5 Birleşik Şekilde İdare Edilmede İstenilen Konsolidasyon	80
5.6 Benzer Olmayan Faaliyet Gruplarının Ayı- rımı	81
5.7 Konsolide Hesapların Dökümü	82
6. YILSONU HESAPLARININ YAYINLANMASI	83
7. DENETİM	85

Üçüncü Bölüm

DİREKTİFLERİN ÜYE ÜLKELERDE UYGULANMASI İLE BANKALARIN YILSONU HESAPLARININ DURUMUNUN İNCELENMESİ

1. BELÇİKA	86
1.1 Değerleme Kuralları	87
1.2 Yayınlama ve Denetim	89
2. FRANSA	89
2.1 Hesapların Kapsamı	90
2.2 Açıklamalar	90
2.3 Değerleme Kuralları	91
2.4 Yayınlama ve Denetim	92
3. YUNANİSTAN	92
3.1 Hesapların Kapsamı	93
3.2 Değerleme Kuralları	93
3.3 Yayınlama ve Denetim	94
4. İTALYA	94
4.1 Hesapların Kapsamı	95
4.2 Değerleme Kuralları	96
4.3 Yayınlama ve Denetim	97

5. LÜKSEMBURG	97
5.1 Hesapların Kapsamı	98
5.2 Değerleme Kuralları	98
5.3 Yayınlama ve Denetim	99
6. BATI ALMANYA	99
6.1 Hesapların Kapsamı	100
6.2 Değerleme Kuralları	101
6.3 Yayınlama ve Denetim	102
7. İRLANDA	103
7.1 Hesapların Kapsamı	103
7.2 İstenilen Açıklamalar	103
7.3 Değerleme Kuralları	104
7.4 Yayınlama ve Denetim	105
8. HOLLANDA	105
8.1 Hesapların Kapsamı	106
8.2 Değerleme Kuralları	108
8.3 Yayınlama ve Denetim	108
9. PORTEKİZ	108
9.1 Hesapların Kapsamı	109
9.2 Değerleme Kuralları	110
9.3 Yayınlama ve Denetim	112
10. İSPANYA	112
10.1 Hesapların Kapsamı	113
10.2 Değerleme Kuralları	113
10.3 Yayınlama ve Denetim	115
11. İNGİLTERE	115
11.1 Hesapların Kapsamı	116

11.2 Değerleme Kuralları	117
11.3 Yayınlama ve Denetim	118
12. DAMİRKA	118
12.1 Hesapların Kapsamı	118
12.2 Değerleme Kuralları	120
12.3 Yayınlama ve Denetim	122
SONUÇ	123
YARARLANILAN KAYNAKLAR	i

KISALTMALAR

s.	Sayfa
AT	Avrupa Topluluğu
EEC	European Economic Community
IML	Lüksemburg Para Enstitüsü
CONSOB	İtalyan Kamu Muhasebecileri Konseyi
SCB	Supervision of Commercial Banks and Saving Banks
vb.	Ve benzeri
BF.	Belçika Frangı
DKR.	Danimarka Kronu
FF.	Fransız Frangı
IR.	İrlanda
DM.	Alman Markı
ECU	Avrupa Hesap Birimi
Bkz.	Bakınız
OJ	Official Journal
EIB	Avrupa Yatırım Bankası
CEE	Avrupa Ekonomik Topluluğu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
CCE	Avrupa Topluluğu Komisyonu
CEC	Avrupa Topluluğu Komisyonu

GİRİŞ

AVRUPU TOPLULUĞU (AT), 1958 yılında 6 Batı Avrupa Ülkesince kurulmuş ve şimdi 12 üyesi (üye olmak için sırada bekleyen ülkelerle) olan büyük bir topluluktur. AT'nu diğer örgütlerden ayıran en belirgin özellik ise, amacının salt gümrük birliğini gerçekleştirmek olmayıp aynı zamanda ekonomik ve politik bütünleşmeyi de amaçlamış olmasıdır.

AT ülkeleri bankalarının bugünkü durumu, bunların XX. yüzyılın başındaki durumlarından oldukça farklıdır. Gerçekten, bu yüzyılın başlarında sermayeler, büyük bir bolluk içinde bankaların kasalarına akıyor ve bankalar bu paraları ulusal sınırlar içinde, tam olarak kullanmakta güçlük çekiyorlardı. Ancak günümüzde alternatif yatırım alanlarının çoğalması ile, bankacılık sektörü büyük bir rekabet içindedir.

AT 1992 yılı sonunda tek pazara geçecektir. Tek pazar

ile kişilerin, malların ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, AT lkelerindeki bankaların ve yıllık hesaplarının incelenmesi uygun görülmüştür.

Birinci bölümde AT lkelerindeki bankalar incelenmiş, tanıtılmış ve mali durumları ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde ise, özellikle son direktif(86/635/EEC) erevesinde banka ve kredi kuruluşlarının yılsonu hesaplarının durumu incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde banka ve kredi kuruluşlarının konsolidasyon, hesaplarla ilgili notlar ve değerleme kuralları ile ilgili düzenlemeler, denetim ve yayınlama ile ilgili düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Bu bölümde bilanço ve gelir tablosunun şekli ve içeriği geniş kapsamlı olarak incelenmiştir.

nc bölümde ise direktiflerin ye ülkelerdeki uygulanması incelenerek, ye ülkelerdeki uygulama eksiklikleri üzerinde durulmuştur.

İnceleme sonunda ise, genel bir değerlendirme ile direktifler ve direktiflerin ye ülkelerde uygulanması sonucu ortaya çıkacak sorunlar belirtilerek, çözümlerin neler olması gerektiği inceleme konusu edilmiştir.

B i r i n c i B ö l ü m

AVRUPA TOPLULUĞUNDA BANKACILIK

I- GENEL BİLGİLER

Bankaların, fonların toplanması; gereksinme duyulan özel ve kamu kuruluşlarına yönlendirilmesi, ülke ve uluslararası düzeyde hareketlilik sağlanması, ekonomide kaynak kullanımını etkinleştirmesini, kısa süreli fonların uzun süreli fon haline dönüştürülmesi gibi önemli işlevleri vardır.

Bankacılık sistemi ekonomide kaynak yaratarak gelir dağılımını etkiler, kaydi para yaratır. Ekonomik istikrarı etkileyerek enflasyonist baskılara etki yapar. Kendi sermayesinden çok birikim sahiplerinden topladığı fonlar ile faaliyetlerini sürdürür. Bankaların başarısızlığı dar bir alanda kalmayarak bütün bir ekonomiyi etkiler. Ayrıca, para politikasıyla bankacılık sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. Bu ilişki para politikasının uygulanmasında etkili olur.

İzleyen bölümde AT üyesi ülkelerdeki bankacılık, Belçika'dan başlayarak incelenecektir. Bu bölümden istenen amaç, üye ülkelerdeki bankaların türlerinin ortaya konarak; faaliyetlerinin tanıtılmasıdır. Bankaların mevduatları ve bilanço değerleri ortaya konularak AT bankacılığının önemi vurgulanmıştır. Bu konulara ilaveten diğer kredi kuruluşlarından bahsedilmiştir.

II- AT ÜLKELERİNDE BANKACILIK

1. BELÇİKA'DA BANKACILIK

1930'ların büyük depresyonundan sonra oluşturulan Belçika Bankalar Kanunu, 1973-1975 döneminde çeşitli değişikliklere uğrayarak 1985 yılında AT yönergeleri çerçevesinde son durumunu almıştır. Belçika'da bankaların denetimi tek bir organizasyonda toplanmasına rağmen Bankacılık Komisyonu (Banking Commission) Merkez Bankası (National Bank of Belgium) ve Maliye Bakanlığı arasında yakın bir ilişki mevcuttur. 1850 yılında kurulan merkez bankasının, bankaların denetiminde önemli bir rolü vardır. Bu banka, para politikasının denetimini yapar, devlete banker rolü oynar, reeskont işlemi yapar, finansal aracılara çeşitli tavsiyelerde bulunur (1).

(1) Anne HENDRIE, Banking in the EEC, 1989 Structures and Sources of Finance, Financial Times Business Information, London, 1988, s.1-3.

1.1 GRUP BANKALARI

Belçika'da bankaları üç gruba ayırabiliriz (2).

1.1.1 Para Piyasası Bankaları (Money Market Banks)

Bu grub bankalar en büyük kategoriye oluştururlar, bir veya bir kaç tip organizasyondan meydana gelirler. En önemli işleri uluslararası faaliyetler, kambiyo işleriyle uğraşmaktır. Ya ihtisas bankaları yada yabancı bankaların şubeleridirler. Kendi işlerinde kredi faaliyetleri ile uğraşan grup ve europazarlarda faaliyette bulunanlar olarak ayrılırlar (3).

1.1.2 Müşteri Bankaları (Customer Banks)

Küçük ve orta büyüklükteki bu bankaların faaliyetleri müşteriler ve kambiyo işinde yoğunlaşmıştır. Bu kuruluşlar iki kategoriye ayrılırlar; müşterilerden mevduat toplayanlar ve ticaret sektöründe faaliyette bulunanlar. Bu bankaların çoğu yöresel bankacılık ve elektronik bankacılık hizmetleri sunmaktadırlar (4).

1.1.3 Farklılaştırılmış Bankalar (Diversitied Banks)

Bu grup Belçika'nın üç büyük bankası olan Société Générale de Banque, Banque Bruxelles Lambert ve Krediet Bank'ı içine alır. Avrupa iş piyasasının çoğu işini yaparlar. Bu kuruluşların çok önemli mevduatları vardır ve bilgi

(2) Price Waterhouse, Research an the "Cost of Non-Europe" Basic Findings, Volume 9, Document, C.E.C., Luxemburg, 1988, s.349.

(3) OECD, Bank Profitability Financial Statements of Bank with methodological Country Notes 1980-1984 Paris 1987, s.82.

(4) OECD, s.82.

işlem ağıları çok geniştir. Aynı zamanda önemli uluslararası ticaret ve kambiyo işleri mevcuttur (5).

1.2 ÖZEL TASARRUF BANKALARI (Private Savings Banks)

1985 bankacılık kanunundaki değişiklikleriyle daha iyi yasal bir statüye kavuşan bu bankaların faaliyetleri bankacılık komisyonunca denetlenir. Normal olarak en az sermayeleri 25 milyon B.F olması gerekir fakat kooperatif şeklinde ise 10 milyon B.F ile kurulabilirler. Bu bankaların ana görevi halktan topladıkları mevduatları değerlendirmektir. Pasiflerinin büyük bölümünü topladıkları mevduatlar oluşturur ve aktiflerini ise prensib olarak verdikleri kredi ve devlet borçlanmaları oluşturur. Uluslararası faaliyetlerde az bulunurlar ve emin müşterileri vardır. 1960 yılında toplam mevduatları 18 milyar B.F iken bu rakam 1986 ağustosunda 443 milyar B.F'na ulaşmıştır (6).

1.3 DEVLET KREDİ KURULUŞLARI (Public Credit Institutions)

Üç önemli grubu vardır;

1.3.1 Genel Tasarruflar ve Pansiyon Bankası (General Savings and Pension Bank)

1865 yılında kurulan bu banka küçük tasarrufları toplayarak işe başlamıştır. Bugün dünyanın en büyük tasarruf bankaları içinde yer alır. 1980 yılında bir devlet bankasına dönüştürülmüştür. Konut kredisi, ipotek kredisi, hayat sigortası, ihracat kredisi, ticaret sektörüne kredi

(5) Price Waterhouse, s.350.

(6) Hendrie, s.14 ..

verir. Devlet Finansman araçlarına yatırım yapar. Emeklilik (pansiyon) işini üstüne almış durumdadır (7).

1.3.2 Ulusal Endüstriyel Kredi Birliği (National Industrial Credit Corporation)

1919 yılında Merkez Bankasınca endüstrinin, tarım ve özel sektörün orta ve uzun dönem finansmanını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Sermayesinin yarısı devlete aittir. Kredilerinin yaklaşık %50'ni orta ve uzun vadeli krediler oluşturur. Geçmişte kredi verme işini bankalar aracılığıyla yapan bu kuruluş günümüzde kredi talep edenlere direkt olarak vermektedir (8).

1.3.3 Belçika Halk Kredisi (The Communal Credit of Belgium)

Limited şirket şeklindeki bu kuruluşun hisse-leri değişik belediye ve vilayetlerindir. Bu kuruluş vilayetler ve belediyeler için bir banker rolü oynar. Aktiflerinin büyük bölümünü uzun dönem krediler oluşturur.(9)

Belçika'da bu kuruluşların dışındakileri ise şu şekilde sıralayabiliriz; Meslek Kredisi Ulusal Fonu (National Fund of Professional Credit), Tarım Kredisi Ulusal Kuruluşu (National Institute of Agricultural Credit) ve Posta Ciro Kuruluşudur (Post Office Giro) (Bankalar gibi fon transferi ile uğraşır).

(7) Price Waterhouse, s.350. Hendrie, s.10.

(8) Hendrie s.12.

(9) Hendrie s.13.

2. DANİMARKA'DA BANKACILIK

Danimarka'da,1973 AT Bankacılık direktiflerinden yararlanılarak,1974 yılında bankacılık yasası hazırlanmıştır. Bankaların denetimi Endüstri Bakanlığınca yapılmaktadır. Bankalar en az 5 milyon DKR ile yetkili otoriteden alınacak izin ile kurulabilir. 1936 yılında kurulan Merkez Bankası (Danmarks Nationalbank) devlete bir banker görevi yapar, para politikasından sorumludur, banknot basımı yapar ve çeşitli merkez bankası görevlerini yürütür (10).

Danimarka'da son yıllarda AT Bankacılık direktifleri ve beyaz rapor çerçevesinde yeni reformlar yapılmaktadır.

Danimarka'da ilk özel banka 1810, ilk ticari banka ise 1846'da kurulmuştur. Yüzyılımızda Kopenhag,önemli bir ticaret bankası merkezidir.

2.1 TİCARET BANKALARI (Commercial Banks)

Bu grubun çok azı ülke genelinde, 20 kadarı küçük bölgelerde ve diğerleri ise yöresel olarak faaliyetlerini sürdürürler. Den Danske Bank' 1987 yılında toplam aktifleri 131,5 milyon DKR ile en büyük bankadır. İkinci büyük ise Copenhagenen Handelsbank'dır. Üçüncü sırayı Privat Banken alır. Bu üç banka,Danimarka bankalarının aktif toplamının yarısına sahiptir. Bu grub bankalar bütün universal bankacılık hizmetlerini sunarlar. Son on yılda uluslararası faaliyetleri yo-

(10) Mayo ELSTOBS ,Banking Structures and Sources of Finance on the EEC,Banker Researcher,1979,London , s.30.

ğunlaşmıştır. Yurt dışında şube ve temsilcilikleri vardır. Bu gr
 Hesaptan fazla para çekme (overdrafts), ticaret ve endüstri
 sektörüne kredi, konut inşaatı kredisi verirler. 1986 sonun-
 da bu bankaların toplam aktifleri 613.8 milyar DKR dur (11).

2.2 TASARRUF BANKALARI (Savings Banks)

Danimarka'da çoğu küçük 145 tasarruf bankası var-
 dır. İki büyükler, SDS ve Bikuben'dir bu iki banka, tasar-
 ruf bankaları bilanço toplamının %55'ne sahiptir. Bu sektö-
 rün 13 büyük bankası, bilanço toplamının %90'nına sahiptir.
 Tasarruf bankaları bütün bankacılık hizmetleri,
 reeskont işlemi, garanti işlemi yaparlar . Son zamanlarda
 dış ticaretle ilgilenmeye başlamışlardır. Kredilerinin %10'u
 uzun vadeli. Mevduatlarının yaklaşık % 55'i iş sektörü dı-
 şından gelmektedir (12).

2.3 YABANCI BANKALAR (Foreign Banks)

Danimarka'daki yabancı bankalar şube veya temsil-
 cilik şeklindedirler. Endüstri bakanlığı bu bankaların yer-
 li bankalar gibi faaliyette bulunmalarına izin vermiştir. Ko-
 penhang'ta 5 yabancı banka şubesi, 3 aracı banka faaliyette
 bulunmaktadır. Bu ülkedeki yabancı bankalar büyük bir reka-
 betle karşı karşıyadırlar. Ülkedeki yabancı bankaların
 toplam aktifleri Danimarka bankaları ve tasarruf bankaları
 aktif toplamının yaklaşık % 1'i kadardır (13).

(11) Hendrie, s.43-46.

(12) Hendrie, s.46.

(13) Hendrie, s.46.

2.4 BANKA OLMAYAN KURULUŞLAR (Non Banking Institutions)

2.4.1 İpotek Kredisi Kuruluşları (Mortgage Credit institutions)

Uzun dönem inşaat kredisi verirler ve bu sektörün büyük bir kısmına sahiptirler. 100 yıldan daha fazla yıldır faaliyetlerini sürdürmektedirler. Beş büyük kredi kuruluşu mevcuttur. Az riskli tahvil satarlar. Bazıları çeşitli konularda ihtisaslaşmışlardır (Endüstrinin finansmanı gibi konularda ihtisaslaşmışlardır)(14).

2.4.2 Sigorta Şirketleri ve Pansiyon Fonları (Insurance Companies and Pension Funds)

Bu iki tip kuruluş da uzun dönem tahvillere yatırım yaparlar. Ödünç para verirler fakat, ^{bu}1980'den sonra küçük seviyeye düşmüştür.

1986 sonu Danimarka'da 1497 banka şubesi vardır ve şube başına karlılık 25.7 milyon ECU'dur. Başlıca büyükleri ise; Don Danske Bank, Copenhagen Handelsbank, Privatbanken, Sparekaisen SDS, Provinsbanken, Bikuben, Andesbanken, Denmark, Syske Bank'tır (15).

3. FRANSA'DA BANKACILIK

Fransa'da 25 temmuz 1984 tarihli yeni bankacılık yasası ile Bankacılık Komisyonu (Commission Bancaire) bütün Kredi kuruluşlarının (Ticaret bankaları, kooperatif banka-

(14) Hendrie, s.47.

(15) P.L. Gilibert ve A Steinherr, The Impact of financial market Integration on the European Banking Industry EIB papers, march 1989, s.52.

ları, tasarruf bankaları, finans şirketleri ve özel kredi kuruluşları) denetimini üstlenmiştir. Bu tarihe kadar sadece bankalar ve özel finans şirketleri Bankacılık Kontrol Komisyonunun (Commission de Contrôle de Banques) denetimindeydi(16).

Bu tarihten itibaren bankalar çoğu bankacılık servislerini yeniden düzenlemişlerdir. 1986 yılı sonu itibarıyla 2636 banka şubesi ve şube başına kârlılık 35.7 milyon ECU'dur (17).

Fransız Merkez Bankası kredi ve nakit denetimi ve bütün bankacılık sektörünün denetimiyle görevlidir ve diğer merkez bankası işlevlerini yerine getirir. Bankacılığın denetimiyle Maliye Bakanlığı, Ulusal Kredi Konseyi (Conseil National du Crédit), Bankacılık Komisyonu ve Merkez Bankası ilgilenir (18).

3.1 GELENEKSEL BANKALAR (Banques Inscrites)

1945 Bankacılık Yasasına göre üç tip banka vardı; tasarruf bankası (banques de dépôts), ticaret bankaları (banques d'affaires) ve orta ve uzun vadeli Kredi Bankaları (banques de Crédit Long et Moyen Terme). Fakat 1984 yasası ile bu sınıflandırma kaldırıldı. Bu bankalar her türlü bankacılık hizmetini yaparlar. Geleneksel bankalar, bütün ticaret bankalarını içine alırlar. Sermaye pazarlarında ve uluslar-

-
- (16) Salvatore Mastropasqua, The Banking System in the Countries of the EEC Institutional and Structural Aspects. 1978, Srijthoff and Noordhaff International Publishers BV. Netherlands. s.64-65 ..
- (17) Gilibert ve Sterinher, s.52 ..
- (18) Hendrie, s.66-68..

arası pazarda önemli bir yerleri vardır. Ticaret ve Endüstri sektörüne orta ve uzun vadeli kredi verirler, özel (kişisel) kredileri gelişmiştir. Sermaye pazarında aracılık ve yatırım yönetimi yaparlar. Bu grubun büyükleri Banque Nationale de Paris, Crédit Lyonnais ve Société Générale'dir (19).

3.2 YABANCI BANKALAR

1984 yılında Fransa'da 142 yabancı banka vardır. Bu kuruluşlar ya şube, ya aracı, ya da temsilcilik şeklindedirler. Toplam banka aktiflerinin % 15'ine, kredilerin % 12'ine, ve toplam mevduatın % 8'ine sahiptirler. Yabancı bankaların Fransa'da faaliyet gösterebilmeleri için; minimum sermayesi, hukuki statüsü olmalıdır. Döviz işlerine dair yetki belgesi alması ve ayrıca Fransa'ya tahsis edilen sermayenin % 20'ni Maliye Bakanlığı emrine ve Merkez Bankasına bloke ettirmesi gerekir (20).

3.3 MUTUEL VE KOOPERATİF BANKALARI (Mutuel and Co-operative Banks)

Mutuel bankalar Fransa'da özel bir yasal statüye sahiptirler, fakat geleneksel bankalara benzer faaliyetleri yapmalarına izin verilmiştir. Geleneksel bankacılığın % 25'ine, toplam müşterilerin % 9'una sahiptirler. Tarım kredi bankaları ise, önemli müşterek ve kooperatif bankalardır. Faaliyetleri, tarım sektörüne ve özel sektöre kredi vermek, mevduat

(19) Price Waterhouse, s.314.

(20) TÜSİAD, AT ve Türkiye'de Bankacılık uyumla ilgili sorunlar, İSTANBUL, 1988 s.50.

toplamaktır. Bu sektörün başlıcaları Crédit Agricola, Crédit Mutuel, Banques Populaires, Crédit Co-operatif'tir. 1986 yılında bu bankaların toplam aktifleri sırasıyla 954, 198, 232, 21, milyar FF'dır (21).

3.4 TASARRUF KURULUŞLARI (Savings Institutions)

Ana faaliyetleri tasarruf toplamaktır. Son zamanlarda kişisel kredi, çek, konut ve belediyelere kredi verirler. Başlıcaları ;

Caisses d'épargne et de prévoyance, Caisse Nationale d'Épargne, Caisse de Dépôts et Consignations'dur (22).

3.5 FİNANS ŞİRKETLERİ (Sociétés Financières)

Bankacılık yasası bu kuruluşlara kısa dönem mevduat toplama iznini vermez. Bu kuruluşlar kredi ve menkul kıymetlerle ilgilenirler. Endüstri Kredisi verirler, menkul kıymet yönetimi yaparlar, finansal hizmetler sunarlar, ipotek kredisi verirler, leasing, faktoring vb. işlerle uğraşırlar. 1986 yılında Fransa'da 1049 finans şirketi vardır ve toplam aktifleri 978 milyon FF'dır (23).

3.6 RESMİ YADA YARI RESMİ ÖZELLİKLİ BANKALAR :

Bu bankalar özel yasalar ile kurulmuşlardır. Özel sektörün orta ve uzun süreli finansmanını sağlarlar. Bu kuruluşlar şunlardır (24);

(21) Price Waterhous, s.315.

(22) Price Waterhous, s.315.

(23) Hendrie, s.82.

(24) Hendrie, s.83-84.

Crédit National (Endüstriyel Kalkınma Bankası), Sociétés de Développement Regional (Bölgesel Kalkınma Birlikleri) Crédit Foncier de France ve Comptoir des Entrepreneurs (İpotek kredisi bankası), Banque Française de Commerce Extérieur (Dış ticaret bankası), Institut de Développement Industriel (Endüstriyel Kalkınma Şirketi), Crédit d' Equipement de Petites et Moyennes Entreprises'dir.

4. İTALYA'DA BANKACILIK

1985 sonunda İtalyan Bankacılık Sisteminin % 90'nı devlet kontrolündedir. 1986 yılı sonu itibariyle İtalya'da 4192 banka şubesi bulunmakta ve şube başına kârlılık 46.1 milyon ECU'dur. 1936 yılında bankacılık kanunu ile düzenlenen bankalar, para ve kredi politikası ile mali kuruluşların denetlenmesinde en üst kuruluşdan, Bakanlıklararası Tasarruf ve Kredi Komitesi (Interminuterral Committee for Credit and Savings-CICR-) ve Merkez Bankasınca (Bank of Italy) denetlenir. CICR çeşitli konularda yetkilidir. Kararını ve tavsiyelerini Merkez Bankasına bildirir. Bir devlet bankası olan Merkez Bankası, 300 milyon Lire, ile tasarruf bankaları, devlet kredi kuruluşları, ulusal faiz bankaları, sosyal güvenlik ve sigorta kuruluşlarının katılımı ile kurulmuştur. Para politikasının uygulanması ile sorumludur. Reeskont işlemi, banknot basma gibi görevleri vardır (25).

4.1 DEVLET BANKALARI (Istituti di Diritto Pubblico)

Bu grubdaki 6 bankanın çoğu devlet katılımlıdır

ve İtalya'da 1700 şubesi vardır. Bu altı banka, Banco Nazionale del Lavoro, Banco di Sardegna, Istituto Bancario San Paolo di Torino, Monte dei Paschi di Siena, Banco di Napoli ve Banco di Sicilia'dır. Banco Nazionale de Lavoro İtalya'nın en büyük bankasıdır. Bu tür bankaların bütün bankacılık servisleri vardır, mevduat kabul, iş sektörüne kredi, kredi kartı ve diğer konularda faaliyette bulunmaktadırlar (26).

4.2 ULUSAL FAİZ BANKALARI (Banche di Interesse Nazionale)

Banco Commerciale Italiano, Banco di Roma ve Credito Italiano bu grubun üç büyük bankasıdır, 947 şubeleri ve 56.752 milyar lire mevduatları vardır. Devlet katılımlıdır, fakat küçük bir kısmı özel sektöründür (27).

4.3 SIRADAN KREDİ BANKALARI (Ordinary Credit Banks)

1986 yılı sonu itibariyle bu grupta 116 banka ve bunların 3109 şubeleri vardır. Toplam mevduatları 118.921 milyar lirettir. Bütün bankacılık hizmetlerini yaparlar. Çoğu ülke genelinde, bir kısmı ise yöresel olarak faaliyette bulunurlar. En büyükleri Banco Nazionale dell'Agricoltura, Banco di Santo Spirito, Banco Toscana,.....dır (28).

4.4 KOOPERATİF BANKALAR (Banche Popolari)

1986 yılı sonu itibariyle bu grupta 136 banka var-

(26) Price Waterhouse, s.326.

(27) Price Waterhouse, s.326..

(28) Price Waterhouse, s.326..

dır. Toplam mevduatları 84.450 milyar lirettir. Bu bankalar sermaye şirketleri katılımlıdırlar. Bir holding, en fazla 7.5 milyon lirezlik pay sahibi olabilir. Banka kârlarının % 20'si kanuni olarak bankada kalmak zorundadır. (Diğer bankalarda bu oran % 5'tir.) (29).

4.5 TASARRUF BANKALARI ve BİRİNCİ GRUB REHİN BANKALARI (Casse di Risparmio)

Bu grupta 87 banka vardır ve 141.686 milyar lirez mevduatları vardır. En büyük tasarruf bankası Cassa di Risparmio delle Provincie Lamberde'dir. 31.864 milyar lirezlik mevduatı vardır. İpotek bankaları yıllar sonra atak yaparak mevduatlarını artırmışlar ve önemli bir kredi kuruluşu haline gelmişlerdir, bu yüzden birinci grub (First Category) olarak isimlendirilirler (30).

4.6 TARIM ve ELSANATLARI ENDÜSTRİSİ BANKALARI (Casse Rurali ed Artigiani)

Bu kuruluşlar en az 30 üyeli kooperatif bankalarıdır. 711 küçük kooperatif banka mevcuttur. Çoğu bankacılık hizmetleri yapmaktadırlar fakat faaliyetleri bölgeseldir. Kredilerinin ise yaklaşık % 65'ini üyelarına verirler.

4.7 YABANCI BANKALAR (Foreign Banks)

1960'a kadar İtalya'da bir kaç yabancı banka faaliyette bulunurken, 1970'den sonra hızla sayıları artmış ve 1986 sonu itibariyle 36 yabancı banka 68 şube ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Fonları, uluslararası bankalardan gelmekte fakat mevduatının bir kısmı büyük İtalya endüstri kuruluşları

(29) Hendrie, s.196.

(30) Hendrie, s.197.

ve devlet tarafından gelmektedir. Bu bankalar İtalya'da yabancı firmalara kredi verirler, ailelerindeki şirketler aracılığıyla yabancı para piyasalarında ve sermaye piyasalarında faaliyette bulunurlar. En büyükleri Banco d'America d'Italia'dır. İtalya'da küçük ve orta büyüklükteki yabancı bankaların faaliyette bulunmaları zordur (31).

4.8. DİĞER FİNANSAL KURULUŞLAR

Bu grupta özel kredi kuruluşları (Istituto di Credito Speciale) orta ve uzun dönem kredi verirler. Diğerleri ise Leasing ve faktoring kuruluşlarıdır.

5. İRLANDA'DA BANKACILIK

Bankaların denetimi için kanuni çerçeve 1971 merkez bankası kanununda belirlenmiştir. Bu kanunun bazı bölümleri 1977 AT Bankacılık direktifinden alınmıştır. Merkez Bankası bankaların denetimini ve takas yapar, bankaların kârlarını kontrol eder, ülkenin dış rezervlerini yönetir (32).

İrlanda'da bankacılık sisteminde 4 ana grub vardır.

5.1 BİRLEŞİK BANKALAR (Associated banks)

660 şube ile faaliyetlerini sürdürürler. Cari ve tasarruf mevduatı toplarlar, müşteri kredisi verirler, müşterilerine çek, ödeme emri, ciro, direkt borçlanma, kredi kartı gibi çeşitli alternatifler sunarlar. 1987 haziranında cari ve tasarruf mevduatı toplamı 6.678 milyon IR paundu'dur.

(31) Price Waterhouse, s.326.

(32) Elstobs, s.313.

Müşterilerine çeşitli şekillerde kredi verirler; uzun dönem hesaptan fazla para çekme (overdrafts) gibi. Bu iki tür kredinin faiz oranları değişiktir. Ayrıca bu bankalar ihracat, ithalat kredisi verirler, leasing işlemi yaparlar, önemli bankaları şunlardır; Allied Irish Bank Limited, Bank of Ireland'dır (33).

5.2 BİRLEŞİK OLMAYAN BANKALAR (Non-Associated banks)

Birleşik bankaların dışındaki bankalar, birleşik olmayan bankalar olarak sınıflandırılır. Bu bankalar; tüccar bankalar, ticaret bankaları ve müşteri finans kurumlarıdır.

Bu kuruluşlar birleşik bankaların aracılarını, Kuzey Amerikan bankalarının şubelerini, AT üyesi ülkelerin bankalarını, yabancı bankaları ve diğer İrlanda bankalarını kapsar. İrlanda'da 31 adet bu tür banka mevcuttur. 1987 Haziranında cari ve tasarruf mevduatları 3.859 milyon IR paundu'dur ve toplam banka rezervlerinin % 37'ne sahiptirler. Bu grubu tüccar ve ticaret bankaları ve endüstriyel bankalar olmak üzere iki gruba ayırabiliriz. Tüccar ve ticaret bankalarının bazı servisleri vardır. Şirket finansmanı, portföy yönetimi, yatırım, leasing, kişisel kredi gibi konularla ilgilenirler. Endüstriyel bankaların ise 10 büyük bankası vardır ve bu kuruluşlar taksit kredisi, endüstriyel krediler, ihracat, ithalat, leasing, destekleme kredisi gibi konularda faaliyette bulunurlar. Daha küçük endüstri bankaları ise müşteri kredisiyle ilgilenirler. 1987 haziranında yerli mevduatları 1.384 milyon

IR paundu iken, 1.150 milyon IR paundu devlet sektörü dışına kredi vermişlerdir (34).

5.3 İNŞAAT ŞİRKETİ ŞEKLİNDEKİ BANKALAR

İnşaat şirketleri konut için ipotek kredi veren en büyük kuruluşlardır. Bu şirketler 1976 ve 1986 yasası ile düzenlenmiştir. İnşaat şirketleri sicilince (Registrar of Building Societies) denetlenirler. 10 inşaat şirketinden 5'i bu sektörün çoğunluğuna sahiptir. Bu şirketlerin bilgisayar ağları, şube ve temsilcilikleri vardır. Mevduat faiz oranları birleşik bankalardan daha yüksektir. Haziran 1987 mevduatları toplamı 3.072 milyon IR paundu iken, devlet sektörü dışına 2.519 milyon IR paundu kredi vermişlerdir (35).

5.4 DEVLET YATIRIM BANKALARI (State development banks)

İki devlet yatırım bankasından birincisi Tarım Kredi Birliği Limited'tir. (Agricultural Credit Corporation Limited) Bu birlik, tarım sektörünün kalkınması için kredi verir. Pasifini devlet mevduatı ve yurt dışından borçlanmalar oluşturur. İkinci banka ise, Endüstriyel Kredi Limited Şirketi'dir

Bu şirket endüstri sektörünün orta ve uzun vadeli kredi, yatırım, leasing ve endüstriyel kira ücretiyle (hire-purchase) uğraşır (36).

5.5 TASARRUF BANKALARI (Saving Banks)

Kâr amacı gütmeyen ve devlet tarafından denetlenen

(34) Hendrie, s.167-171.

(35) Hendrie, s.171-172.

(36) Hendrie, s.172.

Trustee Tasarruf Bankaları (Trustee Saving Banks) yaklaşık 50 şube ile şehir ve kasabalarda faaliyette bulunmaktadır. Cari mevduat toplarlar ve kısa dönem kredi verirler. Devlet sahipli posta tasarruf bankası ise (Post office Savings Bank) 1400 şube ile faaliyette bulunmaktadır. Küçük tasarrufluların hizmetindedirler ve devlet harcamalarının finansmanını yaparlar. Tasarruf sektöründe 1081 milyon IR paundu ile % 7.1'lik bir paya sahiptirler (37).

6. İSPANYA'DA BANKACILIK

İspanya finansal sistemi, 14 nisan 1962 tarihli bankacılık ve kredi yasasıyla yeniden düzenlenmiştir. Bu yasada finansal sistemde bankalar, tasarruf bankaları, devlet kredi kuruluşları ve kooperatif tasarruf bankaları yer alır. Bu kuruluşlar İspanya Merkez Bankası (Bank of Spain) ve Devlet Kredi Enstitüsü (Official Credit Institute) tarafından denetlenir. Merkez Bankası ayrıca devlete bir banker rolü oynar ve klasik merkez bankası işlemlerini yerine getirir. İspanya bankaları, Avrupa sıralamasında 5 banka ilk 100 banka, Dünya sıralamasında ise 2 banka ilk 100 banka içinde yer alır. İspanyol bankacılığının ana özelliği, özel ve tasarruf bankalarının tasarruf ve yatırımlarında devlete bağlı olmalarıdır(3)

6.1 ÖZEL BANKALAR (Private Banks)

Bu bankaların, İspanya Finansal sisteminde çok önemli yerleri vardır.

(37) Hendrie, s.172.

(38) Price Waterhouse, s.380.

İspanyol Bankacılığının % 55'ne toplam mevduatların %45'ne sahiptirler. 1986 sonu itibariyle İspanya'da, 136 özel banka vardır ve bunların 39'u yabancı kuruluştur. 5 tip özel bankayı şu şekilde inceleyebiliriz (39).

6.1.1 Ulusal Bankalar (National Banks)

Bu grubun yedi büyükleri; Banco Espanol de Credito, Banco de Bilbao, Banco Central, Banco Hispano Americano, Banco Popular Espanol, Banco de Santander ve Banco de Vizcaya'dır. Bu grub, devlet kontrolündeki Banco Exterior ile 1984 yılında toplam banka mevduatlarının % 90'na sahiptir. Bu bankaların faaliyetlerini ise şöyle sıralayabiliriz: Ödeme faaliyetleriyle ilgili bütün hizmetleri yaparlar, mevduat kabul ederler, özel ve ticaret sektörüne kredi verirler, tasarruf araçları döviz, portföy yönetimi gibi konularla ilgilenirler.

6.1.2 Bölgesel ve Yöresel Bankalar (Regional Banks and local Banks)

Diğer bankalarla hemen hemen aynı hizmetleri sunarlar, fakat bu bankaların faaliyetleri bölgesel veya yöreseldir. Bölgesel bankalara bir bölgede, yöresel bankalara ise bir yörede faaliyette bulunmalarına izin verilir. Fakat son yıllarda bu sınırlamalar yumuşatılmıştır.

6.1.3 Ticaret Bankaları (Comercial or Mixed Banks)

Bu bankalar cari ve tasarruf mevduatı, kredi, hesaptan fazla para çekme (overdrafts), Uluslararası faali-

yetler gibi geniş servisleri vardır. Kısa dönem transferi ile ilgilenirler. Yedi büyük banka, bu sektörün yaklaşık %75' ne sahiptirler.

6.1.4 Endüstriyel Bankalar (Industrial Banks)

Endüstri sektörünün uzun dönem finansmanını yaparlar. Fonları, vadeli mevduat ve çıkardıkları sertifikalardan gelir. Çoğu servisleri ticaret bankaları ve ulusal bankalara benzer niteliktedir.

6.1.5 Yabancı Bankalar (Foreign Banks)

1985 sonunda, İspanya'da 37 yabancı banka faaliyette bulunmaktadır. Yabancı bankaların, bankalar arası para piyasasında işlem yapmaları serbesttir. AT üyesi ülkelerin bu ülkede şube veya yan kuruluş açmak istediklerinde en az 2000 milyon SP Peseta sermaye koymaları gerekir. AT ülkeleri için koruma tedbirleri, 1993 tek pazara geçiş ile kaldırılacaktır.

6.2 TASARRUF BANKALARI (Cajas de Ahorro)

Bu kuruluşlar İspanyol finansal sistemi içerisinde ikinci önemli gruptur. Toplam mevduatların %41'ne sahiptirler. Kârsız para kuruluşlarıdır. Ana fonksiyonları perakende tasarrufları toplamak, müşterilerine kredi vermektir. 1977'den itibaren özel bankalar gibi hizmet sunmalarına izin verilmiştir. Fonlarının (rezervlerini) çeşitli faaliyetler sonucu elde ettiği kârlar oluşturur (40) .

(40) OECD , s.182.

6.3 KREDİ KOOPERATİF İ ŞEKLENDEKİ BANKALAR

1986 sonunda 145 büttür kuruluş, toplam mevduatların sadece % 5'ne sahiptirler. Bu grubu, kooperatif şirketleri ve genel kooperatif şirketleri şeklinde ikiye ayırırlar. Fon kaynakları perakende tasarruflardır ve müşteri pazarında faaliyette bulunurlar. (41).

6.4 DEVLET BANKALARI (Public Banks)

Bu gruba devlet bankaları ve posta tasarruf bankaları girer. Devlet bankalarının fonları Devlet Kredi Enstitüsü (Institute of official Credit) ile europazarlardan gelir.

Endüstri sektörüne kredi verirler. Bu bankalar; Endüstriyel Kredi Bankası (DIE), İnşaat Kredisi Bankası (BCC), Tarım Kredisi Bankası (BAC), Yöresel Kredi Bankası (BCL), İspanyol İpotek bankası (BHE) ve İspanyol İhracat Bankalarıdır. Posta tasarruf bankaları ise, tasarruf bankaları gibi mevduat toplar. Bu bankaların geniş bir ağı vardır. (42).

7. PORTEKİZ'DE BANKACILIK

Portekiz'de 1974 yılında bazı yabancı bankalar millileştirilmiştir. 1983 yılında, yeni banka ve sigorta şirketleri açılmasına izin verilmiştir. 1984 yılında Portekiz'de birkaç özel banka ve 9 ticaret bankası (bunların 6'sı yabancı bankadır.) ve bir yatırım bankası (Banco Portuques de Investimento) faaliyette bulunurken 1986'nın ilk yarısında 3 yeni ticaret bankası daha kurulmuştur. Son yıllarda bu kuruluşlar

(41) OECD, s.183.

(42) Price Waterhouse s.382.

arasında rekabet artmıştır. 1987 yılında yeni kurulan bankalar, toplam mevduatların % 4.8'ne, orta ve uzun vadeli kredilerin % 28.1'ne sahiptirler (43).

Portekiz'de bankaların denetim ve kontrolünden Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası (Banco de Portugal) sorumludur. Portekiz finansal sisteminde önemli bir yeri olan Merkez Bankası 1974 yılında kurulmuştur. Bu banka kredi faiz oranlarında etkili olur, reeskont ve diğer merkez bankası işlerini yapar.

7.1 TİCARET BANKALARI (Comercial Banks)

9 ticaret bankası, 1000'in üzerinde şube ile ülke genelinde ve bazı yabancı ülkelerde faaliyette bulunmaktadır. Kısa dönem kredi, orta ve uzun vadeli ihracat kredisi, yatırım kredisi, konut kredisi verirler. Vadeli mevduatlarının çoğu tasarrufluçulardan ve şirketlerden gelir. Son yıllara kadar vadeli mevduatın süresi bir yıl ile sınırlandırılmıştı fakat şimdi bu süre iki yıldır. 1987 sonu itibariyle kısa vadeli krediler toplamının % 82'ni, orta vadeli kredilerin % 59'nu, uzun vadeli kredilerin % 24'nü ve toplam olarak kredilerin % 51'ni üretirler (44).

7.2 GAIXA GORAL DE DEPOSITAS

1876 yılında kurulan bu kuruluş, devlet sermayelidir. Devlet sektörü tasarruflarının çoğunu elinde tutar, ül-

(43) Bjorn Lygum, Daniel offolenghi ve Alfred Steinherr, The Portuguese Financial System, EIB papers December 1988 s.36-38.

(44) Bjorn Lygum ve diğerleri, s.33-35.

kenin en büyük kuruluşudur. Dünya bankalar sıralamasında ilk 100 arasında yer alır. Bu kuruluşun görevi özel ve devlet sektörünün finansmanını sağlamaktır (45).

7.3 PORTEKİZ YATIRIM BANKASI

Banco Portuques de Investimento (1985) ve Banco de Fomento Nacional Portekiz'in iki yatırım bankasıdır. Orta ve uzun vadeli krediler konusunda ihtisaslaşmışlardır. Orta ve uzun vadeli menkul kıymet alım-satımı yaparlar. Vadeli mevduat kabul ederler, ihracat ve ithalat kredisi verirler. Son zamanlarda kısa süreli kredileri de vermeye başlamışlardır (46).

7.4 CREDITO PREDIAL PORTUGUES

Bu özel kredi kuruluşu ipotek kredisi üzerine ihtisaslaşmıştır. Ticaret bankacılığının bütün faaliyetlerini yapar. Tahvil satışı yapar ve bir yıldan daha fazla vadeli mevduat kabul eder.

7.5 TASARRUF BANKALARI (Saving Banks)

Bu bankalar özel ortaklı ve bölgeseldirler. Vadeli ve vadesiz mevduat, ipotek kredisi, fon transferi konularında uzmanlaşmışlardır. Özerk bölgelerde 7 tasarruf bankası faaliyette bulunmaktadır. Yatırım ve konut kredisi verirler. Bu bankalar posta tasarruf bankasını (Postal Saving Bank) da içine alırlar. Tasarruf bankaları, 1987 yılı itibariyle, kısa

(45) Hendrie, s.282.

(46) Hendrie, s.282.

dönem krediler toplamının % 17.5'ini, orta dönem kredilerin % 40'nı ve toplam kredilerin % 48'ini yatırım bankaları ile birlikte üretirler (47).

7.6 TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ ŞEKLİNDEKİ BANKALAR (Agricultural Credit Co-operatives)

Bölgesel düzeyde faaliyette bulunan bu kooperatifler, birliklerin menfaatine çalışırlar, çiftçi ve tarım birliklerine kredi verirler. Fon, tasarruflardan ve IFADAP'tan (tarım ve balıkçılık için kalkınma projeleri üreten bir devlet kuruluşu) gelir. Bu kooperatifler bazen tasarruf bankacılığı yaparlar. 100'den fazla bu tip kuruluş vardır ve sektör payları çok azdır (48).

8. YUNANİSTAN'DA BANKACILIK

2 temmuz 1982 yılında kurulan Yunan Para Komitesi (Greek Currency Committee) ve Merkez Bankası (Bank of Greece), bankaların denetiminden ve kontrolünden sorumludurlar. 1928 yılında kurulan merkez bankası Yunan devletinin fonlarını faizsiz olarak tutar, ticaret bankalarına reeskont yapar, devlete banker rolü oynar ve diğer merkez bankası işlevlerini yerine getirir.

8.1 TİCARET BANKALARI (Comercial Banks)

Ticaret bankaları arasında büyük bir rekabet vardır. Yunanistan'da 14 ticaret bankası faaliyetlerini sürdürmektedirler ve bunlardan 4'ü büyük bankadır. İlk sırayı indirek

(47) Björn Lygum ve diğerleri, s.35.

(48) Hendrie, s.282-284.

olarak devlet tarafından yönetilen Yunan Milli Bankası (National Bank of Greece) alır. Bu banka 1841 yılında kurulmuştur ve tarihi bir banka oluşundan ötürü diğer bankalardan biraz avantajlıdır. İkinci sıraya yine devlet kontrollü Yunan Ticaret Bankası (Commercial Bank of Greece) alır. Diğer iki büyük Yunan İon ve Popüler Bankası (Ionian and Popüler Bank of Greece) ve Kredi Bankasıdır. Bu bankaların dördü Yunan Bankacılık sektörünün % 82'ne sahiptirler (49).

Yunanistan'da bütün ticaret bankalarının uluslararası servisleri vardır. tasarruf bankacılığı (Banques de dépôts) yaparlar ve bütün bankacılık faaliyetlerini yürütürler. Her ne kadar uzun dönem yatırım bankaları iselerde, faaliyetleri orta ve uzun vadeli kredilerde yoğunlaşmıştır, gayrimenkulleri vardır, firmalara katılımları vardır. Kambiyo ve her türlü para transferiyle uğraşırlar. Tüketici kredileri sınırlıdır. 4 büyükler dışındaki bankalar ise Bank of Greece, Bank of Piraeus, Bank of Attica, General Hellenic Bank, Bank of Macedonia and Thrace, Bank of Central Greece, Banque Franco-Hellenique'dir (50).

Bu tür bankacılıkta kredi kartı ve otomatik bankacılığın pek geliştiğini söyleyemeyiz.

8.2 YATIRIM BANKALARI (Investment Banks)

Yunanistan'daki yatırım bankalarının amacı; Ülke

(49) OECD, s.119.

(50) Hendrie, s.145-146.

ekonomisinin ve özel sektörün gelişmesi için orta ve uzun vadeli kredi kaynaklarının bulunmasıdır. Temel hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz: Endüstrinin finansmanı, turizm ve gemiciliğin finansmanı, özel sektör kuruluşlarına teknik ve yönetsel danışmanlık vermek için katılım, Yunanistan'a yabancı sermaye çekmek, v.b gibidir. Yatırım bankaları ellerinde kısa dönem para tutamazlar; sabit aktiflerin orta ve uzun süreli finansmanını yaparlar. Yatırım sektörünün yarısını ellerinde bulundururlar, diğer yarısını ise ticaret bankaları ellerinde tutarlar. Önemlileri şunlardır: Helenistik Endüstri Kalkınma Bankası (ETBA), Ulusal Endüstri Kalkınma Bankası, ELEVME ve yatırım bankasıdır (51).

8.3 YUNAN TARIM BANKASI (Agricultural Bank of Greece)

Bu banka 1929 yılında, tarım kredisi vermek, tarım kooperatiflerini denetlemek ve Yunan tarımını geliştirmek için kurulmuştur. Tarım Bakanlığına bağlıdır ve devletin tarım politikasını uygulamaktan sorumludur. Ülke genelinde faaliyette bulunur. 1986 sonunda toplam aktifleri 841.839 milyon drahmi'dir ve toplam mevduatları 530.519 milyon drahmidir.

8.4 İPOTEK BANKALARI (Mortgage Banks)

İpotek karşılığı özel sektöre, devlet sektörüne, devlet kuruluşlarına kredi verir. İki önemli İpotek bankası vardır. Yunan İpotek bankasının 1987 haziranında toplam ak-

tifleri, 590.569 milyon drahmi ve toplam mevduatı 303.397 milyon drahmidir. Ulusal Konut Bankası ise Yunan Ulusal bankasının (National Bank of Greece) denetimindedir. Bu bankanın 1987 haziranında toplam aktifleri 11.620 milyon drahmi ve mevduatı ise 3.918 milyon drahmidir (52).

8.5 POSTA TASARRUF FONU (Post office Saving Fund)

1914 yılında kurulan bu kuruluş, Ulaştırma Bakanlığının ve Yunan para otoritelerinin kontrol ve denetimindedir. Ana görevi halktan mevduat toplamaktır. Toplanan bu mevduat devlet tahvillerine yatırılarak, yörel otoritelere kredi verilerek veya Merkez Bankasına yatırılarak değerlendirilir (53).

8.6 YABANCI BANKALAR

Yunanistan'da 18 yabancı banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların Atina'da şubeleri mevcuttur. Faaliyetleri Yunan yasalarının ve Merkez Bankasınınca belirlenir. Yabancı bankanın, Yunanistan'da kurulabilmesi için en az 2000 milyon drahmi veya buna mukabil döviz ile kurulması gerekir. Ülkeye gelen yabancı banka, kaynaklarını ya Yunan merkez bankasında tutacak, yada uzun dönem finansman için Yunan sektörüne kredi verecektir (54). Yunanistan'da yabancı bankaların faaliyette bulunmalarının güç olduğunu söyleyebiliriz.

9. BATI ALMANYA'DA BANKACILIK

Alman Bankacılık yasası 1 Ocak 1985'te son şeklini al-

(52) Hendrie, s.147.

(53) Hendrie, s.147.

(54) Hendrie, s.147-148.

mıştır. Almanya'da bankaları iki grupta toplayabiliriz; Çok amaçlı veya evrensel bankalar (Universal bank) ve özel bankalar. Universal bankalar özel sektörün bütün finansal işlerini, ticaret bankacılığının bütün işlerini yaptığını söyleyebiliriz. Ayrıca bu bankaların bünyesinde yatırım fonlarının ve yatırım şirketlerinin de bulunduğunu söyleyebiliriz.

Alman merkez bankası (Deutsche Bundesbank) Bundesbank yasası ile düzenlenmiştir. Merkez Bankası, bankaların son merci durumundadır ve merkez bankası işlevlerini yerine getirir (55)

9.1 UNIVERSAL BANKALAR (Universalbanken)

Evrensel yada çok amaçlı bankalar 3 grupta toplanabilir. Tasarruf bankaları bu sektörün % 48'ni elinde tutar ve birinci sırayı alır, ikinci sırayı % 30'luk bir pay ile ticaret bankaları ve üçüncü sırayı % 22'lik bir pay ile kooperatif bankaları alır. Bu bankalar, bütün bankacılık faaliyetlerini yaparlar. Ticaret ve kooperatif bankalar kârlarının % 56'sı oranında vergi öderken, tasarruf bankaları % 50 oranında vergi öderler. Bu kuruluşları şu şekilde inceleyebiliriz (56).

9.1.1 Ticaret Bankaları (Geschäftsbanken)

Ticaret bankalarını üç grupta inceleyebiliriz;

I-Büyük Bankalar (Big banks): Bu grub, en ö-

(55) Elstobs , s.308 .

(56) Price Waterhouse , s.305-306.- Hendrie , s.114-116.

nemli grubtur. Deutsche Bank AG 257 milyar DM ile dünyada 14.sırayı Avrupa'da ise 6.sırayı, Almanya'da ise birinci sırayı alır. Dresdner Bank AG'nin bilanço toplamı 197 milyar DM'dır, Commerzbank AG ise 148 milyar DM'dır. Bu üç banka Universal bankaların toplam bilançolarının % 11'ne sahiptirler. Kredi verirler, menkul kıymet alım-satımı yaparlar ve tüm bankacılık hizmetlerini sunarlar.

II-Bölgesel Bankalar (Regional Banks)

Bu grupta Bayerische Vereinsbank 140.1 milyar DM'lık bilançosu ile Almanya'da 5.sırayı, Hypotheken- und Wechsel Bank 120.4 milyar DM ile 6.sırayı, Bank für Gemeinwirtschaft 59.9 milyar DM ile 13.sırayı, Berliner Handels- und Frankfurter Bank 27.5 milyar DM ile 28.sırayı alır. Bu sınıflandırmaya rağmen, bu bankaların yöresel bankacılık yaptıklarını söyleyemeyiz.

III-Yabancı Bankalar

Bu bankaların ticaret bankalarına benzer servisleri vardır. Küçük bankalardır. Fakat son yıllarda büyümektedirler. Yabancı bankaların şube veya temsilcilikleri durumdadırlar. AT üyesi ülkelerin Almanya'da kredi işlemleri yapmaları için şube ve temsilcilik açmaları için izne gerek yoktur, Federal Bankacılık Denetleme Offisine ve Alman Merkez Bankasına bildirmek zorunluluğu vardır. 1985 sonunda Almanya'da 62 Amerikan, 31 Japon, 30 Fransız, 14 İngiliz bankası şubesi vardır. Bu bankaların toplam bilançoları 77 milyar DM'tır. Genelde mevduat toplamazlar, kaynakları daha çok yurt dışından gelir. Uluslararası bankacılık hizmetleri verirler.

9.1.2 Tasarruf Bankaları

Özel tasarruf bankalar yasasına göre faaliyette bulunurlar. Mevduat toplarlar ve ciro transferi yaparlar. Topladıkları fonları düşük ve orta gelirliilere ve belediyelere kredi şeklinde verirler. Son yıllarda ticaret bankaları gibi faaliyette bulunmaya başlamışlardır. Tasarruf sektörünün % 55'ni ellerinde bulundururlar. En genişleri 24 milyar DM'lık bilanço değeriyle Hamburger Sparkasse (Haspa)'dır. İkinci geniş banka ise Girozentralen (Merkez Ciro Kuruluşu)'dır. Bu banka, üye ve kooperatif bankalara takas (clearing) bankası görevini yapar. En büyükleri ise West deutsche Landesbank'tır. Bu banka 148 milyar DM'lık bilanço değeriyle Almanya'da 3. Avrupa'da 14. büyük bankadır (57).

Büyük bankaların büyük endüstri projelerini finanse etmesine rağmen, tasarruf bankalarının küçük işletmelere kredi verdiğini söyleyebiliriz.

9.1.3 Kooperatif Bankalar (Zentralbanken)

1971 sonunda Volksbanken ile tarım kooperatifleri bankası (Raiffeisen) birleşerek tek bir banka haline geldiler. 1977 yılında ise Deutsche Genossenschaftskasse Deutsche Genossenschaftsbank'a dönüşmüştür. Bu banka 112 milyar DM'lık bilanço toplamı ile Almanya'da 8. büyük bankadır. Bu tür kuruluşlar bankacılık hizmetlerini direkt olarak yürütürler ya da indirekt yoldan kooperatiflere yardım yaparlar.

(57) OECD, s.109-111.

Yardımlı yaptığı kuruluşun kendi üyesi olması halinde kredilerine yüksek faiz uygulamazlar (58).

9.2 ÖZEL KONUMLU BANKALAR (Specialist Banks)

Bu bankaları şu şekilde inceleyebiliriz (59):

9.2.1 İpotek Bankaları (Hypothekenbanken) ve İnşaat Şirketleri (Bausparkassen)

İpotek bankaları ipotek karşılığı uzun dönem konut kredisi verir. Kredi verdiği sektörler özel ve devlet sektörüdür. Fonları ipoteklerinden ve belediye tahvillerinden gelir. 1986 sonunda 25 özel ipotek ve 12 kamu ipotek bankası faaliyette bulunmaktadır. Bu bankaların bilanço toplamaları 497.5 milyar DM'tır.

Almanya'da 17 özel ve 12 kamu inşaat şirketi faaliyettedir. 1986 sonu itibariyle bu kuruluşların toplam bilanço değeri 158.1 milyar DM'tır. İpotek ve inşaat kredisi verirler, kredilerinin 3 de 2'sini inşaat sektörüne verirler.

9.2.2 Taksitli Kredi Kuruluşları (Teilzahlungsbanken)

1986 sonunda 84 kuruluş 42.5 milyar DM'lık bilanço değeriyle faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu kuruluşlar yabancı ve yerli banka sahiplidirler. Merkez bankasının izni ile mevduat toplayabilirler. Özel kişi ve işletmelere kredi verirler.

9.2.3 Özel Fonksiyonlu Bankalar (Banks with Special Functions)

Bu bankalar şunlardır; Ausfuhrkredit Geseil-

(58) Henrie, s.116-117.

(59) Price Waterhouse, s.306-307. - Hendrie, s.117-118.

schaft mbH(AKA) orta ve uzun dönem ihracat kredisi verir, privatdiskont AG, Deutsch Verkehıs orta ve uzun vadeli demir yolu kredisi verir ve demiryolu tahvilleri satar, Deutsch Wagnufinanzierungs-Gesellschaft mbH teknik icatların finansmanı için kurulmuş fakat son yıllarda finans şirketleri gibi faaliyette bulunmaktadır, Kreditanstalt für Wiederaufbau federal ekonomi ve konut kredisi verir, Lastenausgleichsbank belediye ve endüstri sektörüne kredi verir. Posta Bankası (Deutsche Bundespost) 53.7 milyar DM'lık bilanço ile bu grupta yer alır. Bu grubun para transferi ve posta tasarruf servisi gibi konularda hizmet verdiğini görüyoruz.

10. İNGİLTERE'DE BANKACILIK

1977 AT Bankacılık direktifleri çerçevesinde, 1979 ve 1987 yıllarında İngiltere, bankacılık yasasında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1987 yılında yapılan değişiklik, İngiltere'de kurulacak yerli ve yabancı bankalar için aynı kanuni formalitelere uyma şartı getirilmiştir. İngiliz Merkez Bankası (Bank of England) 1694 yılında kurulmuş ve 1946 yılında devletleştirilmiştir. Merkez Bankası görevleri ise, devlet para politikasına yardımcı olmak, banknot çıkarmak, vb. merkez bankası görevlerini yürütmektedir (60).

10.1 BANKALAR

10.1.1 Klearing Bankalar (High Street Banks)

Bu grub, perakende bankacılık sektörüne ha-

(60) Elstobs, s.30-Hendrie, s.336.

kimdir ve grubta 6 Londra ve İskoç bankası hakimiyete sahiptirler. Bunlar; Barclays, Lloyds, Midland, National Westminster, The Royal Bank of Scotland ve Bank of Scotland'tır. Bu bankalardan National Westminster, dünya sıralamasında 17. sırayı, Barclays 18.sırayı, Midland 34. ve Lloyds ise 44.sırayı alır (1987). Dört büyük Londra Klearing bankası, İngiltere Bankacılık sektörünün büyük bölümüne sahiptirler (61).

Klearing bankaları cari hesaplarda tutulan mevduatlara genelde düşük faiz uygularlar, fakat son yıllarda rekabet yüzünden bu hesaplara daha yüksek faiz uygulanmaya başlanmıştır. Yüksek faiz, vadeli geniş tasarruflara ve hedef sektöre (örneğin çocuklar ve öğrencilere) verilmektedir. Çek, İngiltere'de en önemli para transfer aracıdır. Geçmişte kısa dönem kredilerle ilgilenen bu bankalar 1980'den sonra uzun dönem kredilerle ilgilenmeye başlamışlardır. Uluslararası ticarete önemli yerleri vardır. İhracat, kambiyo, turizm kredisi gibi alanlarda ve Leasing, faktoring, yatırım yönetimi, gibi konularda faaliyette bulunurlar (62).

10.1.2 Tüccar Bankalar (Merchant Banks)

1987 sonu itibariyle 16 tüccar banka faaliyette bulunmaktadır ve merkezi banka otoriteleriyle yakın ilişkileri vardır. Kredi verirler, şirket finansmanı, yatırım yönetimi, sigortacılık, leasing, ihracat kredisi gibi konularda faaliyette bulunurlar (63).

(61) OECD, s.225-226.

(62) Price Waterhouse, s.337-338.

(63) Price Waterhouse, s.339.

10.1.3 Yabancı Bankalar (Foreign Banks)

Londra, 11. yüzyıldan beri yabancı bankaların merkezi olmuştur. 14. yüzyılda İtalyan Bankaları ve daha sonraki yıllarda Japon ve Amerikan bankaları Londra'da faaliyete başlamışlardır. 1987 sonu itibarıyla 453 yabancı banka İngiltere'de faaliyette bulunmaktadır. Bu bankalar, İhtisas bankası, şube veya temsilcilik şeklindedirler. Bu bankalara ilaveten 121 yabancı menkul kıymet şirketi, bu ülkede faaliyette bulunmaktadır. Dünyadaki 100 büyük bankanın Londra'da şube veya temsilcilikleri vardır. İngiltere'deki yabancı bankalarda yaklaşık 72.000 personel çalışmaktadır. Bu bankalar uluslararası bankacılık yaparlar, kredi pazarında ve sermaye pazarında tüccar bankalar gibi faaliyette bulunurlar (64).

10.1.4 Konsorsiyum Bankalar (Consortium Banks)

Diğer bankalarca sahipli bu bankaların, faaliyetleri yabancı kredi pazarlarında faaliyette bulunmak, uluslararası tahvil pazarında faaliyette bulunmak, kredi vermektir. Bir banka bu tür bankaların % 50'den fazlasına sahip olamaz (65).

10.2 DİĞER KURULUŞLAR

10.2.1 Finans Evleri ve Leasing Şirketleri (Finance House)

İngiltere'de bir kaç yüz finans evi vardır.

(64) Hendrie, s.347-348.

(65) Price Waterhouse, s.339.

Ancak bunlardan 48'i büyük çapta ve Finans Evleri Birliği'nin (Finance House Association) üyesidir. Bu kuruluşlar sektörün % 85'ne sahiptirler. Ana faaliyet konuları orta süreli finansman yaratma, leasing, kişisel krediler ve şirket kredileridir. Bu tür kuruluşların % 60'ı banka sahiplidirler. 1987 bankacılık yasası ile bu tür şirketler, "kuruluş" haline getirildiler. Finans Evleri Birliği üyesi olan kuruluşların krediler toplamı, 24 milyar paund'tur. Bu kredinin, 9.1 milyarını müşterilerine, 6.16 milyarını iş sektörüne ve 8.8 milyarını ise leasing olarak şirketlere vermiştir. Tasarruf ve cari mevduat kabul ederler (66). Bu kuruluşlar daha çok Amerikan ve inşaat şirketleri sahiplidirler.

10.2.2 İnşaat Şirketleri (Building Societies)

İnşaat şirketlerinin faaliyetleri, inşaat şirketleri komisyonunca denetlenir. Bu şirketlerden ikisi, dünyanın 100 büyük bankası içerisinde yer alır. 1986 yılında bu şirketlerle bankalar arasındaki bazı farklar kaldırılmış ve merkez bankası denetimine girmişlerdir. Mevduat kabul ederler, ipotek karşılığı inşaat kredisi verirler, çek verirler ve diğer bankacılık servisleri yaparlar. 1986 yılında özel sektör tasarruflarınının, % 25 azalırken bu kuruluşlarındaki % 200 artmıştır. 1988 yılında, bu artış % 40'tır. Fakat bu şirketlerin ipotek kredisi pazarındaki payları % 90'dan % 75'e düşmüştür (67).

(66) Price Waterhouse, s.339.

(67) Hendrie S.348-349.

10.2.3 Devlet Tasarruf Kuruluşları (Government Saving Institutions)

Bu grubun, Tasarruf Bankasını (National Savings bank) ve Ulusal Giro Bankasını (National Girobank) içerir. Ulusal Tasarruf Bankası'ndaki toplanan fonların devlet menkul değerlerine yatırıldığını görmekteyiz. Girobank'ın ise, postahaneler aracılığıyla bankacılık yaptığını görürüz.

10.2.4 Trustee Tasarruf Bankaları (Trustee Saving bank)

Bu grubun aktifleri, 1984 itibarıyla 20.839 milyon ECU'dur. İngiltere'deki en geniş banka gruplarından-
dır. 1976 yılına kadar bu gruba tüccar bankalar yasası ve organizasyonu uygulanmıştır. Bölgesel bilgi işlem ağları vardır. Mevduat, yatırım, cari hesaplar, kişisel krediler, ipotek kredisi, şirket finansmanı gibi konularla ilgilenirler. Bunlara ilaveten sigorta ve seyahat çekleri gibi konularda da faaliyette bulunurlar (68).

11. LÜKSEMBURG'DA BANKACILIK

1960'lı yıllara kadar Lüksemburg bankaları, yöresel halkın ihtiyaçları doğrultusunda bankacılık yapmışlardır. Fakat son 30 yılda Avrupa finansal ve sermaye pazarı, Lüksemburg'a yardım etmiştir. Eurobankacılığın en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Lüksemburg Avrupa Bankacılığının % 9-9.5'ini oluşturmaktadır. 1986 sonu itibarıyla bu ülkede 203 kredi kuruluşu vardır ve bunların % 90'ını yabancıdır. Lüksemburg da

(68) Price Waterhouse, s.340 .

Kleaving bankalar, tüccar bankalar ve yatırım bankaları arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bankacılık hizmetleri ve banka yöneticileri hakkında hiçbir kısıtlama yoktur. (69). Bu ülkede merkez bankasının olmadığını görmekteyiz.

11.1 YERLİ BANKALAR (Main Domestic Banks)

Bu bankalar bankacılık sektörünün % 10'na sahiptirler. En büyükleri Devlet Tasarruf Bankası (Caisse d'Epargne de L'Etat - CEE -)dir. Diğer önemli üç banka ise; Banque Générale du Luxembourg (BGL), Banque Internationale a Luxembourg (BIL), Kredietbank SA'dır. Bu üç banka Belçika'daki yerli bankalarla yakın ilişki içindedir, Bir devlet bankası olan CEE, Lüksemburg'daki tasarrufların % 60'na sahiptir ve merkez bankası görevi yapar. Diğer bankalara bir takas merkezi görevi yapar. Bu banka son günlerde uluslararası faaliyetlerini artırmıştır. Diğer üç banka eurobankacılık yapmaktadır. (70).

11.2 ÖZEL BANKALAR (Specialised Banks)

Bu grup, müşteri kredi kuruluşları'nı (Customer Credit Institutions) Merkez Tarım Kooperatif Bankası'nı (Caisse Centrale Raiffessen) Ulusal Kredi ve Yatırım Şirketini (Société Nationale de Crédit et d'Investissement) içerir. Müşteri kredi kuruluşları, bankaların faaliyette bulunmadıkları alanda çalışırlar. Bu kuruluşlar ya banka sahipli ya da bankaların kontrolündedirler. Merkez Tarım Kooperatifi Bankası ise, konusu gereği tarım kesimindeki müşterilerine kredi

(69) OECD, s.143-144 :

(70) Price Waterhouse, 359-360 .

verir. Ulusal Kredi ve Yatırım şirketi ise; orta ve uzun vadeli endüstri kredisi, ihracat kredisi verir, yatırım hizmetinde bulunur (71).

11.3 YABANCI BANKALAR

1988 yılında Lüksemburg'daki bankacılık sektörünün % 91'nı yabancı bankalar oluşturur. Bu ülkedeki bankaların çoğu AT ve Batı Avrupa ülkelerindedir. Bu grubu çeşitli kaynaklar üçe ayırmıştır; ticaret bankaları, eurobank ve Ledeldir (Euro tahvil için uluslararası takas evi). 1985 yılı sonunda bu ülkedeki 119 kuruluştan ülkelere göre dağılımı 12'si Belçika-Lüksemburg, 29'u Almanya, 8'i Fransa, 7'si İtalya, 6'sı İsviçre, 16 İskandinav ülkeleri, 12'si ABD, 5'i Japonya, 16'sı diğer ülkelere ve 7'si çokuluslu şirketlere aittir (72).

11.4 AT'nin FİNANSAL KURULUŞLARI

Lüksemburg'daki bu kuruluşlar; Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Kredi ve Finans Genel Müdürlüğü'dür. (Directorate General of Credit and Finance).

12. HOLLANDA'DA BANKACILIK

1814 yılında kurulan Hollanda Merkez Bankası (De Nederlandsche Bank) 1948 bankacılık yasası ve kredi sisteminin denetimine ilişkin yasası (Wet Toezicht Kredietweten) ile millileştirilmiştir. Merkez bankası devlete bir banker görevi yapar, diğer kredi kuruluşlarına clearing görevi ve banka-

(71) Price Waterhouse, s.360.

(72) Price Waterhouse, s.355.

ların denetimini yapar (73).

12.1 TİCARET BANKALARI (Commercial Banks)

Bu bankaların bazı kaynaklarda, Universal bankalar başlığı altında incelendiğini görmekteyiz. 1986 sonunda bu ülkede 81 ticaret bankası faaliyette bulunmaktadır. Bu bankaların % 7.5 hissesi devlet kuruluşlarındadır. Grubun iki büyüğü Algemene Bank Nederland ve Amsterdam-Rofterdam Bank (Amro) grub aktifleri toplamının % 60'na sahiptir. Co-operative Raiffersen Bank (Rabobank) da bazen bu grupta incelenmektedir. Fakat bu bankayı ayrı bir grupta incelemeyi uygun gördük. Amro Hollanda piyasasında yenilikçi bir bankadır. ABN 250 şube ve bilgi işlem ağı ile ülke genelinde ve yurt dışında faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu grupdaki bankalar kısa ve uzun dönem (10 yıl) kredi verirler. Küçük işletmelere düşük faizli kredi verirler, leasing ve faktoring'le uğraşır. Tasarruf sertifikası çıkarırlar, vadeli ve vadesiz mevduat toplarlar, euroçek çıkarırlar. Hollanda pazarının % 28'ne sahiptirler (74).

12.2 TARIM KREDİ BANKALARI (Rabobanks)

Tarım toplumuna hizmet için Alman Raiffeisen Bankalarının modelinden esinlenerek 1900 yılında kooperatif şeklinde kurulmuşlardır. Bu kooperatifler, sonra Rabobank etrafında toplanmışlardır. 1986 sonunda 932 bu tür kuruluş faaliyette bulunmaktadır. Müşterileri genelde küçük teşebbüsler, bü-

(73) Hendrie, S.249.

(74) Hendrie, S.251-253.

yük şehir dışındaki müşteriler idi. Fakat son yıllarda, ticaret bankaları gibi hizmet vermelerine izin verilmesiyle, geniş müşteri kitlelerine ve daha büyük teşebbüslere hizmet vermeye başladılar. 1986 yılında toplam mevduatları 139.689 milyar florin ve tasarruf pazarının % 40'na sahiptirler (75).

12.3 DEVLET TASARRUF KURULUŞLARI (Rijkspostspaarbank- Postgiro)

1986 ocak ayında Posta Giro servisi ile Posta Tasarruf bankası birleşerek % 100 devlet sermayeli Postbank kuruldu. Bu banka bir ticaret bankası gibi faaliyetlerini sürdürmektedir. Tasarruf pazarının % 8'ne sahip olduğunu görmekteyiz.

12.4 TASARRUF BANKALARI

1986 sonunda Hollanda'da 62 özel tasarruf bankası mevcuttur ve bunlardan 49'u bankalar birliğinin (Nederlandse Spaarbankbond) üyesidir. Bölgesel ve yöresel halkın ihtiyaçlarını karşılamak için 19. asırda kurulmuşlardır. Kuruluş amacıyla, faaliyet alanları sınırlı idi fakat son yıllarda faaliyet konu ve alanlarını genişleterek çeşitli kesimlere hizmet vermeye başlamışlardır. 9 büyük tasarruf bankası bu grubun aktif toplamının 1 milyar florinine sahiptir. Bu bankalardan 7'sine merkez bankasınınca kredi açma yetkisi verilmiştir ve geri kalanlar ise bu işi ticaret bankaları aracılığıyla yapmaktadırlar. Hollanda tasarruf pazarının % 17'ne sahiptirler (76).

(75) Price Waterhouse, s.370.

(76) Hendrie, s.255-256.

Bu grubun en büyük üç bankası, Vereningde Spaarbank, Bonds-
spaarbank voor Midden Noord on Oost Nederlands ve Nutsspaar-
bank te's - Gravenhage'dir.

12.5 ÖZEL KURULUŞLAR

Bu kuruluşları şu şekilde inceleyebiliriz (77):

I-Bank voor Nederlandsche Gemeenten

Bu bankanın yarısı devletin, geri kalan kısmı ise yöresel otoritelerindir. Yörel otoritelere uzun dönem kredi, devlet ve belediyelere kredi verirler.

II-De Nationale Investeringsbank

Hisselerinin yarısı devletindir. Orta ve uzun vadeli yatırım kredisi, belediyelere kredi ve özel şirketlere devlet kefaletiyle kredi verir. Çeşitli kuruluşlara katılımlıdır. Bu kuruluşlar: Export-Financiering-Maatschoppij (EFM) ihracat kredisi verir, Nederlandse Participatie Maatschappij (NPM) sermaye şirketlerine ortak olur ve konvertibil kredi verir, Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij sigorta işiyle uğraşır.

12.6 İPOTEK BANKALARI (Mortgage Banks)

Hollanda'da 40 adet ipotek bankası vardır ve merkez bankasınca denetlenir. Bu bankalar tamamen bağımsız de-
ğillerdir. Önemlileri şunlardır: Rabahypotheebank, Nestland
Utrecht Hypotheekbank ve Friesch-Graningsche'dir.

12.7 YABANCI BANKALAR

Hollanda ticaret bankalarının % 50'si yabancı bankadır ve 1986 sonu itibariyle ticaret bankaları toplam bilançolarının % 23'ü bu bankalarındır. AT üyesi ülkelerin Hollanda'da faaliyette bulunmalarına ilişkin hiç bir kısıtlama yoktur. Üye ülke bankaları yerli bankaların yaptıkları tüm faaliyetleri yapabilirler. (78).

(78) TÜSİAD, s.50.

İ k i n c i B ö l ü m

DİREKTİFLER ÇERÇEVESİNDE YILSONU HESAPLARININ DURUMU

Bundan önceki bölümde AT üyesi ülkelerdeki bankacılık sistemini inceledik ve bankaları tanıttık. Bu bölümde ise, direktiflerin yılsonu hesaplarına ilişkin düzenlemeleri inceleyeceğiz. Yılsonu hesaplarına ilişkin düzenlemeler birinci bankacılık direktifinde (77/780/EEC), dördüncü şirketler direktifinde (78/660/EEC), yedinci direktifte (83/349/EEC), sekizinci direktifte (84/253/EEC), 86/635/EEC'de ve ilgili direktiflerde* düzenlenmiştir.

86/635/EEC sayılı direktif önceki direktiflerin Banka ve Kredi Kurumlarına uygulanır hale getirmiştir. Bu direktif çerçevesinde yılsonu hesaplarını aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz(79).

*) Direktif: Bunlar üye devletlere, "Ne" yapılması gerektiğini, bunun için amaca "Nasıl" varılacağını belirleyen, gerekli olduğu takdirde, ilgili ülkenin buna uymayan kanunların değiştirilmesini emreden yayınlardır.

(79) OJ.No.L,372 86/635/EEC, 8 December 1986, s.4-9, Arthur Anderson CO., EEC Harmonisation of Financial Reporting by Financial Institutions, EEC DIRECTIVES, 1987 s.14-17.

1. BİLANÇO

Bilanço aktif ve pasif olarak ikiye ayrılmıştır. Aktif kesimde 16 ana başlık, pasif kesimde ise; 14 ara başlık vardır. Ayrıca pasifdeki nazım hesaplarda da iki ana başlık vardır.

1.1 AKTİFLER

1.1.1 Kasa, Merkez Bankası ve Posta Bankaları

Bu kalem nakit mevcudu, yabancı kağıt paraları, madeni paralar dahil olmak üzere ulusal parayı içerir. Bu kaleme bir kredi kurumunun yalnız yerleşik olduğu ülke veya ülkelerin merkez bankaları ve posta bankalarında bulunan bakiyeler dahil edilir. Bu bakiyeler her zaman kullanmaya elverişli olmalıdır. Bu kurumlardan diğer alacaklar ise, kredi kurumlarına kredi ve avanslar veya müşterilere kredi ve avanslar olarak gösterilir.

1.1.2 Hazine Bonoları ve Merkez Bankasınca Reeskonta Tabi Tutulan Diğer Senetler

Bu kaleme bir kredi kurumunun yerleşik olduğu ülke veya ülkeler merkez bankalarınca reeskonta elverişli olan hazine bonoları, hazine sertifikaları ve kamu kurumlarınınca ihraç edilen diğer senetleri içerir. Ayrıca bu kaleme, bir kredi kurumunun yerleşik olduğu ülke ve ülkeler ulusal yasalarına göre merkez bankasında reeskonta elverişli oldukları ölçüde, kredi kurumları veya müşterilerden satın alınıp portföyde bulunan tüm bonoları içerir.

1.1.3. Kredi Kurumlarına Kredi ve Avanslar

Bu kalem bilançoyu düzenliyen kredi kurumunca yurtiçi veya yabancı kredi kurumlarına verilen tüm

kredi ve avansları içerir. Bu kurumlara 77/780/EEC sayılı direktifin 3(7)'inci maddesinde tanımlanan bütün teşebbüsler girer. Ayrıca bu direktifin birinci maddesindeki tanıma uyan merkez bankaları ve resmi ulusal ve uluslararası bankacılık kuruluşları ve tüm özel ve kamusal teşebbüsler girer(80).

1.1.4 Müşterilere Açılan Kredi ve Avanslar

Müşterilere verilen kredi ve avanslar, kredi kurumları hariç yurt içindeki veya yabancı müşterilerden olan alacaklar şeklindeki adı ne olursa olsun her türlü aktifi içerir.

1.1.5 Tahviller

Bu kaleme, kredi kurumları, başka teşebbüsler veya kamu kurumlarınca ihraç edilen sabit gelirli menkul kıymetler de dahil olmak üzere tahvilleri kapsar. Ancak kamu kurumları tarafından ihraç edilen menkul kıymetler, eğer aktifin ikinci kaleminde gösterilmiyorsa burada yer alır. Bankalararası piyasada veya Avrupa Piyasasında oluşan faiz hadi gibi belli faktörlere bağlı olarak değişen faiz hadlerinin uygulandığı menkul kıymetler, sabit getirili menkul kıymetleri içeren tahviller kapsamı içinde kabul edilir.

1.1.6 İştirakler

Ulusal yasalar bilanço hesaplarını açıklayıcı notlarda gösterilmesini öngörmediği takdirde kredi ku-

(80) Geniş bilgi için bkz. OJ.L.322, 17.12.1977. s.34., Ahmet G.Kumrulu, Avrupa Topluluklarının Bankacılık Sektörü ve Sermayenin Serbest Doluşımını İlgilendiren Mevzuatı. TBB, Ayyıldız Matbaası, Ank., 1988, s.20-21.

rumlarında iştirakler ayrıca gösterilir.

1.1.7 Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler

Ulusal yasalar bilanço hesaplarını açıklayıcı notlarda gösterilmesini öngörmediği takdirde kredi kurumlarındaki hisseler ayrıca gösterilir.

1.1.8 Maddi Olmayan Aktifler

78/660/EEC sayılı direktifin 9'uncu maddesindeki Aktifler B ve CI başlıklarında açıklanan kuruluş giderleri (ulusal yasaların aktifte gösterilmesine izin verdiği ölçüde), peştemallık vb. haklar(81) ayrıca gösterilmek üzere maddi aktifleri içerir.

1.1.9 Maddi Aktifler

78/660/EEC sayılı direktifin 9'uncu maddesi Aktifler CII başlığında açıklanan varlıkları içerir(82). Bir kredi kurumunca kendi faaliyeti için işgal edilen arazi ve binalar ulusal yasalarca bilanço hesaplarını açıklayıcı notlarda gösterilebilir.

1.1.10 Taahhüt Edilmiş Ödenmemiş Sermaye

Ulusal yasalar apeli yapılmış sermayeyi pasifte gösterimini istiyorsa, bu durumda apeli yapılar henüz ödenmemiş sermayede ya burada yada aktin 14'üncü kaleminde gösterilebilir.

1.1.11 Kendi Hisse Senetleri

Ulusal yasalar bunların bilançoda gösterilmesine izin verdiği ölçüde nominal değerleri veya nominal

(81) Bkz. OJ.L.222, 14-8. 1978, s.14.

(82) Bkz. OJ.L.222, 14.8.1978. s.14.

değer bulunmaması halinde muhasebe prâte değeri üzerinden gösterilir.

1.1.12 Taahhüt Edilip Apeli Yapılmış Fakat

Ödenmemiş Sermaye

Ulusal yasalar taahhüt edilmiş ödenmemiş sermayede gösterilmesini istemediği sürece burada gösterilir.

1.1.13 Mali Yıl Zararı

Ulusal yasal pasifte 14'üncü kalemde (mali yıl kâr/zararı) gösterilmesini istemediği sürece burada gösterilir.

1.2 BİLANÇONUN AKTİF KALEMLERİNİN DÖKÜMÜ

AKTİF

NOTLAR

- 1 Kasa, Merkez Bankaları ve Posta Bankalarındaki Bakiyeler
- 2 Hazine Bonoları ve Merkez Bankalarında Reeskonta Elverişli Diğer Bonolar
 - a) Hazine bonoları ve benzeri menkul kıymetler
 - b) Merkez bankaları ile reeskontu sağlayan diğer bonolar
- 3 Kredi Kurumlarına Kredi ve Avanslar
 - a) Talep üzerine ödenecekler
 - b) Diğer kredi ve avanslar
- 4 Müşterilere Kredi ve Avanslar
- 5 Sabit Getirili Menkul Kıymetler de Dahil Olmak Üzere Tahviller

VI

VI

III, XII

a) Kamu kuruluşlarınca ihraç edilenler	
b) Diğer kuruluşlarca ihraç edilenler	
6 Hisse Senetleri ve Diğer Değişken Getiri- rili Menkul Kıymetler	XIII
7 İştirakler	II, XIII
8 Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler	II, XIII
9 Maddi Olmayan Aktifler	XII
10 Maddi Aktifler	
11 Taahhüt Edilmiş Ödenmemiş Sermaye	
12 Kendi Hisse Senetlerimiz	
13 Diğer Aktifler	XV
14 Taahhüt Edilmiş Ödeme Çağrısında Bu- lunulmuş Ancak Henüz Ödenmemiş Sermaye	
15 Peşin Ödemeler ve Tahakkuk Etmiş Gelir	
16 Mali Yıl Zararı	
Toplam Aktifler	

1.3 PASİFLERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1.3.1 Kredi Kurumlarına Borçlar

Kredi kurumlarına borçlar bankacılık işlemlerinden doğup, bilançoyu düzenleyen kredi kurumunca yurt içindeki veya yabancı diğer kredi kurumlarına borçlanılan tüm meblağları içerir.

1.3.2 Müşterilere Borçlar

Bu kalem esas faaliyetlerine bakılmaksızın 77/780/EEC sayılı direktife göre kredi kurumu sayılmayan (madde 1 ve 3(7)) (83) müşterilere olan borçları kapsar. Sadece ulusal yasalarda öngörülen koşullara uyan mevduat,

tasarruf mevduatı sayılır. Tasarruf bonoları ancak emre yazılı sertifikalarda temsil edilmedikleri takdirde, tekabül edenler alt kalemlerde gösterilir.

1.3.3 Sertifika Karşılığı Borçlar

Bu kalem, gerek borç senetlerini ve gerekse emre yazılı sertifika karşılığı alınmış borçları, özellikle mevduat bonolarını kabuller ve bonolardan doğan borçları kapsar. Kredi kurumunun sadece kendi finansmanı için çıkardığı ve ilk sorumlusu olduğu kabuller kendi kabulleri olarak işlem görür.

1.3.4 Tasfiyede Önceliksiz Borçlar

Tasfiye veya iflas halinde, belgeye bağlanmış olsun veya olmasın, borçların diğer tüm alacaklıların talep hakları karşılandıktan sonra ödenmesi sözleşme ile kararlaştırılmış ise söz konusu borçlar bu kalemde gösterilir.

1.3.5 Taahhüt Edilmiş Sermaye

Bu kalem, ilgili kurumun hukuki yapısına uygun olarak, hissedarlar veya diğer malikler tarafından taahhüt edilen ve adı ne olursa olsun, ulusal yasalarca özsermaye olarak kabul edilen tüm meblağları içerir.

1.3.6 Yedekler

78/660/EEC sayılı direktifle tanımlanıp 9'uncu maddesinin pasifler A IV kaleminde sayılan (84) her türlü yedeği içerir. Üye ülkeler, yasal yapıları itibariyle bu direktif kapsamına girmeyen kredi kurumları için gerektiğinde başka yedek türleri önerebilir. Yeniden değerlendirme karşılığı pasif kalem 12'de gösterilir. Diğerleri ise yedekler altında

(84) Geniş Bilgi için bkz. OJ. L.222, 14.8.1978, s.15.

ayrı ayrı gösterilir.

1.3.7 Nazım Hesaplar

1'inci Kalem:Muhtemel Borçlar

Bu kalem, bir üçüncü kişinin yükümlülüklerinin bir kredi kurumunca üstlenildiği tüm işlemleri içerir. Bilanço hesaplarını açıklayıcı notlar, bir kurumun faaliyetlerine bakılmadan önemli olan herhangi bir muhtemel borç türünün niteliğini ve miktarını gösterir. İskonto edilmiş senetlerin cirosundan doğan borçlar, ancak ulusal yasalar başka şekilde gerektirmediği takdirde, bu kaleme dahil edilir. Aynı konu, kendi kabullerimiz dışındaki kabuller için geçerlidir.

Keraletler ve teminat olarak rehnedilen varlıklar, üstlenilen tüm garanti yükümlerini ve özellikle kefaletler bakımından, üçüncü kişiler namına teminat olarak rehnedilen varlıkları içine alır.

2'inci:Kalem Taahhütler

Bu kalem, bir riske yol açabilecek her türlü geri dönülemez taahhütleri içerir. Bilanço hesaplarını açıklayıcı notlar, bir kurumun faaliyetleri bakımından önemli olan herhangi bir taahhüt türünün niteliğini ve miktarını gösterir.

1.4 BİLANÇONUN PASİF KALEMLERİNİN DÖKÜMÜ

PASİFLER

NOTLAR

1 Kredi Kurumlarına Olan Borçlar

a) Vadesiz

b) Vadeli veya ihbarlı olanlar

VI

2 Müşterilere Borçlar

a) Tasarruf mevduatları

VI

b) Diğer borçlar

VI

- ba) Vadesiz
- bb) Vadeli yada ihbarlı
- 3 Sertifika Karşılığı Olan Borçlar
 - a) Borç senetleri
 - b) Diğer
- 4 Diğer Pasifler
- 5 Tahakkuklar ve Ertelenmiş Gelirler
- 6 Yükümlülükler ve Gider Karşılıkları
 - a) Kıdem tazminatı ve benzeri yükümlülükler için ayrılan karşılıklar
 - b) Vergi karşılıkları
 - c) Diğer karşılıklar
- 7 Mali Yıl Kârı
- 8 Tasfiyede Önceliksiz Borçlar
- 9 Taahhüt Edilmiş Sermaye
- 10 Hisse Primleri
- 11 Yedekler
- 12 Yeniden Değerleme Karşılığı
- 13 Geçmiş Yıl Kâr veya Zararı
- 14 Mali Yıl Kâr veya Zararı
- Toplam Pasifler
- Nazım Hesaplar(veya bilanço dışı kalemler)
 - 1- Muhtemel Borçlar
 - 2- Taahhütler

VI

V,XVI

1.5 BİLANÇONUN ELEŞTİRİSİ VE BİLANÇOYU İLGİLENDİREN DİĞER DÜZENLEMELER

1.5.1 Bilançonun Eleştirisi

Bilançonun aktif ve pasif olarak ikiye ayrıldığını gördük. Aktif kısım 16 ana başlıktan (mali yıl zararı ulusal yasalar pasifte gösterilmesini istemediği sürece aktifte gösterilir) pasif kısım ise, 14 ana başlıktan oluşur. Aktif ve pasiflerin rapor şekli, yatay olarak sunulması istenmiştir. Bu şekil hali hazırda üye ülkelerde kullanılan şekildedir.

Hem aktifteki hem de pasifdeki kalemler likidite derecesine göre sınıflandırılmıştır. Fakat sınırlandırmada vade çığnemiştir. Yani, döner varlıklar duran varlıklar, döner borçlar duran borçlar ayırımı yapılmamıştır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre bu ayırımın yapılması gerekirdi.

Aktif kısımda borçlar, kredi ve avanslar ve tahvillerde pasif kısımda ise kredi kurumlarına olan borçlar, tasfiyede önceliksiz borçlar ve sertifika karşılığı borçlarda kredi kuruluşlarımız (bağlı kuruluşlar) diğer kuruluşlar diye bir ayırım yapılmamıştır. Bağlı kuruluşlarla ilişkilerimizi daha iyi anlamak için bu ayırımın yapılması gerekirdi. Direktif bu ayrıntının hesaplarla ilgili notlarda açıklanmasını istemektedir.

86/635/EEC sayılı direktifin 6'ncı maddesi tasfiyede önceliksiz aktifleri tanımlar. Buna göre aktifler, sertifika karşılığı olsun veya olmasın iflas durumunda diğer alacaklılara olan borçlar karşılandıktan sonra ödeniyorsa tasfiyede önceliksiz aktif(ikinci derece aktif) sayılır. Yine bu maddeye göre tasfiyede önceliksiz aktiflerin hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesi gerekir. Üye ülkeleri bunu isteyebilirler.

86/635/EEC sayılı direktifin 12'inci maddesinde "satış ve tekrar satın alma" işlemi tanımlanmıştır. Buna göre bir kredi kurumu yada müşteri(devreden) tarafından, bir başka kredi kurumu yada müşteriye (devredilen) menkul değerlerin sonradan, tesbit edilmiş bir fiyat üzerinden geri

verileceğine dair bir anlaşma ile devir edilebilir. Bu menkul değerler ise, tahvil, alacak senedi veya devredilebilir (transferredilebilir) menkul değerlerdir.

Yine bu maddeye göre, devredilen, tesbit edilmiş veya devreden tarafından tesbit edilecek bir tarihte aktiflerin geri vermeyi taahhüt ettiği takdirde, söz konusu işlem "gerçek bir satış ve tekrar satın alma" işlemi olarak sayılır. Ancak, devredilene sadece tesbit edilmiş veya edilecek bir tarihte, aktifleri alış fiyatı yada önceden kararlaştırılmış bir meblağ üzerinden iade yetkisi tanınmış ise, söz konusu işlem "geri alma fikri ile satış" olarak sayılmıştır. Bu iki tanımda ortak olan, devredilen aktifin sonradan geri alınacağını açıklar. Ancak bu ayırımı neden gereksinme duyulduğu açık değildir.

Yine bu maddeye göre, "satış ve tekrar satın alma" işlemlerinde devredilen aktifler, devreden bilançosunda görünmeye devam edecektir. Devreden aldığı satış bedeli, devredene borçlanılmış bir meblağ olarak gösterilecektir. Ayrıca devredilen aktiflerin değeri, devreden hesaplarla ilgili notlarda gösterilecektir. Devredilenin, devredilen aktifleri bilançosunda gösterme yetkisi yoktur. Devredilenin ödediği alış fiyatı, devreden borcu olarak gösterilecektir.

"Yeniden alma fikri ile satış" işleminde devreden, devredilen aktifleri bilançosunda gösteremez, bu kalemler devredilenin bilançosunda aktif olarak gösterilecektir. Devreden, yeniden alım için kararlaştırılan bedele eşit bir tutarı nazım hesapların ikinci kaleminde gösterecektir.

Bu iki işlem arasında neden fark olduğu yeterince açık değildir.

1.5.2 Bilançoyu İlgilendiren Diğer Düzenlemeler

86/635/EEC sayılı direktifin 8'inci maddesinde; aktifler, bilançoyu düzenliyen kuruma kendi borçları veya üçüncü kişilerin borçları için rehnedilmiş veya üçüncü kişilere başka şekilde devredilmiş olsa dahi, ilgili bilanço başlıklarında gösterilir. Bir kredi kurumu kendisine rehnedilmiş veya başka şekilde devredilmiş aktifleri, bunlar o kredi kurumunun elinde nakit şeklinde bulunmadığı takdirde, bilançosuna dahil etmeyecektir.

Aynı direktifin 9'uncu maddesinde sendikasyon kredisi tanımlanmıştır. Bir kredi, birçok kredi kurumunun birleşerek oluşturduğu bir sendikasyon kredisi şeklinde verilmişse, bu krediyi iştirak eden her kredi kurumu, sadece bu kredinin kendisince karşılanacak kısmını gösterecektir. Bu kredide, kurumca garanti edilen fonların tutarı, o kurumun sağladığı kredi tutarını aşarsa, ek olarak garanti edilen kısım nazım hesaplarda muhtemel bir borç olarak gösterilir.

Bu direktifin 10'uncu maddesinde, kredi kurumunun kendi namına fakat üçüncü şahıslar hesabına yönettiği fonlar, ilgili varlıklar üzerinde yasal bir hak olduğu takdirde, bilançoda gösterileceği belirtilmiştir. Bu tür aktif ve pasiflerin toplam tutarı, muhtelif aktif ve pasif kalemlerine göre bölünmüş olarak ayrıca ve bilanço hesaplarını açıklayıcı notlarda gösterilir. Ancak, bir kredi kurumunun tasfiyesi durumunda, bu fonların dağıtılabılır varlıklar dışında tutulmasını öngören özel hükümler bulunduğu takdirde, üye ülkeler bu fonların

nazım hesaplarında gösterilmesine izin verebilirler. Üçüncü kişiler nam ve kendi hesabına idare edilen fonlar bilanço-da gösterilmez.

2. KÂR/ZARAR TABLOSU

Kâr-zarar tablosunun iki şekli mevcuttur. Yatay ve dikey döküm şeklindedir. Dikey dökümde 23 başlık gelir ve gider kalemlerini içerir. Bu 4'üncü direktifin 25'inci maddesindeki dikey döküme benzer niteliktedir. Yatay dökümde ise iki ayrı grup halinde gider ve gelirler kalemleri mevcuttur. Bu şekil, 4'üncü direktifin 24'üncü maddesine benzemektedir.

AT üyesi ülkelerden, bu şekillerin birinin veya ikisininin kullanımı istenebilir. Eğer iki forma izin verilirse üye ülkenin birisini seçmesi gerekir. Bununla beraber 4'üncü direktifin 3'ünü maddesi, kullanılan şekillerin yıldıan yıla aynı kalmasını istemektedir.

2.1 KÂR/ZARAR TABLOSU KALEMLERİYLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

2.1.1 Alınan Faizler ve Benzeri Gelirler

Bu kaleme, bilançoda aktiflerin 1'den 5'e kadar olan kalemlerinde kayıtlı varlıklardan doğan, her ne şekilde hesaplanırsa hesaplanırsın tüm gelirler girer. Bu gelirlere, vadede ödenecek meblağdan daha düşük bir bedelle, alınan varlıkların ve daha yüksek bir tutar akdedilen borçların zaman esasına göre yayılan iskontolarından doğan gelirler de dahil edilir.

2.1.2 Ödenecek Faizler ve Benzeri Giderler

Bu kaleme, pasiflerin 1,2,3 ve 8'inci kalemlerine kaydedilen borçlardan doğan tüm giderler girer. Bu

giderlere, vadede ödenecek meblağdan daha yüksek bir bedelle alınan varlıkların ve daha düşük bir bedelle akdedilen borçların primlerinin zaman esasına göre yayılmalarından doğan giderler de dahil edilir.

2.1.3 Alınan ve Ödenen Komisyonlar

Alınan komisyonlar, üçüncü şahıslara sağlanan hizmetler karşılığında gelirleri, ödenen komisyonlar ise, üçüncü şahıslara görülen hizmetler karşılığında giderleri içerir. Aşağıda gibidirler :

- Garanti komisyonları, danışmanlık hizmeti komisyonları ve üçüncü şahıslara ait menkul değerlerle ilgili işlemlerden alınan komisyonlar.

- Ödeme işlemleriyle ilgili komisyon, ücret ve muhasebe yönetimi gideri ve menkul kıymet saklama ve yönetimi komisyonları.

- Üçüncü şahıslar adına yapılan madeni para ve kıymetli maden alım-satımı için komisyonlar.

- Sımsarlık(brokerage) işlemleri için komisyonlar.

2.1.4 Mali Faaliyetlerden Net Kâr/Zarar

Bu kalem sabit mali varlık olarak bulundurulmayan menkul kıymetlere ilişkin işlemlerden, bu menkul kıymetlerin değer ayarlamaları ile doğan net kâr/zararı içerir. Menkul kıymetler bilanço tarihinde yüksek fiyatla gösterildiği durumlarda, aradaki fark mali faaliyetlerle ilgili kâr/zarara dahil edilecektir. 86/635/EEC sayılı direktifin 37'inci maddesine uymayan ülkeler(85), bu kâr/zarar ile değer ayarla-

(85) Bkz. O.J.L.372, 31.12.1986, s.12.

maları ve yeniden değer ayarlamaları, cari portföyde bulunan menkul kıymetlere ilişkin oldukları ölçüde, bu kalemde gösterilirler.

2.1.5 Genel İdare Giderleri

Ücret ve maaşlar, sosyal güvenlik giderleri (kıdem tazminatlarına ilişkin giderler ayrıca gösterilecek) ve diğer idari giderler bu kalemde gösterilir.

2.1.6 Kredi ve Avanslarla İlgili Değer Ayarlamaları

ve Yeniden Değer Ayarlamaları, Muhtemel Borçlar ve Taahhütler İçin Değer Ayarlamaları

Bu kalemler, bir yandan aktiflerin 3 ve 4'üncü kalemlerinde gösterilen kredi ve avanslar 14 nazım hesaplar 1 ve 2'de gösterilen muhtemel borçlar ve taahhütler karşılıkları için değer ayarlama giderlerini, diğer yandan terk edilmiş kredilerin ve avansların tahsilinden sağlanan kredi ve daha önceki değer ayarlamaları eski düzeye çıkarılan tutarları ve karşılıkları içerir.

Üye ülkeler aktif 5 ve 6 kalemlerinin içeriğine sabit mali varlık olarak bulundurulmuş ne de bir ticari portföyde yer alan menkul kıymetlere ilişkin işlemlerden (86) bu menkul kıymetlerin değer ayarlamaları ve yeniden değer ayarlamaları ile birlikte doğan net kâr/zarar içerir.

Üye ülkeler, bu kalemler kapsamına giren giderler ve gelirlerin birbirlerinden mahsup edilmek suretiyle sadece bir kalemin (gelir veya gider) gösterilmesine izin verebilir.

Bu durumda, kredi kurumlarına, müşterilere, bir kredi kurumunun iştirak ettiği şirketlere veya bağlı şirketlere verilen kredi ve avansların değer ayarlamaları, bunlar önemli olduğu takdirde, hesaplarla ilgili notlarda gösterilir.

2.1.7 Sabit Mali Varlık Olarak Bulundurulanan Devir Edilebilir Menkul Kıymetler, İştirak Payları, Bağlı Şirketlerdeki Hisseler İçin Yeniden Değer Ayarlamaları

Aktiflerin 5 ile 8'inci kalemlerindeki varlıkların değer ayarlama giderleri, öte yandan önceki değer ayarlamaları takiben eski düzeye çıkarılan tüm tutarları içerir. Bu ayarlamalar tek bir kalem şeklinde(kâr/zarar) gösterilebilir. Bu devredilebilir(transfer edilebilir) menkul değerler, iştirak payları ve bağlı şirketlerdeki hisseler için yapılan değer ayarlamaları, önemli oldukları takdirde hesaplarla ilgili notlarda gösterilirler.

Direktife göre (86/635/EEC) kâr/zarar tablosunun iki dökümü vardır ve aşağıdaki gibidir(87).

2.2 KÂR/ZARAR TABLOSU DIKEY DÖKÜMÜ

	NOTLAR
1 Alınan faiz ve Benzeri Gelirler(+)	VIII
2 Ödenen Faiz ve Benzeri Giderler(-)	
3 Menkul Kıymetlerden Gelirler(+)	
a) Hisse senetlerinden ve diğer değişken getirili menkul kıymetlerden elde edilen gelirler	VIII

b) İştiraklerden elde edilen gelirler	
c) Bağlı kuruluşlardan elde edilen gelirler	
4 Alınacak Komisyonlar(+)	VIII
5 Ödenecek Komisyonlar(-)	
6 Mali İşlemler Üzerinden Kâr/Zarar(±)	VIII
7 Diğer Faaliyet Gelirleri (+)	VIII,XV
8 Genel İdare Giderleri (-)	IX
a) Personel giderleri	
b) Diğer idari giderler	
9 Maddi ve Gayrimaddi Aktiflerle İlgili Değer Ayarlamaları (±)	
10 Diğer Faaliyet Gelirleri (+)	XV
11 Kredi ve Avanslar ile Muhtemel Borçlar ve Taahhütler Karşılıkları için Değer Ayarlamaları (-)	X
12 Kredi ve Avanslar ile Muhtemel Borçlar ve Taahhütler Karşılıkları için Yeniden Değer Ayarlamaları (+)	X
13 Sabit Mali Varlık Olarak Bulundurulmuş Devredilebilir Menkul Kıymetler, İştirak Payları ve Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler İçin Değer Ayarlamaları (-)	X
14 Sabit Mali Varlık Olarak Bulundurulmuş Devredilebilir Menkul Kıymetler, İştirak Payları ve Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler İçin Yeniden Değer Ayarlamaları (±)	X
15 Olağan Faaliyetlerden Doğan Kar veya Zarar Üzerinden Ödenecek Vergi (-)	

16 Normal Faaliyetlerle İlgili Vergi	
Sonrası Kâr/Zarar(±)	XV
17 Olağanüstü Gelirler (+)	XV
18 Olağanüstü Giderler (-)	
19 Olağanüstü Kâr/Zarar (±)	
20 Olağanüstü Kâr/Zarar Üzerinden Ödenecek Vergi (-)	
21 Vergiden Sonra Olağanüstü Kâr/Zarar(±)	
22 Önceki Kalemlerde Gösterilmeyen Diğer Vergiler (-)	
23 Mali Yıl Kâr/Zararı (±)	
2.3 KÂR/ZARAR TABLOSU YATAY DÖKÜMÜ	
A) GİDERLER	NOTLAR
1 Ödenecek Faiz ve Benzeri Giderler	
2 Ödenecek Komisyonlar	
3 Mali Faaliyetlerden Doğan net Zarar	
4 Genel İdare Giderleri	IX
a) Personel Gideri	
b) Diğer İdari Giderler	
5 Maddi ve Gayrimaddi Aktif Kalemlerle İlgili Değer Ayarlamaları	
6 Diğer Faaliyet Giderleri	XV
7 Kredi ve Avanslar ile Muhtemel Borçlar ve Taahhütler.Karşılıkları için Değer Ayarlamaları	X
8 Sabit Mali Varlık Olarak Bulundurulmuş Devredilebilir Menkul Kıymetler İştirak Payları, Bağlı Kuruluşlardaki His-seler için Değer Ayarlamaları	X

9	Olağan Faaliyetlerden Doğan Kâr/Zarar Üzerinden Ödenecek Vergi	
10	Vergiden Sonra Olağan Faaliyetler Kâr/Zararı	
11	Olağanüstü Giderler	XV
12	Olağanüstü Kâr/Zarar Üzerinden Ödenecek Vergi	
13	Vergiden Sonra Olağanüstü Zarar	
14	Önceki Kalemlerde Gösterilmemiş Olan Diğer Vergiler	
15	Mali Yıl Kârı	
B)	GELİRLER	NOTLAR
1	Alınan Faiz ve Benzeri Gelirler	VIII
2	Menkul Kıymetlerden Gelirler	VIII
	a) Hisse senetlerinden ve diğer değiş- ken getirili menkul kıymetlerden elde edilen gelirler.	
	b) İştiraklerden elde edilen gelirler	
	c) Bağlı kuruluşlardaki hisselerden gelirler	
3	Alınacak Komisyonlar	VIII
4	Mali Faaliyetlerden Net Kâr	VIII
5	Kredi ve Avanslar ile Muhtemel Borçlar ve Taahhütler İçin Yeniden Değer Ayar- lamaları	X
6	Sabit Mali Varlık Olarak Bulundurulan Devredilebilir Menkul Kıymetler, İştirak Payları ve Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler İçin Yeniden Değer Ayarlamaları	X

7 Diğer Faaliyet Gelirleri	VIII,XV
8 Vergiden Sonra Olağan Faaliyetler Kâr/Zararı	
9 Olağanüstü Gelirler	
10 Vergiden Sonra Olağanüstü Kâr	
11 Mali Yıl Zararı	

3. HESAPLARLA İLGİLİ NOTLAR

Bu notlar bilanço hesaplarını açıklayan notlardır. Bilançodaki kalemlerin detayları bu notlarda açıklanır. Bu yüzden bilanço hesaplarını açıklayıcı notlar olarak da isimlendirilebilir. Bu notları aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (88):

I- Değerleme Yöntemleri (Valuation Methods)

Bu notta yıllık raporlardaki değerlendirme yöntemleri, değer düzeltmelerinde kullanılan yöntemler ve yabancı para işlemlerinde kullanılan temel yöntemler gösterilir.

II- İştirak Payları ve Bağlı Kuruluşlardaki Hisseler (Affiliated Undertaking and Participating Interests)

Bu açıklayıcı notun aşağıdaki bilgileri içermesi gerekir.

- Kuruluşun adı ve kayıtlı olduğu merkez,
- Elinde bulundurduğu sermayenin oranı,
- Sermaye tutarı ve en son bilanço tarihinde yedekler tutarı,
- Son mali yıl kâr/zararı.

(88) Arthur Anderson, s.24-26.

III- Hisse Senedi İhraçları (Share Issues)

Yıl içinde taahhüt edilen hisse senetlerinin miktarı, nominal değeri yada taahhüt edilen hissesi başına nominal değer kaybı gösterilecektir.

IV- Hisselerin Sınıflandırılması (Classes of Share)

Her sınıftaki hisse senedi sayısı ve her sınıfın nominal değeri ayrı ayrı gösterilecektir.

V- İştirak Sertifikaları (Participation Certificates)

İştirak sertifikalarının, konvertibil tahvillerin ve benzeri menkul değerlerin mevcudunu, idare olunan böyle ödünç almaların vadesinin gösterilmesi gerekir. Tasfiyede önceliksiz borçların toplamının % 10 geçen borçlanmalar ile ilgili aşağıdaki bilgilerin bulunması gerekir (89).

- Borçlanma tutarı, hangi para birimi üzerinden borçlanıldığı, faiz haddi vade tarihi,
- Erken ödemeyi gerektiren koşulların bulunup bulunmadığı,
- Borcun önceliksiz olma koşulları, önceliksiz borcu sermayeye veya bir başka borç şekline çevirmek için herhangi bir hüküm bulunup bulunmadığı, var ise bu koşulları.

VI- Kredi ve Avanslar (Loans and Advances)

Kredi ve avansların kalan vadelerinin aşağıdaki şekilde belirtilmesi gerekir.

- Üç aydan kısa vadeli,
- Üç aydan uzun, bir yıldan kısa vadeli,

(89) OJ. L. 372, 31.12.1986, s.13.

- Bir yıldan uzun, beş yıldan kısa vadeli,ler,
- Beş yıldan uzun vadeli,ler.

Kredi ve avanslar ve borçlar taksitle ödemeyi içerdiği takdirde, bilanço tarihi ile her taksidin ödeme tarihi arasındaki zaman kalan vadeyi oluşturur. Üye ülkeler bu bilgiyi bilançoda isteyebilirler.

VII- Tahviller (Debt Securities)

Tahviller kredi kurumları sabit getirili, menkul kıymetleride içeren tahviller ve pasifte ihraç edilmiş borç senetleri bakımından, bilanço tarihinden itibaren bir yıl içinde vadesi dolacakların gösterilmesi gerekir.

VIII- Kısım Bilgileri (Segment Information)

Bir kredi kurumu, bu kurumun örgütlenme şekli göz önünde tutulduğunda pazarlar birbirlerinden önemli farklılıklar gösterdiği takdirde gelirlerin coğrafi pazarlar itibariyle oranınının gösterilmesi gerekir. Gelir kategorileri ise; alınacak faiz ve benzeri gelirler, menkul değerlerden elde edilen gelirler, alınacak komisyonlar, mali işlemlerden net kâr/zararlar ve diğer faaliyet gelirleridir.

IX- Çalışanlar (Employees)

Kredi kurumları sadece kendi idare, yönetim ve gözetim ve denetim organlarının mensuplarına açılan avans ve kredi miktarları ile bu kişiler hesabına verdikleri her türlü garantileri ve üstlendikleri taahhütlerin tutarlarını göstermelidir. Ayrıca bu bilgiler, her kategori için toplam göstermek suretiyle verilir.

X- Yeniden Değerleme Sonucu Oluşan Kâr (Effect of Revaluation On Profit)

Değer ayarlamaları arasında mahsuba izin verilirse, değer ayarlamalarının ayrı ayrı gösterilmesine gerek yoktur. Bu değer ayarlamaları vergi ödemelerini etkiliyorsa bu detayların gösterilmesi gerekir.

XI- Vergilendirme (Taxation)

Mali yılın ve önceki yılların ödenecek vergileri ve ödeme zamanları gösterilmelidir.

XII- Sabit Aktifler (Fixed Assets)

Sabit aktifler işletmenin devamlı faaliyetlerinde kullanılan aktiflerdir. Her sabit aktif kategorileri için aşağıdaki bilgilerin gösterilmesi gerekir.

- Yılbaşındaki maliyet (yada değerlendirme) değeri
- İlaveler
- Düzenlemeler
- Transferler(Nakil, çıkarma)
- Yılsonu değeri
- Toplam amortisman

Ayrıca önceki yılların değer düzeltmeleri ve mali yıl içinde yapılan düzeltmelerin gösterilmesi gerekir.

XIII- Devir Edilebilir Menkul Değerler (Transferable Securities)

Aktif kalem 5'ten 8'e kadar olanlara devir edilebilir (Transfer edilebilir) menkul değerler olarak sınıflandırılmıştır. Bu aktiflerin borsada kota edilen ve edilmeyenler olarak dökümünün yapılması gerekir. Aktif kalem 5 ve 6'da gösterilen devir edilebilir menkul kıymetlerin sabit mali varlıklar olarak bulundurulup bulundurulmadıklarını gösterir bir döküm yapılmalıdır. Devir edilebilir menkul kıymetlerde bu iki katego-

riyi ayırt etmek için kriterlerin gösterilmesi gerekir.

XIV Leasing İşlemleri (Leasing Transaction)

Bilançonun ilgili kalemlerine göre ayrılmış olan finansal kiralama (Leasing) işlemlerinin değerlerinin gösterilmesi gerekir.

XV Diğer Kalemler (Sundry Items)

Diğer aktifler, diğer borçlar, diğer faaliyet gelirleri ve giderleri, faaliyet dışı gelirler ve giderlerin ayrıntılı olarak açıklanması gerekir.

XVI Tasfiyede Önceliksiz Borçlar

Bir kredi kurumunca ilgili yılda tasfiyede önceliksiz borçlar nedeniyle ödenen giderlerin gösterilmesi gerekir.

XVII Yönetim ve Acentalık Hizmetleri (Management and Agency Services)

Kurumun faaliyetleri içinde önemli yer aldığı takdirde, bir kurumun üçüncü şahıslara yönetim ve acentalık hizmetleri gösterilecektir.

XVIII Yabancı Para İle İfade Edilen Aktif ve Pasifler

(Assets and Liabilities Denominated In Foreign Currencies)

Yabancı paralar cinsinden ifade edilmiş olup yıllık hesapların hazırlanmasında kullanılan para birimine dönüştürülen aktif ve pasifler gösterilecektir.

XIX Vadesi Henüz Gelmemiş Vadeli İşlemler (Unnatured Forward Transaction)

Bilanço tarihinde vadesi henüz gelmemiş vadeli (forward) işlemlerin türlerine ilişkin ve özellikle her işlem türünün esas itibariyle faiz hadlerinde, döviz kurlarında ve pazar fiyatlarındaki dalgalanmalardan korumak amacıyla hedging

(satın alınan malın müteakip tarihlerde teslim edilmek üzere aynı anda satış), veya arbitraj amacıyla yapıldığının gösterilmesi gerekir.

4. DEĞERLEME KURALLARI

Değerleme kuralları özel değerleme kuralları ve genel değerleme kuralları olarak ikiye ayrılır. Bu kurallar 4'ünü direktifin 7'inci bölümünde ve 86/635/EEC sayılı direktifin 7'inci bölümünde düzenlenmiştir. Enflasyon karşısında kalemler hem özel hemde genel değerleme kurallarıyla değerlendirilebilir.

4.1 GENEL DEĞERLEME KURALLARI

Bu kuralları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz(90).

- i. Şirket faaliyetlerinin sürekli olduğu varsayılır.
- ii. Değerleme yöntemleri bir yıldan diğerine değiştirilmez, uyumlu bir şekilde devam etmelidir.
- iii. Değerleme basiretli bir şekilde yapılmalıdır. Sadece bilanço tarihinde söz konusu olan kâr dahil edilmemelidir. Mali yıl içinde doğması muhtemel yükümlülükler potansiyel kayıplar, bu yükümlülükler ve kayıplar sadece bilanço günü ile bilançonun düzenlendiği gün arasında ortaya çıkmış olsa bile dikkate alınmalıdır. Amortismanlar mutlaka ayrılmalıdır.
- iv. Aktif ve pasif kalemleri oluşturan kalemler ayrı ayrı değerlendirilmelidirler.
- v. Her yılın açılış bilançosu, bir önceki yılın

(90) Arthur Anderson, s.27.

kapanış bilançosu ile aynı olmalıdır.

4.2 ÖZEL DEĞERLEME KURALLARI

Özel değerlendirme kuralları ise, maddi aktiflerin değerlendirilmesini, stokların, harcamaların oluşumu, araştırma geliştirme maliyetleri, goodwill, borç provizyonları ve masrafları içerir.

4.2.1 Maddi ve Maddi Olmayan Aktiflerin Değerlenmesi

Direktife göre maddi ve maddi olmayan aktifler daima sabit kıymet şeklinde değerlemeye tabi olurlar. Bir kurumun faaliyetlerinin normal seyrinde sürekli olarak kullanılması düşünülen, bilançonun diğer kalemlerindeki varlıklar, sabit kıymet gibi değerlemeye tabi tutulurlar. Bu kıymetler alış fiyatı yada üretim maliyeti ile değerlendirilir. Sınırlı ömre sahip sabit aktifler, kalan ömürleri ile değerlendirilmelidirler. Bu kalemlerde azalmalar kâr/zarar hesabında gösterilir(91).

Üye ülkeler bazı giderlerin bir aktif olarak gösterilmesine izin verebilirler. Bu giderler 5 yıla paylaştırılır. Bu giderler; araştırma geliştirme giderleri, peştemallıklar ve benzeri gibi giderlerdir(92).

4.2.2 Mali Sabit Aktifler (Financial Fixed Assets)

Mali (yada finansal) sabit aktifler, iştirak paylarını, bağlı kuruluşlardaki hisseleri ve kurumun normal

(91) OJ.L.372, 31.12.1986, s.12-13.

(92) Arthur Anderson, s.27.

faaliyetlerinde sürekli olarak kullanılması düşünülen menkul kıymetleri içerir. Sabit mali varlık olarak bulundurulmuş sabit getirili menkul kıymetlerde dahil olmak üzere tahviller, bilançoda alış bedelleri üzerinden gösterilir. Ancak üye ülkeler, bu menkul kıymetlerin bilançoda, vadede ödenecek tutar üzerinden gösterilmesini isteyebilir veya izin verebilirler. Bu menkul kıymetlerin alış bedeli vadede ödenecek tutarı aştığı veya düşük kaldığı takdirde, fark tutarı kâr/zarar hesabına geçirilir. Üye ülkeler bu fark tutarının taksitler halinde kâr/zarara aktarılmasına izin verebilirler. Bu farkların bilançoda veya hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesi gerekir (93).

4.2.3 Devir Edilebilir Menkul Kıymetler

(Transferable Securities)

Sabit mali aktif olarak bulundurulmayan devir edilebilir (yada transfer edilebilir) menkul kıymetler, bilançoda alış bedeli üzerinden gösterildiği takdirde kredi kurumları, alış fiyatı ile bilanço tarihinde daha yüksek pazar değeri arasındaki farkı hesaplarla ilgili notlarda göstermek zorundadırlar. Üye ülkeler devir edilebilir menkul kıymetlerin (transfer edilebilir) bilanço tarihindeki daha yüksek pazar değerinden gösterilmesine izin verebilir veya isteyebilir (94).

(93) Arthur Anderson, s.28.

(94) OJ.L.372, 31.12.1986, s.12.

4.2.4 Verilen Krediler ve Verilen Avanslar, Tahviller, Hisse Senetleri ve Mali Sabit Aktif Olarak Bulundurulmayan Diğer Değişken Getirili Menkul Kıymetler

Bu kıymetlerin mali sabit aktiflerde tutulmasına rağmen alış ve piyasa fiyatından düşük olanı ile değerlendirilir. Değerindeki herhangi bir azalma, bilançoda gösterilen aktifin tutarına yansıtılmalıdır. Gelecekteki düzensiz değişim yüzünden bu kalemlerin değerlerinde azaltma yapılmıyorsa, üye ülkeler gerektiğinde uygun bir kıymet takdiri ile değer düzeltmelerine izin verebilirler. İstisnai değer düzeltme tutarı bilançoda veya hesaplarla ilgili notlarda gösterilmelidir (95).

86/635/EEC sayılı direktifin 37'ince maddesi üye ülkelerin, sabit mali varlık olarak tutulmayan ve ticari portföye dahil olmayan aktif kalem 5 ve 6'da gösterilen (değişken gelirli menkuller, hisse senetleri ve tahviller) kalemler ile aktif kalem 3 ve 4'de gösterilen (Müşteriler ve kredi kurumlarına açılan kredi ve avanslar) kalemlerin özel bir kural ile değerlendirileceğini belirtir. Bu aktifler pazar fiyatı ile alış fiyatından düşük olanı ile değerlendirilir. Bu avantajlı durumu seçen ülkelere mazeret istenmez. Ancak iki değer arasındaki farkın bu aktifler toplamının % 4'den fazla olmaması gerekir. Bu şekilde bir değerlendirme yapılmışsa bunun hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesi gerekir. Üye ülkeler, kredi kurumlarına değer ayarlaması yapılmıyaya kadar, bu ak-

(95) Arthur Anderson, s.28.

tiflerin düşük değerden gösterilmesine izin verebilir(96).

4.2.5 Genel Bankacılık Riskleri Fonu

Üye ülkeler "genel bankacılık riskleri fonu" adıyla pasiflerde bir kalem açılmasına (pasif kalem 6 altında) izin verebilirler. Bu kalem, bir kredi kurumunun, bankacılığa ilişkin özel riskler gerekli kılındığında bu riskleri karşılamak üzere ayırmayı kararlaştırdığı meblağları içerir.

4.2.6 Yabancı Para İşlemleri (Foreign Currency Translation)

Kambiyo kuralları 86/635/EEC sayılı direktif-
le düzenlenmiştir ve aşağıdaki gibidir (97).

Yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler bilanço tarihinde geçerli olan döviz kurundan ulusal paraya dönüştürülür. Ancak üye ülkeler, spot ya da vadeli piyasalarda zarara karşı korunmamış veya özel olarak korunmamış sabit mali aktif olarak bulundurulmuş aktifler ile maddi ve gayrimaddi aktiflerin, bunların elde ediliş tarihinde geçerli olan kurlar üzerinden ulusal paraya çevrilmelerine izin verebilir. Tamamlanmamış forward (vadeli) ve spot döviz işlemleri, bilanço tarihinde geçerli spot döviz kurundan çevrilir. Ancak üye ülkeler forward işlemlerin, bilanço gününde geçerli olan forward döviz kurundan çevrilmesini isteyebilirler.

(96) Arthur Anderson, s.28-29.

(97) OJ.L.372, 31.12.1986, s.13.

Aktif ve pasif ve vadeli işlemlerin defter değeri ile, yukarıda gibi dönüştürme sonucu ortaya çıkan tutarlar arasındaki farklar kâr/zarar hesabında gösterilir. Ancak, üye ülkeler, dönüştürme sonucu doğan farkların, bunlar sabit mali aktif olarak bulundurulmuş aktiflerden, maddi ve gayrimaddi aktiflerden ve bu aktifleri zarara karşı korumak üzere yapılmış herhangi bir işleminden ortaya çıktığı takdirde, dağıtılmaya elverişli olmayan yedeklere tamamen veya kısmen dahil edilmelerine izin verebilirler.

4'üncü direktifin 59'uncu maddesindeki yöntemle göre (98) üye ülkeler kur farklarının tamamen veya kısmen doğrudan doğruya yedeklere geçirilmesini öngörebilirler. Yedeklere geçirilen olumlu veya olumsuz dönüştürme farkları, bilançoda veya hesaplarla ilgili notlarda ayrıca gösterilecektir.

Üye ülkeler, konsolidasyon sonucunda, bağlı kuruluş sermaye ve yedeklerinin veya bir iştirakin sermaye ve yedeklerinin dönem başında yeniden dövize dönüştürülmesinden doğan dönüştürme farklarının, bu sermaye ve yedekleri zarara karşı korumak için girişilen işlemlerden doğan dönüştürme farklarıyla birlikte, konsolide yedeklere tamamen veya kısmen dahil edilmesini isteyebilirler. Bunlara, ilaveten, üye ülkeler, konsolidasyon sırasında bağlı kuruluşların ve iştiraklerin gelir ve giderlerinin hesap döneminde geçerli olan ortalama

kurlar üzerinden dönüştürülmesini isteyebilirler.

5. KONSOLİDE HESAPLAR (Consolidated Accounts)

Konsolide hesaplarla ilgili düzenleme 7'nci direktifte (99), 13 Haziran 1983'de düzenlenmiştir. 86/635/EEC sayılı direktifin 42'ci maddesi, yeni hükümler getiriyorsa 7'nci direktifdeki hükümler uygulanacaktır. Yeni düzenlemeler, (86/635/EEC) holding şirketlerinin (aracıları ve kredi kuruluşlarının) kredi kuruluş sahipli olanlarını kapsar. Bu direktifin 43(2) (a)'maddesi, 7'nci direktifin 4,6,15 ve 40'cu maddesini uygulama dışı bırakır (100). Üye ülkeler bankalar ve diğer kredi kuruluşlarının ve böyle holding şirketlerinin konsolide hesaplarının dökümü ile ilgili konsolidasyondan muaf tutulma konusunda 7'nci direktifin 40'cu maddesinde açıklama yapmıştır. 7'ci direktifin 1'nci maddesi ana şirket bağlı şirket ilişkisi bulunması halinde, üye ülkeler bu aracı ve özel tip şirketlerden konsolide hesapların hazırlanmasını isteyebilirler. Bu şirketler kamu şirketi, özel şirket, sermayesi paylara bölünmüş şirketler olabilir. Ana şirket bağlı şirket ilişkisi şu durumda mevcuttur (101) :

1. Ana şirket, bağlı şirketin oy haklarının büyük bir bölümüne sahip olduğu zaman; yada

2. Ana şirket, bağlı şirketin yönetiminde sözleşmeye bağlı olarak söz sahibi olması durumunda; (üye ülke yasaları bu şekilde sözleşme yapılmasına izin vermeyebilir) yada

(99) Geniş bilgi için bkz. OJ.L.143, 18.7.1983, s.1-17.
 (100) Geniş bilgi için bkz. OJ.L.372, 31.12.1986, s.15.
 (101) Arthur Anderson, s.30-31.

3. Bağılı şirkette hisse sahibi olarak, ana şirket, bağılı şirketin yönetim kurulu üyesini tayin etme veya görevden alma yetkisine sahip olduğundan; yada

4. Hissedar ve bağılı şirketin üyesi olması durumunda

a. Şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki denetim ve yönetim elemanlarının çoğunluğu geçmiş yılı, mali yıl ve gelecek yıl konsolide hesaplarının hazırlanmasında bağımsız olarak oy hakkına göre atandıklarında;

b. Tek başına kontrol, diğer ortaklarca, üyelerce katılımların çoğu ile yapılan anlaşma ile kontrol halinde (üye ülkeler bu anlaşma içeriğini belirleyebilirler) bu ilişki mevcuttur.

Yukarıdaki (a) şıkkındaki durumda ana şirket bağılı şirketin hisselerinin % 20'den fazlasına sahipse ve bunu bağılı şirket üzerinde etkili olarak kullanıyorsa bu durum söz konusudur.

86/635/EEC sayılı direktifin 43(2)'maddesi 7'nci direktifin 5'nci maddesine (102) başvurulmazsa, 86/635/EEC sayılı direktifinde aksi belirtilmedikçe, 7'nci direktif kredi kuruluşu niteliğindeki bağılı kuruluşları holding bünyesinde toplayan ve amacı bu holdingi idare ederek kârlı hale getirmek olan, ana kuruluşlara da uygulanacaktır (103).

4'ncü direktifin 5(3)'maddesi (104) "finansal holding şirketini"; diğer şirketleri tek başına ele geçirmiş bir şirket, şirketleri kendi bünyesine almadan direkt olarak, veya

(102) OJ.L.193, 18.7.1983, s.3-4.

(103) Arthur Anderson, s.31.

(104) OJ.L.222, 14.8.1978, s.13.

indirekt olarak yöneten, kârlarını kontrol eden, bunları yaparken hissedarların haklarına dokunmayan şirket olarak tanımlar. Finansal holding şirketleri yönetim ve yetkili otoritelerce bu şirketlerle birlikte denetlenmeye razı olmalıdır.

5.1 MUAFİYET SINIRLAMASI

7'nci direktifin 6.maddesi(105) bir bağlı şirketin ana şirketle konsolidasyona ihtiyaç duyulup duyulmaması konusunda sınırlamalar koyar. Eğer, ana şirketin bilanço tarihinde, beraber konsolide edilmeyen şirketin net bilanço değeri, net cirosu yada çalışanları sayısı 3 de 2 limitini aşar ise (ana şirketin) üye ülkeler konsolidasyon istayebilirlerdi. Fakat şimdi 86/635/EEC sayılı direktifin 43(2) a maddesi bu uygulamayı kredi kuruluşları için kaldırılmıştır. Bu şekilde ki bütün kuruluşlar ölçülerine (büyüklüklerine) bakılmaksızın konsolidasyona tabi tutulacaklardır.

5.2 ALT GRUPLARIN MUAFİYETİ İÇİN ZORUNLU OLMAYAN HALLER

86/635/EEC sayılı direktifin 43(2)'b maddesi ve 7'nci direktifin 7'nci maddesi muafiyet için şartları tanımlarlar. Bu tanımlamada üye ülkelere kredi kuruluşlarını muaf tutmadan önce gerekli bilgileri isteme yetkisi verir. Muafiyet, üye ülkelerden üye ülke yasalarıyla yönetilen bir kuruluş ve bu kuruluş başka bir kuruluşun alt kuruluşu ise, konsolide hesapları hazırlamadan muaf tutulmasını ister.

Bu yalnızca üye ülkenin yasalarıyla yönetilen (aynı devletle kurulan aracılar için gerekli değildir) büyük kuruluşlara her iki hükümden birisi uygulanır.

İlk koşul, bağlı şirketin bütün hisselerini elinde bulunduran en büyük ortak olduğunda, muafiyet istenmiş olur. Bu amaç için bağlı kuruluşun denetim organları, yöneticiler ve idari organlarca tutulan hisseler, eğer yasalar ortaklık anlaşmaları veya memorandum tarafından isteniyorsa, kabul edilmezler. İkinci koşul ise, en büyük ortak bağlı şirketin hisselerinin % 90 ve daha fazlasını elinde bulunduruyorsa, kalan müşteriler konsolidasyondan muaf tutulur.

Yukarıdaki koşulların her birinde muaf tutulma, 7'nci direktifin madde 7(2) de listelenmiş tüm koşullar ile kabul edilecektir. Bu istekler, muaf tutulan kuruluşu, büyük bir ana şirketin konsolide edilen bütün aracılarını ve üye devlet yasalarıyla yönetilen ana kuruluşu kapsar. Yıllık konsolide raporlar ve hesaplar büyük ortakça (en büyük şirketçe) düzenlenmeli ve ana kuruluşun bulunduğu yerdeki yasalara uyumlu şekilde denetlenmelidir. Konsolide hesaplar ve raporlar ve denetçi raporu 7'nci direktife uygun olarak yayınlanmalıdır. Muaf tutulan bağlı kuruluşun hesaplarıyla, ilgili notlarında en büyük kuruluşun isim ve kayıtlı merkezi ve konsolidasyondan muaf tutulma ile ilgili açıklamalar gösterilmelidir. Bu koşullara ilave olarak direktif şu iki koşula izin verir (106):

(106) Arthur Anderson, s.32.

1. Ana kuruluş, direktifte tanımlanan (Roma Anlaşmasının 58 nci maddesinde tanımlanan) şekilde kredi kuruluşu olacaktır.

2. Ana kuruluş, muaf tutulan bağlı kuruluş tarafından verilen taahhütleri garanti ettiğini bildirmelidir. Böyle bir beyanın varlığı, muaf tutulan kuruluşun hesaplarında açıklanacaktır.

5.3 DİREKTİF TARAFINDAN AÇIKLANAN KOŞULLAR

Üye ülkeler, ana kuruluşun konsolide hesaplarında 7'nci direktifin 7'nci maddesiyle uyumlu olarak muaf tutulan kuruluş için ilave finansal bilgiler isteyebilirler. Gerekli açıklamalar 7'nci direktifin 9(2)'maddesinde, gösterilmiştir (107). Üye ülkeler bu bilgilerin tümünü veya bir kısmını isteyebilirler. Kredi kuruluşlarının yapısında hesaba katılacak bilgiler, 86/635/EEC sayılı direktifin 43(2)(c) maddesinde belirtilmiştir.

Sabit aktiflerin miktarının açıklanması ve yardımcı grubun net cirosunun açıklanması istenmeyebilir. Alt grublardan elde edilen gelirlerin gösterilmesi gerekir. (Alınacak faizler ve benzeri gelirler, menkul değerlerden gelirler, alınacak komisyonlar, mali faaliyetlerden net kâr/zarar ve diğer faaliyet gelirleri) Mali yıldaki kâr/zarar, sermaye ve rezervlerin miktarı, yıl esnasında çalışanların sayısı ile gösterimler değişmemiştir (108).

(107) Bkz.OJ.L.193, 18.7.1983, s.5.

(108) Arthur Anderson, s.32.

5.4. GEÇİCİ ORTAKLARLA İLGİLİ İSTENİLEN İLAVE AÇIKLAMALAR

7'nci direktifin 13(3) (c) maddesi bağılı kuruluşlardaki sonradan satılmak için elde tutulan hisseler bulunması halinde, bu kuruluşların konsolidasyondan muaf olmasına izin verir. 86/635/EEC sayılı direktifin 43(2) (d) maddesi bir kredi kuruluşu olan, fakat konsolide hesaplara dahil edilmemiş yan kuruluşu, kurtarmak veya yeniden organize etmek üzere mali yardım amacıyla bu kuruluşun hisseleri geçici olarak tutuluyorsa, söz konusu kuruluşun yıllık hesapları konsolide hesaplara iliştilir ve mali yardım faaliyetinin koşullarına ilişkin bilgi hesaplarla ilgili notlarda ek bilgi olarak gösterilmesini ister.

5.5 BİRLEŞİK ŞEKİLDE İDARE EDİLMEDE İSTENİLEN KONSOLİDASYON

86/635/EEC sayılı direktifin 43(2) (e) maddesi 7'nci direktifin 12'ci maddesine atıfta bulunarak, farklı bağılı kuruluşlar arasındaki ilişkide hiç bir hissedarın olmadığı durumda, üye ülkenin konsolide hesapların hazırlanmasını istemesine izin verir. 7'ci direktifin 12'ci maddesi, bağılı olmayan birleşik bir şekilde idare edilen (bir sözleşmeye veya ortaklık hükümlerine bağılı olmaksızın) iki veya daha fazla kuruluşca uygulanabilir. Aynı madde yönetimdeki, denetimdeki ve bağılı kuruluşun denetiminde bulunan ve mali yılda çalışan aynı kişilerin çoğunluğuna konsolidasyon için yetki verir.

Her iki durumda da, hiçbir hissedar ilişkisinin

varlığı yoktur. En azından bir bağlı kuruluşca sınırlı sorumluluğu olan bir şirket biçimi 7'ci direktifin 4'cü maddesinde düzenlenmiştir. (Bu 4'ncü direktifin 1(1)'maddesi ise aynıdır)

5.6 BENZER OLMAYAN FAALİYET GRUPLARININ AYIRIMI

7'nci direktifin 14'ncü maddesi, yapmış olduğu faaliyetleri ana şirkettinden farklı özellikler göstermesi nedeniyle, konsolide hesaba dahil edilmesi, grup hakkında değişik ve makul görüş sunulmasını bozacak nitelikte olan şirketlerin, konsolide hesap dışında bırakılmasını mümkün kılar. Ancak, bu durumda bir bağlı şirket, yan kuruluş statüsünde ele alınmalıdır (109).

Konsolidasyondan muaf tutulan bir bağlı kuruluş, hesaplarla ilgili notlarda muaf tutuluşunun sebeplerinin gösterilmesi gerekir. Eğer muaf tutulan kuruluşun hesapları, aynı üye ülkedeki ana kuruluşu ile birlikte yayınlanması istenmez ise, hesaplarının konsolide hesaplara iliştilmesi yada kamuya açık olması gerekir. Muaf tutulan kuruluşun hisselerinin değerleri, ana şirketin hesaplarında kalemler halinde ayrı ayrı gösterilmelidir. Bağlı kuruluşun hisselerinin değerlendirilmesi 7'ci direktifin 33'ncü maddesinde düzenlenmiştir (110).

86/635/EEC sayılı direktifin 43(2) (f)'fıkrası ve 7'nci direktifin 14'ncü maddesi (2'nci paragrafı hariç

(109) Arthur Anderson, s.33.
(110) Arthur Anderson, s.33.

olmak üzere) Şu kurallara tabidir : Kredi kuruluşu olan ana kuruluŐla hesapları konsolide olan bağlı kuruluşların kredi kuruluşu olma statüsü yok ise, bu kuruluşların faaliyetleri doğrudan bankacılık hizmetlerinin uzantısı veya leasing, faktoring, bilgi işlem yönetimi gibi bankacılığa yardımcı hizmetler Şeklinde ise, bu kuruluşlar konsolidasyona dahil olacaklardır.

5.7 KONSOLİDE HESAPLARIN DÖKÜMÜ

86/635/EEC sayılı direktifin 43(2) (g)'maddesi konsolide hesapların dökümünde bu direktifin 3-5'tan 26'ya ve 29'dan 34'e kadar olan maddelerinin uygulanacağını belirtir. Bunun anlamı, konsolide edilmiş bilanço ve kâr/zarar tablosunun daha öncede belirttiğimiz gibi kredi kuruluşları için tanımlanan Őeklidir.

43(2) (g)'maddesi aynı zamanda sabit kıymetlerle ilgili bilgileri kapsar. Özet olarak 7'ci direktifin 17'ci maddesi 4'cü direktifin 15(3)'cü maddesi (sabit kıymetlerin değerlemesiyle ilgili hükümleri içerir)ile uyumlu Şekilde, bankacılık direktifleri çerçevesinde kredi kuruluşlarının konsolide hesaplarında sabit kıymetlerle ilgili açıklamalar yapılmıştır.

4'ncü direktifin 15(3)'maddesi çeşitli sabit kıymet kalemlerindeki hareketleri bilançoda veya hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesini içerir. Alış fiyatı veya üretim maliyetinden baŐlamak üzere, bütün sabit kıymet kalemlerindeki eklemeler, elden çıkarmalar ve mali yıl içerisinde olan transferler ve bilanço gününe kadar yapılan kümülatif değer

ayarlamaları ve bir önceki yıl değer ayarlamalarında mali yıl boyunca yapılan düzenlemeler ya bilançoda, (ilgili kalemlerden düşmeler şeklinde) ya da hesaplarla ilgili notlarda gösterilir.

Madde 43(2) (g)'sabit aktiflerin bu direktifin 35'nci maddesine uygun olarak değerlendirilmesini söyler ve buna uygun olarak aktif kalem 9 ve 10 (maddi ve maddi olmayan aktifler) ve diğer aktiflere (normal faaliyetlerde kullanılan) uygulanır. Bundan dolayı bu alan finansal sabit aktifleri kapsar.

86/635/EEC sayılı direktifin 40' ve 41'nci maddeleri kredi kuruluşları için hesaplarla ilgili notların içeriklerini açıklar. Aynı direktifin 43(2) maddesi 7'nci direktifin 34'maddesi (111), 86/635/EEC sayılı direktifin 40' ve 41'nci maddelerine tabi olarak konsolide hesaplarla ilgili notların içeriğine uygulanır.

6. YIL SONU HESAPLARININ YAYINLANMASI

86/635/EEC sayılı direktifin 44'ncü maddesi kredi kuruluşlarının onaylanmış yıllık hesapları, yıllık raporları ile birlikte ve hesapları denetlemekle sorumlu kişilerin raporları, ulusal yasaların öngördüğü biçimde 68/151/EEC sayılı direktifin 3.ncü maddesine (112) göre yayınlanacaktır.

(111) Geniş bilgi için bkz. OJ.L.193, 18.7.1983, s.11-12.
 (112) Geniş bilgi için bkz. OJ.L. 75, 14.2.1968.

Birinci direktifin (68/151/EEC) 3'ncü maddesi, üye ülkelerin bir ana kayıt, ticari kayıt ve şirketler kaydı açacağını belirtir. Bu dökümanlar, ya dosyalanarak saklanmalı yada üye ülke kredi kuruluşlarının merkezlerinde yer almalıdırlar. Saklanan belgelerin fotokopileri üçüncü şahısların istifade edecekleri şekilde olmalıdır. İstendiğinde doğru fotokopiler tasdiklenerek verilir.

Bu raporlar, belgelerin tümü veya özeti şeklinde olmalıdır. Her üye ülkenin gazetelerinde yayınlanması gerekir.

86/635/EEC sayılı direktifin 44(1)'maddesine göre ulusal yasalar, yıllık raporların yukarıda belirtildiği gibi yayınlanmasına izin vermeyebilir. Bu durumda, üye ülkede şirketin kayıtlı olduğu ofiste, bu raporlar, kamunun kullanılmasına açık olacaktır. İstek halinde, bu raporların bütününe veya bir parçasının kapsamını elde etmek mümkün olmalıdır.

Bazı kredi kuruluşları, 4'ncü direktifin birinci maddesindeki şekilde kurulmamış veya ulusal yasalara göre yıllık hesaplarını, konsolide hesaplarını ve ilişkili raporları yayınlamak zorunda değil ise, en azından kayıtlı olduğu ofisinde veya bağlı bir ofis yok ise, işinin yapıldığı esas yerde bu raporları kanunun yararına sunulması gerektiği yine aynı maddede belirtilir.

Direktifin bu maddesi ayrıca kredi kurumlarının yıllık hesapları ve konsolide hesaplarının bu kurumun şubelerinin olduğu her üye ülkede yayınlanmasını istemektedir. Üye ülkeler bu yayınları resmi dillerinde isteyebilirler.

Direktifin bu maddesine göre yayın kurallarına uyma-

yanların cezaya çarptırılmasında öngörülmektedir.

7. DENETİM

Denetçilerle ilgili düzenleme 8'nci direktifte (84/253/EEC)* yapılmıştır. Direktif şirketlerin yada firmaların, endüstride faaliyette bulunan diğer firmaların hesaplarının nizama uygun olup olmadığını denetleyecek kişilerin özelliklerini belirtir. Kredi kuruluşları ve bankalar da bu hükme tabidir.

86/635/EEC sayılı direktifin 11 nci bölümü 8 nci direktifte belirtilen (madde 1(1)) kamusal ve özel tasarruf bankalarının belgelerinin kanuni denetimi, mevcut bir gözetim ve denetim kurumuna bırakılmaktan başka, yeni bir şey getirmemiştir.

8'nci direktifin 2(1) (b)'maddesi denetçiler için üç koşul istemektedir. Bu üç koşul, denetçilerin iyi tanınan, iyi karakterli, uygun mesleki bilgi ile bağımsız olarak denetim yapabilecek niteliğe sahip kişiler olması gerekir.

*Geniş bilgi için bkz. OJ.L. 126, 12.6.1984, s.20-26.

Ü ç ü n c ü B ö l ü m

DİREKTİFLERİN ÜYE ÜLKELERDEKİ UYGULANMASI İLE BANKALARIN YILSONU HESAPLARININ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bundan önceki bölümde direktiflerin yılsonu hesaplarına ilişkin düzenlemelerini inceledik. Bu bölümde ^{ise;} bu düzenlemelerin üye ülkelerde uygulanması üzerinde durulacaktır.

1. BELÇİKA

Belçika'da kredi kuruluşlarının yıllık hesaplarıyla ilgili yasada sadece bilanço ve gelir tablosunun şekli mevcuttur. Konsolide hesaplarla ilgili herhangi bir zorunluluk yoktur. Bununla beraber Bankacılık Komisyonu (Banking Commission), geniş kredi kuruluşlarına konsolide hesaplarla ilgili uygun önerilerde bulunabilir. Değerleme kurallarıyla ilgili yasal bir istek yoktur. Ancak uygun olduğunda kredi kurumlarının, teşebbüsler için muhasebe yasasındaki genel şartları takip edeceğine dair bir açıklama mevcuttur. Buna ilaveten Bankacılık Komisyonu, direktifler çerçevesinde çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bilanço ve gelir tablosunun direktiflere

uyumu için küçük değişiklikler yeterlidir.(113)

1.1 DEĞERLEME KURALLARI (Valuation Rules)

Belçika'da genel değerlendirme kuralları mevcuttur. Fakat yasal düzenleme yoktur. Son zamanlarda uygulamada değerlendirme kuralları bir kuruluştan diğerine değişiklik göstermektedir. Değerlemeleri aşağıdaki başlıklarda inceleyebiliriz(114):

1.1.1 Gizli Rezervler (Hidden Reserves)

Hazırlanmakta olan yasada "gizli rezervler" (yada "gizli yedekler")in ele alınışına dair herhangi bir gösterge mevcut değildir. Direktifin gizli rezervlerle ilgili düzenlemelerine daha önceki bölümde değinildiği gibi, üye ülkelerin tahvilleri, hisse senetleri ve diğer sabit gelirli menkul değerleri piyasa veya alış değerinden düşük olanı ile değerleyebileceğini görmüştük. Çoğu kredi kuruluşları bu kurala uymaktadır.

1.1.2 Genel Bankacılık Riskleri Fonu (Fund for general banking risks)

Direktif (86/635/EEC), genel bankacılık risklerine fon oluşturulmasına izin vermiştir. Bu fon, sıradan bankacılık riskleri için ayrılan hesapları içerir. Bu fondaki artışların veya azalışların kâr/zarar hesabında ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

Belçika'da direktifle uyumda böyle uygulamalar kabul edilebilecektir ve çoğu banka tarafından şu anda uygulanmaktadır.

(113) OECD, s.83, Anderson, s.39.

(114) Arthur Anderson, s.35-40, OECD, s.79-88.

1.1.3 Yabancı Para İşlemleri (Kambiyo)

Yabancı para işlemleri Belçika'da tartışmalı bir konudur. Mesleki görüşler,şimdiki yeniden düzenleme ile geciken kâr/zarar transferi arasında farklılıklar gösterirler. Yabancı para işlemlerindeki ödeme emri riski,son yıllarda Muhasebe Prensipleri Komisyonuhca incelenmektedir.

Direktifler,yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasiflerin bilanço gününde geçerli olan spot döviz kurundan ulusal paraya çevrilmesine izin verirler. Üye ülkeler, spot yada vadeli piyasalarda, zarara karşı korunmamış veya özel olarak korunmamış olan maddi ve maddi olmayan aktifler ve mali sabit kıymet olarak elde tutulan aktiflerin elde edildikleri tarihte geçerli kurdan paraya çevirmelerine izin verebilirler. Bu kuralın uygulamada geçerliliği beklenmektedir. Ancak bu sadece aktiflerle sınırlandırılabilir.

Belçika'da forward işlem sonucu meydana gelen değişim (ya kâr yada zarar) uygulanacağı beklenmekte, bu durumda aktif ve pasiflerin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Kârın gecikmesine izin verilmemektedir. Bunun yanı sıra Belçika'da temel kredi kuruluşları,uygulamada kurullarla uyumlu şekilde,forward sözleşmedeki spot döviz kurunun tamamı dışındaki işlemlerden hariç tutulmuştur.

1.2 YAYINLAMA VE DENETİM

Belçika'da banka ve diğer kuruluşlarından sadece bir bilanço ve gelir tablosu yayınlaması istenir. Bu tabloların profesyonel banka denetçilerince (reviseurs d'entreprises) denetlenmesi gerekir. Konsolide hesaplarla ilgili bir zorunluluk mevcut değildir. Ancak konsolide raporlar yayınlanırsa, denetlenmesi gerekir (115).

Direktif, yıllık raporların yayınlanmasını, denetçi raporları ve yıllık hesaplarla birlikte istemektedir. Direktif, Belçika'dan konsolide raporların yayınlama ve hazırlama kurallarının yerine getirilmesini istemektedir.

2. FRANSA

Fransa'da yıllık hesaplara ilişkin son düzenleme 4'üncü direktif çerçevesinde, 1982 yılında ulusal hesap planı (plan Comptable General) ile yapılmıştır (116). Bu düzenlemede "kredi kuruluşları" tanımlanmamakta bunun yanında 1983 yılındaki düzenlemede bu kuruluşların bazılarını içermektedir. 1985 şirketler yasası, 1986 yılında tamamlanmıştır. Bu yasa 7'inci direktifteki konsolidasyona benzer niteliktedir. Kredi kuruluşları, hem genel şirketler yasasında, hem de denetim birimlerinin (Banque de France ve Commission de Controle de Banques) özel düzenlemelerinde birbirleriyle ilişkili şekilde yer alırlar.

(115) Arthur Anderson, s.40.

(116) K.Michach Oldham, Çeviren Davut Aydın, Muhasebe Sistemleri ve Avrupa'daki Uygulamalar. Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları, Eskişehir, 1989,s.95.

1984 Bankacılık Yasasında hesap ve raporlama kuralları Comité de la Réglementation Bancaire tarafından tanımlanmıştır (117).

2.1 HESAPLARIN KAPSAMI (Content of Accounts)

Çoğu Fransız Bankaları direktifte istenilen kâr/zarar tablosu dökümünden yatay şekli kullanırken, bazıları da dikey şekli kullanmaktadır. Hesapların kapsamında bazı değişiklikler istenmektedir. Bankalar ve müşteriler için kredi ve avanslar çok detaylıdır ve vadeler arasında bir ayırım mevcuttur. Overdraftlar ayrı ayrı gösterilir ve toplanan kalemler, bilançoda aktif ve pasifte gösterilir. Menkul değerler, genellikle tek bir başlıkta toplanmıştır. Banka tarafından kullanılan emlak ve teçhizat ile ilgili leasing sözleşmeleri yada benzeri hükümler bilançoda ayrı ayrı gösterilirler. Sahip olunan müşterilere göre; şirket, halk ve diğerleri diye bir ayırım yapılır. Kâr/zarar hesapları genel olarak çok detaylıdır. Müşteri ve kredi kuruluşlarından, faiz ve alınan komisyonlar arasında büyük bir ayırım yapılır. Bankacılık gelirleri ve giderleri çeşitlerine göre detaylı olarak gösterilir (118).

2.2 AÇIKLAMALAR (Disclouse)

Bilanço'daki notların 1984 Bankacılık Yasasının ve 1985'dekinin konsolide hesapları düzenlemelerine rağmen, notların kapsamaları hakkında bir öneri yoktur. Direktifin bu konudaki isteklerine daha önceki bölümde değinilmiştir. Fran-

(117) Arthur Anderson, s.46, OECD, s.104-105.

(118) Arthur Anderson, s.46-47

sa'da bazı bankalar bölgesel kazançlarını ayrı ayrı gösterirler. Bu uygulamamhyeni olduğunu söyleyebiliriz.

2.3 DEĞERLEME KURALLARI

Bankalar için direktifler tarafından istenen değerlendirme kurallarını, aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (119):

2.3.1 Menkul Değerler

Menkul değerler, alış fiyatlarıyla kaydedilirler; maliyet ve pazar fiyatından düşük olanı ile değerlendirilirler. Finansal sabit aktiflerle diğer menkul değerler arasında açık bir ayırım yoktur. Finansal sabit aktiflerde tutulmayan devir edilebilir menkul değerlerin, pazar fiyatından değerlendirileceği hükmü vardır.

2.3.2 Gizli Rezervler

Gizli rezervler(yedekler) konusu tartışmalıdır. Çünkü bankalar maliyet ve piyasa değerinden düşük olanı ile değerlemedeki farkın miktarını, mümkün olduğunda, bütün vergi ve diğer düzenleyici kurullar bu konuda birleştirici olarak kullanırlar. Gerektiğinde şüpheli hesaplar için kullanılacak karşılıklar vergi otoritelerince belirlenir. Tahvillerin ve hisse senetlerinin maliyet veya pazar değerinden düşük olanı ile değerlendirilmesi genelde kabul edilmez. Buna ilaveten, gizli rezervlerin kullanımını muhasebeciler tarafından reddedilir.

2.3.3 Yabancı Para İşlemleri

Yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler, bilanço tarihindeki spot döviz kurundan ulusal paraya

çevrilir. İşlem farkları kâr/zarar hesabına kaydedilir. Forward değişim sözleşmesi için forward değerlendirme kuralları mevcut değildir. Uygulamada forward sözleşmenin başlangıç ile bitiş tarihi arasındaki fark, bilanço tarihinde spot değer ile değerlendirilir.

2.4 YAYINLAMA VE DENETİM

Fransa'da yayınlama ve denetim kuralları istenilen-den çok az farklılıklar gösterir. Bu yüzden önemli değişiklikler gerektirmez.

3. YUNANİSTAN

Yunanistan'da 1987 yılında 4'üncü ve 7'inci direktiflerle ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Şirketler Hukuku ve vergi düzenlemeleri, finansal raporların hazırlanmasını göstermesine rağmen, bankaların ve kredi kuruluşlarının hesaplarının şekli ve hesaplarla ilgili tek bir biçim mevcut değildir. Konsolidasyon mecburi değildir. 7'inci direktifin kabulü askıdadır. Direktifin uygulanması Yunan muhasebe, raporlama ve denetimini değiştirecektir. Direktifin temel değişiklikleri aşağıdaki gibidir (120):

- 1- Tek tip finansal raporlar
- 2- Konsolide hesaplar
- 3- Karşılıkların, İştiraklerden zarar ve forward yabancı para işlemleri sonuçlarının doğru gösterimi
- 4- Yukardakilerin açıklamalarda gösterilmesidir.

3.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Yunan Kredi kuruluşlarının kullandıkları çok çeşitli bilanço ve kâr/zarar tablosu bulunmaktadır. Daha önceki bölümlerde, direktifin istediği şekillere değinilmiştir.

3.2 DEĞERLEME KURALLARI

Yunanistan'da kredi kurumlarının takip edecekleri muhasebe prensipleri şekli yoktur. Vergi yasaları kredi kuruluşlarının değerlendirme şeklini etkilemiştir. Direktif yasaların muhasebe prensiplerini birleştirmelerini ister.

Yunanistan'da diğer değerlemeler ise aşağıdaki gibidir: (121):

3.2.1 Emeklilik ve işten ayrılma maliyetleri karşılıkları (provision for retirement and termination cost)

Emeklilik maliyeti ve diğer emeklilik ödenekleri temel bir kasada toplanır. Bu pasiflerde bankalar için önemli artış yapmaz. Direktifin emeklilik ve diğer yükümlülükler için bir karşılık istediğini daha önce belirtmiştik.

3.2.2 Genel Bankacılık Riskleri Fonu

Direktif, bankacılık riskleri için bir fon oluşturmasını istemektedir. Ayrıca bu fondaki değişimin, kâr/zarar hesabında gösterilmesini istemektedir.

Yunanistan'da kredi kuruluşları, gelecekteki bankacılık riskleri için, fon ayrılmasına isteksiz davranmışlardır. Yöneticiler bunu, kamu ve yatırımcıların kabul ettiği süreçte, dividant olarak tutmuşlardır.

3.2.3 Yabancı Para İşlemleri

Uygulamada yabancı paralar, yıl sonu döviz kurundan değerlendirilirler. Ancak, kuruluşlarda bunların hesaplama şekilleri farklıdır. Hem genel uygulamada hemde direktifte, yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasiflerin, bilanço tarihindeki spot döviz kurundan ulusal paraya çevrilmesi istenir.

3.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Yunanistan'da kredi kuruluşları, yıllık raporlarını yarı resmi bir kuruluş olan SOL'a (Body of Greek Swoin Accountants) denetletmek zorundadırlar. Bu kuruluşun şirketler yasası, vergi yasası ve genel kabul görmüş muhasebe prensiblerinden yararlanarak hazırladığı kendi denetim standartları vardır. Yunan kredi kuruluşlarının diğer kredi ve finansal kuruluşlara, ve büyük endüstri ve ticari kuruluşlara katılımlarının olmasına rağmen, konsolide hesapların sunulmasında, hazırlanmasında bir zorunluluk mevcut değildir. Direktiflerle uyunda bunların yapılması gerekmektedir. (122)..

4. İTALYA

İtalya'da kredi kuruluşlarının bilançolarını kapsayacak özel bir yasa mevcut değildir. Bilançonun şekli Civil Code ve ticaret şirketlerinin ürettikleri "genel" normlara göreler. Kredi kuruluşlarının kâr/zarar tablosu 25 Kasım 1975 Ministerial Decree ile düzenlenmiştir. Civil Code, yönetici raporlarında ve bilanço notlarında istenilen en az bilgiyi

(122) Arthur Anderson, s.54-55.

belirtmiştir. Konsolide hesaplarla ilgili bir yasa mevcut değildir. Konsolidasyon, Kamu Muhasebeciler Konseyince (CONSOB) hazırlanan muhasebe prensiplerine göre yapılır. İtalyan Merkez Bankası, bankalardan konsolidasyon ister. Devlet hisseli olan kredi kuruluşları, CONSOB tarafından kontrol edilir ve bu kuruluşların finansal raporlarının denetlenmesi istenir. (123).

4.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Direktifte istenilen ile uygulamadaki farklar aşağıdaki gibidir : (124):

- 1- Önceliksiz borçların açıklanması istenmiyor.
- 2- Kabul edilen vadeden, talep üzerine ödenecek alacaklar ve ödeneceklerin sınıflandırılması istenmiyor.
- 3- Hesaplarla ilgili notlarda faiz gelirleri, menkul değerlerden gelirler, komisyon gelirleri, finansal faaliyetlerden gelirler ve coğrafi bölgelerden gelirlerin gösterilmesi istenmiyor.
- 4- Kuruluşların yönetim ve denetiminde bulunan üyelerin garanti ettikleri avans ve kredi ile taahhütlerin gösterilmesi istenmiyor.
- 5- Direktifte istenilen vadesiz forward döviz işlemleriyle ilgili hükümler uygulanmıyor.

(123) Arthur Anderson, s.59.

(124) Arthur Anderson, s.59.

4.2 DEĞERLEME KURALLARI

Direktifte kabul edilen değerleme kurallarınının çoğu, İtalya'daki genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uyar. Aktifler genelde maliyet değeriyle; menkul değerler ise maliyet veya piyasa değerinden düşük olanı ile değerlendirilir. Bunlarla beraber direktif uygulamadaki muhasebe prensiplerindeki düşünülmeyen özel bankacılık işleri kurallarını da kapsar ve diğer kurallar aşağıdaki gibidir (125) :

4.2.1 Gizli Rezervler

Civil Code tarafından gizli rezervlere izin verilmez. Uygulamada pazar veya maliyet değerinden düşük olanı ile değerlendirme kuralı uygulanmaz. Uygulamadaki muhasebe prensipleri genel bankacılık riskleri için fon tutulmalarına izin vermezler. Genel bankacılık risklerinin oluşturulması hisseleri ellerinde bulunduranların insiyatifine bırakılmıştır.

4.2.2 Yabancı Para İşlemleri

Uygulamada, yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler bilanço tarihindeki spot döviz kurundan değerlendirilir. Değişim farkları Kâr/zarar hesabına kaydedilir.

Ancak, yabancı para değerlemesindeki bakiyeler finansal otoritelerce çok konuşulan konulardan birisidir. Uygulamada var olan bilanço tarihindeki spot döviz kurundan

(125) Arthur Anderson s.59-60, British Bankers' Association, Prudential Regulation of Bank in the EEC, Moor House London, 1975, s.19-20°

değerleme; çözülemeyecek vergi problemlerine yol açmaktadır. Ancak bu problemler azalma yönündedir.

Forward sözleşme ile değerlendirme kuralı mevcut değildir. Fakat çeşitli muhasebe uygulamaları vardır. Bazı bankalar bilanço tarihindeki spot değerden spot sözleşmelerin bir imkanı değerlendirirken, bazıları ise sözleşmenin süresinde forward ve spot değerlendirme arasındaki farkı değerlerler.

Direktif, kuşkusuz İtalya'daki yabancı para değişimini etkileyecektir.

4.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Yıllık raporlar, denetçilerin raporlarını da içerecek şekilde düzenlenerek, yıllık hissedarlar toplantısı esnasında şirketin kayıtlı olduğu yerde hazır bulundurulur. Kredi kuruluşlarının yıllık toplantılarında, bu raporların üyelere bir fotokopisi dağıtılır. İtalya'daki yayınlama ve denetim uygulaması direktifin isteği gibidir. Bu yüzden pek farklılık yapılması gerekmediği inancındayız.

5. LÜKSEMBURG

Kredi kuruluşlarının yılsonu hesapları ve konsolide hesapları, 27 Kasım 1984 ve 28 Ocak 1986 yasaları ile düzenlenmiştir. Bu yasalarda Lüksemburg Para Kuruluşu (IML) birinci düzenleyicidir. Finansal kuruluşlar istenilen hesapları ve raporları hazırlamakla yükümlüdürler. Bilindiği gibi Lüksemburg'daki finansal kuruluşlar, üye ve üye olmayan ülkelerin şube ve aracılardır. Bu kuruluşlar da, direktifler kapsamında dırlar. Direktiflerce istenilen büyük değişiklik-

ler ise (125) :

- 1- Kâr/zarar tablosunun detaylı bir şekilde düzenlenmesi
- 2- IML'nin cari muhasebe ve istenilen raporlama ve finansal kuruluşların diğer arazi raporlarındaki dipnotlardaki bilgilerde küçük değişiklikler yapılması
- 3- Direktiflere paralel olarak özel konsolidasyon politikalarının geliştirilmesidir.

5.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Direktif, Lüksemburg'daki bilançonun şeklinde çok az değişiklik ister. Kâr/zarar tablosu ise, gelir ve giderleri kapsar ve istenilenden daha detaylıdır. Uygulamada menkul değerlerden gelir ve giderler, komisyon gelirleri ayrılmıştır. Lüksemburg'da diğer raporlarda istenilen açıklamalar, dipnot açıklamalarını içermez. Bununla beraber direktiflerin istediği çoğu açıklamalar IML tarafından istenmektedir. (126).

5.2 DEĞERLEME KURALLARI

Direktifte bahsedilen bankalar için değerlendirme kurallarının çoğu, Lüksemburg'da 4'üncü direktife göre hazırlanmıştır. İlave kurallar ise, bankaların özel risklerinin düzenlenmesi ve yabancı para işlemlerini içerir. Diğer kuralları ise aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (127) :

(125) British Bankers Association, s.61.

(126) OECD, s.144-145.

(127) OECD, s.144-146.

5.2.1 Gizli Rezervler

Uygulamada gizli rezervlerin bulunmasına rağmen, bunların normal olarak mali yasaların izin verdiği özel değerlendirme karşılıkları ve genel bankacılık riskleri karşılıkları olduğu için, gizli rezerv olduğunu söyleyemeyiz.

5.2.2 Yabancı Para İşlemleri

Bilançoda yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasif kalemler bilanço tarihindeki spot döviz kurundan ulusal paraya çevrilirler. Elde edilen, kâr/zarar hesabında gösterilir. Net kazanılmamış kârların ertelenmesi mümkündür. Ancak böyle istekler nadirdir. Kazanılmayan kârlar forward sözleşmelerde yeniden düzenlenmezler.

5.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Direktifin istediği yayınlama şekli, yıllardır Lüksemburg'da uygulanmaktadır. Bu raporlar, bağımsız denetçilerce denetlenirler. Finansal kuruluşların 1986'dan itibaren bağımsız denetçileri yoktur. Son zamanlarda IML, konsolide hesaplarla ilgili denetim düzenlemeleri yapmasına rağmen, istenilen konsolidasyonun yapıldığını söyleyemeyiz. Bu yüzden direktiflerin konsolide hesaplarla ilgili kısmının uygulanması gerekmektedir. (128).

6. ALMANYA

Almanya'da bankalar muhasebesi için özel bir yasa olmayışından dolayı, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden etkilenilmiştir. 19 Kasım 1985'de 4'üncü, 7'inci ve 8'inci di-

rektiflerin etkisiyle bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede, bankacılık yasası değiştirilmiş ve yeni kurallara izin verilmiştir. 1986 başında uygulamaya konan bu düzenleme 1987 yılında zorunlu hale gelmiştir. Konsolide hesaplar ve denetçilerle ilgili kurallar 1986 yılı başında başlamış ve 1990 yılı başında zorunlu hale gelmiştir.

6.1 HESAPLARIN KAPSAMI

86/635/EEC sayılı direktif Alman Bankalarının hesaplarının 4'üncü ve 7'nci direktifin sonuçlarına göre düzenlenmesi ister. Hesapların kapsamını aşağıdaki gibi inceleyebiliriz(129):

6.1.1 Bilanço

Bilanço'da bankaların, kendi faaliyetleri için tuttuğu arazi ve arsaları ayrı göstermesi gerekir. Yeni bilanço'da vergi karşılıkları ve önceliksiz aktiflerin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

Direktife göre muhtemel borçlar teminatlar gibi rehne konan aktifleri kapsar. Uygulamada ise, sadece üçüncü şahıslara verilen teminatlar bilanço dışında gösterilebilir.

6.1.2 Kâr/Zarar Tablosu

Şimdiye kadarki uygulamada, kâr üzerinden vergi, sermaye ve net aktifler bir başlıkta gösterilirken, şimdi gelir tablosunda kâr/zararda vergi ayrı başlıklarda gösterilmektedir. Olağanüstü kalemler ve olağanüstü kalemlerden verginin ayrı ayrı gösterilmesi yenidir. Finansal faaliyetlerden net kâr veya net zarar başlığı yenidir.

(129) Arthur Anderson, s.50-51.

Almanya'da bankaların menkul değerler ve kredi işinden elde ettikleri net kâr/zararı, kâr/zarar hesabında göstermelerine izin verilir.

6.1.3 Hesaplarla ilgili notlar

Önceliksiz borçlar için istenilen açıklamalar yenidir. Kredi, avans ve borçların vadelerinin gösterilmesi, geçmişte istenmemekteydi. Coğrafi pazarlardan elde edilen gelirlerinde ayrıca gösterilmesi yenidir. Geçmişte Alman Bankaları, sabit aktiflerin hareketlerinin bilanço ve yönetim raporlarında gösterilmesinden muaftılar. Ancak direktifle uyumda, bunların gösterilmesi gerekmektedir. Uygulamada yönetim raporlarında gösterilen değerlendirme yöntemlerinin şimdi, hesaplarla ilgili notlarda gösterilmeleri gerekmektedir.

6.2 DEĞERLEME KURALLARI

Uygulamada, Alman bankaları 4'üncü direktif etkisiyle hazırlanan kurallara uymak zorundadırlar. Almanyada'ki diğer değerlemeler ise şöyledir (130):

6.2.1 Gizli Rezervler

Almanya'da bir şirket olarak kurulan bankalar Commercial Code'den izin almak şartıyla, cari aktiflerde tutulan alacakları ve menkul değerleri düşük değeriyle gösterebilirler. Gizli rezervler için finansal raporlarda ve hesaplarla ilgili notlarda herhangi bir açıklama istenmez. Böyle karşılıklar vergi yasalarına göre, hesaptan indirilemezler.

Direktiflerle uyumda, yukarıda bahsedilenlerin çoğunun değişmesi gerektiği inancındayız.

(130) Arthur Anderson, s.51-52.

6.2.2 Yabancı Para İşlemleri

Alman Sertifikalı Kamu Maliyecileri Enstitüsü, 1975 yılında bankaların yıllık raporlarındaki döviz işlemlerini düzenlemiştir. Alman Bankaları uygulamada direktiflerin önerilerini kabul etmeye devam etmektedirler.

Yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler, spot döviz kurundan Alman Markına çevrilirler. Uygulamada, maddi ve maddi olmayan aktifler ve menkul değerlere yatırımlar alış tarihindeki döviz kurundan işlem görürler. Döviz kurundaki düzensiz değişime bağlı bir değer artışı, kâr gerçekleşinceye kadar kabul edilmez. Almanya'daki genel uygulamada forward döviz işlemleri bilanço tarihindeki kurdan, forward sözleşmesindeki vade ile çevrilir. Forward ve spot işlemlerden doğan kâr/zararın ertelenebilir ve periyodik olarak amortize edilebilir.

6.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Alman Bankalarının yıllık hesaplarının Federal Gazete'de yayınlanması istenir. 4'üncü direktife göre Almanya'da bankaların notlarını ve yıllık raporlarını yayınlamaları gerekir. Almanya'da bütün bankalar denetimle yükümlüdürler. Konsolide hesapların yayınlanması ve denetimi için, özel bir istek yoktur. Commercial Code'da genel kurullarla konsolide edilmiş hesapların yayımı ve denetimine ilişkin bazı hükümler mevcuttur (131).

(131) OECD, s.112.

7. İRLANDA

İrlanda'da bankalar, 1963-1986 şirketler yasası ile yıllık raporlarını hazırlarlar. 4 üncü direktiften yararlanılarak hazırlanan 1986 yasası, bankaların hesaplarını, denetçi raporlarını ve yönetim raporlarını uzun süre saklamalarını ister. Bu istekler 1987 yılında yürürlüğe girmiştir. İrlanda'daki bütün devlet bankaları, Yellow Book'ta istenilen bütün hesapları saklamak zorundadırlar. 1963 yasası bütün devlet şirketlerinin konsolide bilanço hazırlamasını ister. 1976 yasası ile, inşaat şirketlerinin (Building societies) bütün hesaplarının yayınlanmasını istenirken, özel bir açıklama istenmez(132).

7.1. HESAPLARIN KAPSAMI

Direktifler¹⁶ uymunda, kredi ve avansların vadesinin analiz edilmesi gerekir. Bu ülkede, direktif, kuruluşların türüne göre etki yapacaktır. Direktif, ülkedeki özel bankalardan hesaplarla ilgili açıklamalar ister. Devlet bankalarından ise; daha çok hesaplarla ilgili notlar istenir. İnşaat şirketlerinin yıllık raporlarında direktif etkili olacaktır.

7.2 İSTENİLEN AÇIKLAMALAR

Direktifçe istenilen açıklamalar, kuruluşun türüne göre farklılık gösterirler. Bunlar (133) :

Özel bankalar için direktifin istedikleri yenidir. Dev-

(132) Arthur Anderson, s.56.

(133) Arthur Anderson, s.57.

let bankalarında ve Yellow Book'da olmayan ve istenilen açıklamalar şunlardır:

- 1- İştirak sertifikalarının, tahvillerin mevcudu ve pasiflerin % 10'u geçen borçlanmaların detayları,
- 2- Kredi, avans ve değişik ödeme listelerinde sahip olunan miktarlar,
- 3- Tahvillerin (portföydeki) bir yıldan fazla olanların gösterilmesi,
- 4- Gelirlerin bölgesel analizi,
- 5- Çalışanların istatistikleri,
- 6- Yönetici ücret ve kredileri,
- 7- Yabancı para ile ifade edilen aktif pasifler toplamı,
- 8- Vadesiz forwardişlemlerin gösterilmesidir.

7.3 DEĞERLEME KURALLARI

Sabit aktifler maliyet ya da birikmiş amortisman dü-şüldükten sonra oluşacak değerden olanı ile değerlendirir. Vadedeli devlet tahvilleri ve diğer sabit faizli uzun süre yatırım amacıyla tutulan menkuller alım fiyatları ile ifade edilirler ve kazanılan iskonta ve pirimler vade tarihine göre amorti edilirler. Diğer uzun ve kısa vadeli yatırımlar maliyet değerleriyle değerlendirir. Pazar fiyatı ise notlarda gösterilir. Kredi ve avanslar hem özel hem de genel provizyonların neti olarak ifade edilir. Diğer değerlemeler ise aşağıdaki gibidir (134):

(134) Arthur Anderson. s.57-58.

7.3.1 Gizli Rezervler

İrlanda'da gizli rezervlerin olmasına rağmen, uygulamada yaygın değildir. Çoğu İrlanda Bankası gizli rezerv uygulamasını yıllar önce terketmiş ve şimdi bu rezervlerin kullanılmasını gönülsüz olarak yapmaktadırlar.

7.3.2 Yabancı Para İşlemleri

İrlanda Cumhuriyeti'ndeki banka ve diğer finansal kuruluşlar SSAP 20 (Yabancı Para İşlemlerini kapsayan tüzük)in provizyonlarından şirketler yasasının tesiri ile muaf tutulmuşlardır. Son günlerde takip edilen muhasebe prensipleri SSAP 20 tarafından yapılmaktadır.

Bankalar yabancı para ile ifade edilen aktiflerini yıl içindeki kâr/zarardaki değişimi de dikkate alarak yıl sonu kapanış kuru ile değerlerler.

7.4 YAYINLAMA VE DENETİM

İrlanda'da Limited şirket şeklindeki bütün bankaların denetlenmesi istenir. Devlet bankalarının yıllık hesaplarını yayınlamaya başlamışlardır. İnşaat şirketleri ise denetlenmiş hesaplarını yayınlamak ve saklamak zorundadırlar(135).

8. HOLLANDA

Civil Code'un ikinci kitabının 8 inci bölümü, Hollanda'daki bütün şirketlerin yıllık hesap ve konsolide hesaplarını kapsar. Madde 400, ise kredi kuruluşlarından şu açıklamala

(135) Arthur Anderson, s.58.

ister;

- 1- Bilançonun başlıklarının ve döküminün faaliyet tipine göre (Bu Merkez Bankasınca tanımlanmıştır) yapılması,
- 2- Satışların coğrafik bölge ve faaliyet türüne göre teferruatlı dökümü,
- 3- Denetçi(yönetici) kredileri,
- 4- Özel Bankacılık riskleri için fonlar kullanılmak zorundadır.

8.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Direktifler, Hollanda'daki banka ve diğer kuruluşların hesaplarında etkili olacaktır. Bunları aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz: (136):

8.1.1 Bilanço

Posta bankaları, yerli ve yabancı bankalardaki bakiyeler, kasayı da içerecek şekilde yeniden sınıflandırılacaktır. Tahakkuk etmiş gelirler ve peşin ödemeler ayrı ayrı gösterilecektir. Uygulamada, "Hazine Bonoları ve benzeri menkul kıymetler" ile "Merkez Bankasına reeskont için uygun diğer menkuller" arasındaki teferruatlar raporlanmaktadır. Diğer açıklamalarda, kredi kuruluşlarının iştirakleri ayrı ayrı gösterilmemektedir. Giderlerin gösterilmesi, tasarruf mevduatı ve diğer talep üzerine ödenecek mevduatlar arasındaki farkları kabul edilen vade ile dikkate alınan vade arasındaki farklar ve "tahakkuk etmiş ve ertelenmiş ge-

lirler" ile "borç ve gider karşılıkları" ayrı ayrı gösterilmektedir.

Kredi kuruluşları talep üzerine ödenecek kredi ve avanslar ile, diğer kredi ve avansların arasındaki dökümü sadece hesaplarla ilgili notlarda gösterirler. Ancak, bunun bilançoda belirtilmesi gerekmektedir. Tahviller goodwill'ler, diğer maddi ve maddi olmayan aktifler ile kendi faaliyetlerinde kullanılan arsa ve binalar notlarda gösterilir.

Bunlara ilaveten uygulamada, finansal yıl kâr/zararı, hisse başına gelir, rezervler, yeniden değerlendirme karşılıkları bilançoda bir başlıkta gösterilerek, hesaplarla ilgili notlarda açıklanır. Halbuki direktif bu hesapların ayrı ayrı gösterilmesini istemektedir.

8.1.2 Bilanço Dışı Kalemler (Nazım Hesaplar)

Direktif, gerçek sayılan ve yeniden alım hükmü ile bir satış sayılan satış ve alış işlemleri arasında bir ayırım yapmıştır. Yeniden alım ve satımdan doğan yükümlülüklerin, bilanço dışı kalemlerde gösterilmesi gerekir. Direktif bu konuda, Hollanda'da bazı değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

8.1.3 Kâr/Zarar Tablosu

Alınacak faizler ve ödenecek faizler kâr/zarar hesabında tutulur. Benzer olarak alınacak ve ödenecek komisyonlar da bu hesapta tutulur. Direktif her iki durumunda ayrı ayrı gösterilmesini ister. Menkul kıymetlerden gelirler ve

diğer faaliyet gelirleri, yabancı para işlemlerinden elde edilecek farkları içerecek şekilde, "diğer gelirler" başlığı altında gösterilirler. Direktif, bunların, kâr/zarar hesabında ayrı ayrı gösterilmesini istemektedir. Direktif, buna ilaveten coğrafik bölge gelirlerinin ayrı ayrı gösterilmesini ve "diğer gelirlerin" detaylarının hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesini istemektedir.

Genel yönetim gideri tek olarak kâr/zarar hesabında gösterilir. Fakat direktif ücret ve maaşların, emeklilik maliyetleri v.b nin ayrı ayrı gösterilmesini ister. Direktifin değer düzeltmeleriyle ilgili hükümlerinin tam olarak uygulandığına söyleyemeyiz. Ayrıca olağan üstü gelir ve giderin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

8.2 DEĞERLEME KURALLARI

Uygulamadaki değerleme kuralları, 4'üncü direktiften alındığı için yeni direktifin uygulanması kolay olacaktır. Yabancı para işlemleriyle ilgili küçük değişiklikler yapılması gerekmektedir.

8.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Kredi kuruluşlarının denetim yasası, bütün kredi kuruluşlarının yıllık hesaplarının denetlenmesini ister. Bu kuruluşların, yıllık hesaplarının bir kopyasını merkez bankasına vermeleri gerekir. Şimdiki yasalar, direktiflerin yayınlama ve denetim kurallarına uymaktadır.

9. PORTEKİZ

Banka ve kredi kuruluşlarının hesapları mevcut yasa-

larca düzenlenmiştir. Konsolide hesaplar henüz Portekiz yasalarında yer almaz. Ancak 13 Haziran 25/86 yasasında, diğer AT ülkelerinde kurulu finansal kuruluşların konsolidasyonu belirtilmiştir. Bilanço şekil ve kapsamı 30 Aralık 455/78 sayılı yasada düzenlenmiştir. Portekiz Merkez Bankası bazı özel kurallar koyar. İstenilen raporlar değişmezdir. Kredi kuruluşları detaylı hesapları ve istatistikî bilgileri Merkez Bankasına düzenli olarak vermekle yükümlüdürler. Portekiz Merkez Bankası, direktiflerle uyum için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Hazırlanan yasanın 1989'da yürürlüğe girmesi beklenmektedir (137).

9.1 HESAPLARIN KAPSAMI

455/78 sayılı yasada belirtilen hesaplarla ilgili hükümlerle direktifin farklarını aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (138):

9.1.1 BİLANÇO

Tanımlanan bilanço çok detaylıdır ve direktifdeki karşılıklara ve detaylara benzer niteliktedir. Ana farklılıklar aşağıdakilerdir:

- 1- Genel Organizasyon,
- 2- Finansal yıl zararı,
- 3- Taahhüt edilen sermaye, (ödenmeyen kısmı ile net)
- 4- Portekiz Bankacılık yasasına göre hisselerimiz kalemî yoktur,
- 5- Portekiz yasası çok detaylı hesaplarla ilgili notları ister.

(137) OECD, s.66,

(138) Arthur Anderson, s.66-67, OECD s.173-175

9.1.2 Kâr/Zarar Tablosu

Portekiz yasası, gelir tablosunun yatay şeklini önermiştir. İstenilen gelir tablosu şekli ile direktifin istediği şekil arasında büyük farklılık yoktur.

9.1.3 İlave Raporlar (Additional statements)

Portekiz yasası ilave raporlarda aşağıdakileri ister:

- 1- Garanti edilen krediler,
- 2- Toplanan mevduatlar,
- 3- Hisseler, tahviller, iştiraklerin vb. listesi,
- 4- Yatırımların listesi,
- 5- Fonların kaynakları,

9.1.4 İstenilen Açıklamalar

Portekiz yasası, yayınlanan hesaplarla ilgili standart yada minimum açıklama istemez. Fakat direktif, çeşitli açıklamalar istemektedir.

9.2 DEĞERLEME KURALLARI

Değerleme kurallarını ise aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (139):

9.2.1. Aktiflerin Değerlemesi

Genel kural, aktiflerin maliyet veya piyasa değerinden düşük olanı ile değerlemektir. Yabancı para ile ifade edilen hesaplar, bilanço tarihindeki döviz kurundan Escuda'ya çevrilirler. Yatırımlar, maliyet ile kaydedilirler, Sabit aktifler elde edilme maliyetleri ile kaydedilirler. Bununla

(139) Arthur Anderson, s. 67-68, OECD, s. 173-175.

beraber aktiflerin değerlendirilmesinde özel yasalar ve yetkili otoritelerin belirleyeceği enflasyona göre tesbit edilen oran etkili olur. Portekizde direktif sonucunda çeşitli değişiklikler yapılmaktadır.

9.2.2 Karşılıklar ve Rezervler

Portekiz yasaları ve Merkez Bankası provizyon ve rezervlerin bazı durumlarda, maksimum limitlerini belirler. Gerekirse, rezerv ve karşılıklar yasaklanmıştır. Şimdiki karşılıklar:

- 1- Şüpheli alacaklar karşılığı,
- 2- Normal kredi riskleri karşılığı,
- 3- Yatırım değerlendirilmesi karşılığı,
- 4- Döviz kurları dalgalanmaları karşılığı,
- 5- Diğer riskler karşılığı,

Rezervler ise;

- 1- Yasal rezervler,
- 2- Yeniden değerlendirme rezervleri,
- 3- Zorunlu rezervler
- 4- Diğerleri,

Portekiz yasaları, direktifin istediği genel bankacılık riskleri fonunu içine almamıştır.

9.3 Yabancı Para İşlemleri

Portekiz yasaları, yabancı para ile ifade edilen bütün aktif ve pasiflerin bilanço tarihindeki döviz kurlarından ulusal paraya çevrilmesine izin verir. Değişim, kâr/zararı, kazanıldığında kaydedilir. Değişim dengesindeki değişiklikler aysonu ve yıl sonunda sadece ertelenen bilanço hesap

larına kaydedilirler.

Portekiz yasaları, 1987 den itibaren forward döviz işlemlerine izin vermiştir. Portekiz Merkez Bankası kural-larına göre, forward değişim sözleşmesi sadece bilanço dışı kalemlerde gösterilebilir. Bu döviz işlemlerinin direktife uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

9.4 YAYINLAMA VE DENETİM

Portekizde özel kredi kurumları aşağıdaki raporları yayınlayacaklardır :

- Bilanço,
- Kâr/zarar tablosu,
- Hisselerin, tahvillerin, vb.'nin dökümü,
- Yatırımların dökümü,

Geçmiş yıllarda Merkez Bankasınca bilançonun iki şek-
linin yayınlanması istenirdi ve buna ilaveten 3 ayda bir ya-
yınlanması da istenirdi. Portekizde kredi kuruluşları denet-
lendikleri raporları yayınlamakla yükümlüdürler. Bu yayın,
resmi bir gazetede ve merkezin bulunduğu yerde gerçekleşek-
tir (140).

10. İSPANYA

İspanyol Merkez Bankası, kredi kuruluşlarının finansal tabloları ve kapsamlarıyla ilgili düzenlemeler yapmıştır. Merkez Bankasının 19/1986 sayılı genelgede, " Bankaların ve tasarruf bankalarının bilanço, gelir tablosu ve ek tablola-

rın" ve değişimlerin nasıl yapılacağı, değerleme kuralları, karşılık ve bilançonun nasıl düzenleneceği belirtilmiştir. İspanyol kuruluşlarının, finansal raporları diğer AT ülkelerinde düzenlenen raporlara benzer niteliktedir. 1985'e kadar konsolide hesaplarla ilgili herhangi bir zorunluluk yokken, bu tarihten itibaren zorunlu hale gelmiştir (141)

10.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Kamu finansal raporları direktife benzer niteliktedir. Ancak farklar şöyledir (142):

- 1- Tahviller hisseler, iştirak payları, bağlı kuruluş hisseleri tek hesapta gösterilmektedir.
- 2- Kredi kuruluşlarının kendi faaliyetlerinde kullandıkları arsa ve binaların üçüncü kişilere kiralanın ve satılmak amacıyla tutulanlardan ayrılması gerekmektedir.
- 3- Taahhüt edilip ödenmeyen sermaye ve sahip olduğumuz hisseler aynı hesapta gösterilmektedir.
- 4- Bağlı şirketlerle olan bakiyeler finansal raporlarda ayrı ayrı gösterilmez.
- 5- Gelir tablosunda kazanç üzerinde vergi hissedarlar toplantısına kadar gösterilmez.
- 6- Hesaplarla ilgi notlarla ilgili sorunlar. (İspanyol kuruluşların raporlarında herhangi bir not yayınlama zorunluluğu yoktur)

10.2 DEğERLEME KURALLARI

İspanya'da kredi kuruluşları, 1985/19, 1986/8 ve

(141) OECD, s.188-190, Arthur Anderson, s.70.

(142) Arthur Anderson, s.71-72.

1987/11 nolu Merkez bankası genelgelerine uymak zorundadırlar Direktiflerle uyumu, aşağıdaki gibi inceleyebiliriz (143):

10.2.1 Kıdem Tazminatları (Recording of pension Plans)

1986 Merkez Bankası genelgesinde, kredi kuruluşlarının , çalışanlarının emeklilikleri için doğan borçlarını kaydetmekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu kuralın uygulanmasına 1988 yılında başlanmıştır. 1987 yılındaki diğer bir düzenleme, servis çalışanlarının emeklilikten doğan maliyetleri altışar yıllık periyotlar halinde kaydetmeleri gerekmektedir. Bu düzenlemeleri, çoğu kuruluş zaten uygulamakta idiler.

10.2.2 Gizli Rezervler

İspanyol yasaları ve kredi kuruluşlarının var olan muhasebe uygulamaları gizli rezervleri planlamaktadırlar. Direktifler'le bu rezervlerin oluşturulması gerekmektedir.

10.2.3 Finansal Aktiflerin Değerlenmesi

Finansal aktifler maliyet veya pazar değerinden düşük olanı ile değerlendirilmektedir, ancak bazı istisnalar mevcuttur. Kredi kuruluşları sabit faizli menkul değerlerin maliyet ve pazar değeri arasındaki farkı(zararı) yeniden düzenlemeyi kabul etmezler.

10.2.4 Yabancı Para İşlemleri

Spot döviz işlemleri, finansal yıl sonundaki döviz kurundan paseta'ya çevrilmek zorundadır. Değişim kâr yada

(143) Arthur Anderson, s.71.

zararı, muhtelif hesaplarda dikkate alınmaktadır. Genelde, birkaç istisna olmasına rağmen, forward işlem kabul edilen sözleşme tarhindeki forward değerden işlem görür.

10.3 YAYINDAMA VE DENETİM

Genel uygulamada, yıllık raporların kopyalarının hissedarlar toplantısından önce, hissedarlara verilmesi gerekir. Yıllık rapordaki bilgi, şekli ve kapsamı hakkında bir zorunluluk mevcut değildir. Yasal düzenleme olmasına rağmen denetim zorunlu değildir. Merkez Bankası kredi kuruluşlarına denetim için tavsiyede bulunmuştur. Bunun sonucu olarak bu kuruluşlar yıllık raporlarını denetletmekte ve yönetici raporlarını yayınlamaktadır. Kredi kuruluşlarının konsolide hesaplarıyla ilgili bir zorunluluk yoktur. Ancak konsolide hesapların saklanması istenir (144).

11. İNGİLTERE

İngiltere'de, şirketlerin çoğunun hesaplarını kapsayacak yasa 4 üncü direktif esas alınarak 1981 yılında hazırlanmıştır. Bu yasa, sonradan 1985 yılında tekrar düzenlenmiştir. 1985 yasası, 7'inci direktifteki konsolidasyona benzer niteliktedir. İngiltere'de Statements of Standart Accounting Praticce (SSAPs), Muhasebe Standartları Komitesi ve bankacılık gelenekleri, bankaların cari muhasebe ve raporlama uygulamalarına yol göstermektedir, Ancak bu üç organın getireceği zorunluluk sınırlıdır. Son günlerde direktif İngiliz banka-

cılık endüstrisinde raporlama konusunda önemli etki yapmaktadır.

11.1 HESAPLARIN KAPSAMI

İngiltere'deki hesapların kapsamını aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (145) :

11.1.1 Şekil

Bazı bankalar kâr/zarar tablosunun dikey şeklini kullanırken, çoğunluk yatay şekli kullanmaktadır. Direktifin izin verdiği kâr/zarar tablosu şekli ise, küçük değişikliklerle uyumlu hale gelir. Hesapların kapsamının, uygulamadan daha detaylı olması istenir.

Çoğu bankalar, özetlenmiş bilgileri hesaplarda, daha detaylı açıklamaları ise hesaplarla ilgili notlarda gösterirler. Aktif ve pasif, gelir ve gider kalemlerinin uygulamada dengesi, bir mana ifade edecek kısalıktadır. Muhtemel borçlar bilanço dışı kalemlerde gösterilir. Genel uygulamada, bilanço dışı bilgiler, hesaplarla ilgili notlarda gösterilir.

11.1.2. Açıklamalar

Bir bankanın, finansal raporunun objektif sunuş şekli; bilançonun likiditeye göre oluşudur. Bilançonun sunuşunda, kalemlerin sınıflandırılmasında vadeler açısından bir tutarsızlık mevcuttur.

Direktif bilanço da geniş kapsamlı başlıklar takdim eder. Hem aktifler hem de pasifler için notlarda vadelerin detaylıca açıklanmasını ister.

İngiliz Bankaları çalışanlarla ilgili bilgileri hesaplarla ilgili notlarda göstermek zorundadırlar. Ayrıca, coğrafi bölgelerden elde edilen kârların bölgelere göre gösterilmesi gerekir. Kredi kuruluşlarının, kendi faaliyetlerinde kullandıkları arazi ve binaların diğerlerinden ayrı şekilde göstermeleri gerekir. Kâr/zarar, faaliyet türüne göre ayrıca gösterilmelidir.

11.2 DEĞERLEME KURALLARI

Değerleme kurallarını şu şekilde inceleyebiliriz(146) :

11.2.1 Gizli Rezervler

İngiltere'de, bankaların çoğunluğu ve muhasebeciler gizli rezervlerin kullanımını reddetmektedirler. İngiliz yasaları, aktiflerin değerinden az gösterilmesine izin verirler. Direktifle uyumda, gizli rezervlerin kullanılması gerekmektedir.

11.2.2 Genel Bankacılık Riskleri İçin Fon

Genel bankacılık riski için fon, İngiltere'de, tartışmalı bir konudur. Uygulamaya göre, fon uygun olmalıdır, fakat bu fonun aşırı olmaması gerekir. Direktif, bankacılık ve sıradan riskler için fon ayrılmasını ve bu fondaki artış ve azalışların kâr/zarar hesabında ayrıntılı olarak gösterilmesini ister.

11.2.3 Yabancı Para İşlemleri

İngiltere'de, finansal raporlardaki yabancı para ile ifade edilen kalemler SSAP 20 "yabancı para işlemleri

kurallarına göre yapılır. Bu kurallar, direktiflerin istediği kurallara benzer niteliktedirler. Bu yüzden, bu konuda, direktifin uygulanmasında pek pürüz çıkmayacaktır.

11.3 YAYINLAMA VE DENETİM

İngiltere'de, yayınlama ve denetim 4'üncü ve 7'nci direktiflere göre yapılır. Bu yüzden bu ülkede bu konuda önemli değişikliklere gerek yoktur.

12. DANİMARKA

SCB (Supervision of Commercial Banks and Saving Banks) 1986'da hesap düzenlemesi ve muhasebe prensipleri üzerinde geniş bir çalışma yapmıştır. Bu düzenleme, kâr/zarar hesabının zorunlu şeklini, bilanço ve diğer hesapları kapsar. Bu düzenlemeler, hesaplarla ilgili notlardaki istekleri ve bu notların zorunluluğunu belirtir. SCB, bankaların bilançolarına aylık olarak hazırlanması ve saklanması ister. Bu ülkede SCB tarafından yapılan düzenlemeler direktifler çerçevesinde yapıldığı için, direktiflerin uyumu kolay olacaktır.

12.1 HESAPLARIN KAPSAMI

Hesapların kapsamını aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (147):

12.1.1 Bilanço

Direktifte aktifte istenilen 16 kalem Danimarka'da 12 ana başlıkta, pasifte istenilen 12 kalem ise 8 ana

(147) OECD, s.88-89, Arthur Anderson, s.42-43.

başlıkta toplanmıştır. Danimarka'da uygulamada; garantiler hem aktifte hemde pasifte yer alır. Halbuki garantiler direktife göre, bilanço dışı kalemlerde gösterilir. Bilanço ile ilgili diğer farklılıklar ise aşağıdaki gibidir:

1- Kasa ve bankalar ayrı ayrı olarak gösterilirken, direktifle uyumda bu kalemlerin tek başlıkta gösterilmesi gerekir.

2- Hazine bonoları vb. ayrı ayrı gösterilmezler.

3- İştirakler bağlı kuruluşlarda hisseler ve sahip olduğumuz hisselerin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

4- Diğer kredi kuruluşlarıyla olan bakiyeler yabancı ve yerli ayırımına göre kaydedilirler. Halbuki direktifte bu istenmez.

5- Şimdi "diğer borçlar" da gösterilen peşin elde edilen gelirler ve karşılıkların ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

6- Direktifle uyumda taahhüt edilen sermaye ve hisse primlerinin ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

12.1.2 Kâr/Zarar Tablosu

Danimarka SCB düzenlemeleri, kâr/zarar tablosunun sadece dikey bölümüne izin verir. 9 büyük gelir ve gider başlığı vardır ve bu 9 başlık 36 alt başlığı içerir. Bu başlıklar, direktifte istenilenlere benzer niteliktedir. Farkları ise :

1- Şimdi faiz gelirleri altında gösterilen menkul kıymetlerden gelirlerin ayrıca gösterilmesi gerekir.

2- Şimdi diğer faaliyet gelirlerinde gösterilen net komisyonların alınacak ve ödenecek komisyonlar olarak ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.

3- Değer düzeltmeleri ve yeniden değerlemeler, şimdiki uygulamadan daha detaylıca gösterilecektir.

4- Cari vergi karşılıklarında gösterilen olağandışı kalemlerden verginin, ayrıca gösterilmesi gerekir.

5- Şimdi kâr/zararda gösterilen alt başlıkların bir kısmının detayı, direktif ile, hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesi gerekir.

12.2 DEĞERLEME KURALLARI

Değerleme kuralları, SCB tarafından direktiflerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Yeni direktif (86/635/EEC), bu kurallarda az değişiklik istemektedir. Değerleme kurallarını aşağıdaki şekilde inceleyebiliriz (148):

12.2.1 Devir Edilebilir Menkul Değerler

Danimarka bankalarının portföylerinde devlet tahvilleri önemli bir yer tutar. Bu tahvillerin, önemli yer tutması değerleme kurallarını etkilemiştir. Danimarka bankaları uygulama da, tahvilleri yılsonu pazar faiz oranından değerler. Herhangi bir farkı, kâr/zarar hesabına aktarırlar. Brüksel'deki Danimarka Delegasyonları yıllardır devir edilebilir menkul değerlerin bilanço tarihindeki pazar değerinden değerlendirilmesine karşı çıkmışlardır. Bu konuda direktifin uygulamasında güçlüklerin olacağı açıktır.

(148) Arthur Anderson, s.43-45, OECD, s.89.

12.2.2 Gizli Rezervler

Danimarka SCB düzenlemeleri, aktiflerin maliyet yada pazar değerinden düşük olanı ile değerlendirilmesine karşındır. SCB, aktiflerin sadece maksimum değerini belirler, bu yüzden aktifler değerinden aşağıda gösterilebilir.

Tahsil edilmeyen ve şüpheli hesaplar için rezervler, gizli rezervi içerir. Menkul değerlerin pazar fiyatının altında gösterilmesi tıpkı amortisman metodlarındaki gibi, gizli bir rezerv ortaya çıkarır.

Danimarka Bankaları uygulamaları, bazı diğer ülkelerde gizli rezervlerin geniş kullanımı kadar değildir. Bunun sebebi, bankalardan istenilen yüksek kapitilasyon oranı olabilir. Zorunlu kapitilasyon uygulaması gizli rezervlerin ortaya çıkmasını geniş olarak azaltır. SCB, sadece çürük, tahsili mümkün olmayan alacaklar için gizli rezerve izin verir. Ancak direktifle uyumda, SCB'nin bu kuralını değiştirmesi gerekmektedir. Benzer olarak SCB, bankacılık riskleri fonu'na da karşındır.

12.2.3 Yabancı Para İşlemleri

Yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler yaygın olarak, bilanço tarihindeki döviz kurundan ulusal paraya çevirilirler. Bu değişimdeki fark, kâr/zarar hesabına geçirilir. Forward değişim sözleşmesi spot yada forward değer üzerinden transfer edilir. Pirimler sözleşmenin süresince amorte edilir. Direktif bu konuda az etkili olacaktır.

12.2.4 Maddi Aktifler

Cari uygulamada, binalara amortisman uygulanmaz. Arazi ve binalar son resmi değerleme oranı ile yeniden değerlenirler. Danimarka uygulamaları diğer ülke uygulamalarından farklılık gösterir. Bu konuda direktifin etkili olması beklenmektedir.

12.3 YAYINLAMA VE DENETİM

Yayınlama ve denetim konusunda direktiflerin istediklerinin tümü yerine getirildiğini söyleyebiliriz.

SONUÇ

Avrupa Topluluğu gerek ithalat, gerekse ihracat alanında dünyadaki ilk ticari birlik olması açısından önem taşımaktadır. Topluluğu ticari açıdan önemli kılan unsur, uzun zamandır süregelen mali geleneğin, günümüze kadar korunmuş olmasıdır.

Belli başlı Avrupa Kentleri olan Londra, Frankfurt, Lüksemburg ve Paris önemli mali merkezlerdir. Bunlardan Londra'da, dünya üzerindeki tüm mali işlemlerin % 25'i (sigortacılık dâhil olmak üzere) gerçekleştirilmektedir. 1984 sonu verilerine göre, dünyanın belli başlı yirmi bankasından sekizi, Avrupa Topluluğu ülkelerine aittir. Dünya sıralamasında BN Paris altıncı sırada, Barclays group sekizinci sırada, Crédit Lyonnais onbirinci sırada, Crédit Agricole onuncu sırada, Nat. Westminster Bank onikinci sırada, Société Général onüçüncü sırada, Deutch Bank ondördüncü sırada, Midland Bank onbeşinci sırada yer alırlar.

Uluslararası ticaretteki durgunluk, rekabetin artması, gelişmekte olan ülkelerin borçlarının artması, bankaların büyümesini giderek güçleştirdiği inancındayız.

Topluluk ülkeleri ticaret politikalarının uyumlaştırılması, rekabet, vergi kurallarının yaklaştırılması, devlet mali desteklerinin sınırlandırılması, sermaye pazarlarında ve sigortacılıkta uyum sağlanması gibi konular bankacılığı yakinen ilgilendirmekte ve topluluk bankacılığının gelişmesini etkilediği inancındayız.

Finans hizmetlerinin ve sermaye hareketlerinin serbest dolaşımının sağlanması, Avrupa Para Birliği'nin oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Tek pazarın gerçekleştirilmesinde temel taşlardan birisini bu dolaşımın sağlanması oluşturur.

Teknolojik gelişmelerin yarattığı engeller ve uluslararası alanda finansal ve ekonomik ilişkilerde ortaya çıkan artış, bankaların kendi ülkelerindeki bankalarla olduğu gibi, dış ülkelerdeki bankalarla işbirliğine gitmesi gereğini doğurmuştur. Bunun dışında bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisinde görülen gelişmeler, bankacılık sektörünün faaliyetlerini, önemli ölçüde etkileyebilecektir.

Banka ve kredi kuruluşlarının yıllık hesaplarıyla ilgili en son düzenleme 86/635/EEC sayılı direktifte yapılmıştır. Bu direktif kuralları ve üye ülkelerdeki uygulanmasını, çalışmamızda inceleme konusu ettik.

Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Aktif kısım 16 ana başlıktan oluşur (mali yıl zararı

ulusal yasalar pasifte gösterilmemesini istediği sürece, burada gösterilir). Pasif kısım ise 14 ana başlıktan oluşur. Bilanço kalemlerinde cari kalemlerle uzun dönem kalemler arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bu kalemlerin vadelerinin hesaplarla ilgili notlarda gösterilmesi istenmiştir. Vade ayırımının bulunmayışı sonucunda, bilanço kalemlerinin likidite seviyelerine göre düzenlenmediği sonucuna vardık. Nazım hesaplarda ise, muhtemel borçlarda "kabul ve cirolar" ve "garantiler ve munzam teminatı olarak tutulan aktifler" gösterilmiştir. Kanımızca bunların ayrı ayrı gösterilmesi gerekirdi. Taahhütlerde ise; "satış ve geri alım işlemlerinden doğan taahhütler" ayrı ayrı gösterilmesi gerekirdi. Ayrıca 86/635/EEC sayılı direktifin 5'inci maddesinde istenilen bağlı şirketlerden alacaklar, bağlı şirketlerden sertifikalı karşılığı olan veya olmayan alacaklar, bağlı şirketlere olan borçların ve bağlı şirketlere sertifikalı karşılığı olsun veya olmasın borçların birbirinden ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir.

Kâr/zarar tablosunun yatay ve dikey döküm olmak üzere iki dökümü mevcuttur. Dikey döküm 23 başlık ile gelir ve gider kalemlerini içermektedir. Bu, 4'üncü direktifin 25'inci maddesindeki döküme benzemektedir. Yatay döküm ise iki grup halinde harcama ve gelirler kalemlerini kapsar. Bu döküm de 4'ncü direktifin 24'ncü maddesine benzemektedir.

Üye ülkelerden, kâr/zarar tablosunun iki şeklinden birisi veya ikisinde kullanılmasını istenebilir. Kullanılan şekillerin yıldan yıla, aynı kalması gerekmektedir.

Direktifçe istenilen hesaplarla ilgili notlar; bilançoadaki kalemlerin detaylarını ve kalemlerle ilgili çeşitli ilave bilgileri içerir.

Direktif, maddi ve maddi olmayan aktifler her zaman sabit kıymet olarak değerlendirilmesini ister. Finansal aktifler ise, alış değeri üzerinden, eğer değerinde bir düşme olursa, en düşük değer üzerinden gösterilirler. Değer farkları kâr/zarar hesabına aktarılır ve hesaplarla ilgili notlarda gösterilir.

Yabancı para ile ifade edilen aktif ve pasifler, bilanço tarihindeki spot döviz kurundan ulusal paraya çevrilirler. Üye ülkeler forward işlemlerin, bilanço gününde geçerli olan forward döviz kurundan transfer edilmesini isteyebilir.

Üye ülkeler, ana şirket bağlı şirket ilişkisi olması halinde, bu şirketlerden konsolide hesaplarının hazırlanmasını isteyebilirler. İstenilen konsolidasyonun şekli direktiflerde belirtilmiştir.

Üye ülkelerin finansal yapıları ve sosyo ekonomik yapılarının birbirlerinden az da olsa farklılık göstermesi, direktiflerin uygulanmasında bazı güçlükler çıkmıştır. Bazı ülkelerde değerlendirme kuralları, bazı ülkelerde hesapların kapsamı, bazı ülkelerde yabancı para transferi işlemlerinde, direktifle uyumayanların olmasına rağmen; yayınlama ve denetim konusunda bütün üye ülkeler direktiflere uymaktadırlar.

Uygulamadaki aksaklıkların zamanla giderileceği ve banka ve kredi kuruluşlarının yüzyılın birleşmesinde daha güçlü olarak finansal sistemdeki yerini alacağı kanısına varılmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR:

- AKGÜÇ, Ö. : Batı Avrupa Ülkelerinde Bankacılığın Denetim ve Gözetimi, İSO Araştırma Dairesi Yayın No:10, Formül Matbaası İst.1982.
- ARTHUR ANDERSON CO: EEC Harmonisation of Financial Reporting by Financial Institution, Brussels EEC DIRECTİVES 1987.
- ARTUN, T. : AET'de Bankacılık ve Parasal Sorunlar, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını No: 1979/203 DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü Matbaası, Ankara 1981.
- BOLAT, Ö. : Avrupa Topluluğunda Sermayenin Serbest Dolaşımı-İlgili Mevzuatın İncelenmesi, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 1989 No:75.
- British Bankers Association, Prudential Regulation of Bank in the EEC (Report), by IBRO, Moor House, London, 1975.

- CCE, : La nouvelle économie européenne, Economie Européenne No: 35 Mars 1988.
- CCE, : La Création d'un Espace Financier Européen Economie Européenne, No:36 Mai 1988.
- CEC, : The Forth Company Law Directive Implementation by Member States, Document, Luxembourg 1987.
- Clarotti, P. : L'harmonisation des Comptes Annuels des Banques et Autres Etablissements Financiers Dans la Communauté Européenne, Publiée par le Centre d'etude Financieres Brussels, Mars 1982.
- Dassesse, M. : EEC Banking Law, Lloyd's of London Press Ltd. 1985.
- Elstabs, M. : Banking Structures and Sources of Finance on the EEC, Banker Researcher, London 197
- Hendrie, A. : Banking in the EEC, 1989 Structures and Sources of Finance, Financial Times Business Information, London, 1988.
- KARACAN, A.İ., : Yabancı Paralı İşlemler Muhasebesi ve Yabancı Para Üzerinden Düzenlenmiş Mali Tabloların Dönüştürülmesi Hakkında Bir İnceleme, Yapı ve Kredi Bankası AŞ., İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Bankacılık Araştırmaları Dizisi No:3, İstanbul 1985.
- KARAUCAK Oğuz,Ş. : Uluslararası Alanda Hizmet Sektörünün Gelişimi, Avrupa Topluluğu Örneği, İkti-

- sadi Kalkınma Vakfı Yayınları Kasım 1989.
- KUMRULU, A.G. : Avrupa Topluluklarının Bankacılık Sektörü ve Sermayenin Serbest Dolaşımını İlgilendiren Mevzuat, TBB Ayyıldız Matbaası, Ankara 1988.
- Mastropasqua, Salvatore, The Banking System in the Countries of the EEC Institutional and Structural Aspects, Sijthaff and Noordhoff International Publishers B.V. Netherland 1979.
- OECD, : Bank Profitability Financial Statement of Bank with Methodological Country Note 1980-1984, Paris 1987.
- Oldham, K.Michael: (Çev: DAVUT A.) Muhasebe Sistemleri ve Avrupa'daki Uygulamalar, Anadolu Üniversitesi Yayın No:352 İİBF, Yayın No:77, Eskişehir 1989.
- Price Waterhouse.: Research on the "Cost of Non-Europe" Basic Frinding, Volume 9, Document CEC, Luxembourg 1988.
- SOLAŞ, Ç. : AET'de Muhasebe Armonizasyonu Çalışmaları ve Türkiye Uygulaması, Merkez Matbaası, İstanbul 1982.
- TÜSİAD, : AT ve Türkiye'de Bankacılık-Uyumla İlgili Sorunlar, İstanbul 1988.
- YÜKSEL, A. : Ortak Pazar ve Bankacılık, TBB, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1970.

MAKALELER :

- Biblio 1992 : "Europe's Saving Bank", No:5 1989.
- Gilibert, PL, diğ er. : "The Impact of Financial Market Integration on the European Banking Industry", EIB Paper March 1989.
- Lygum, B. ve diğ er. : "The Spanish Financial System", EIB Papers December 1989 No:12.
- Lygum, B. ve diğ er. : "The Portuguese Financial System", December 1988.
- Zavvos, G. : "Towards European Banking Act", Common Market Law Review, 25, 1988 Kuwer Publishers .

DİR EKTİ FLER :

- 68/151/EEC Official Journal of the European Communities
14 Mart 1968.
- 77/780/EEC Official Journal of the European Communities
17 Aralık 1977 L.322.
- 78/660/EEC (4'üncü direktif) Official Journal of the European Communities 14 Ağustos 1978. L.222.
- 83/349/EEC (7'nci direktif) Official Journal of the European Communities 18 Haziran 1983 L.193.
- 84/253/EEC (8'nci direktif) Official Journal of the European Communities 12 Mayıs 1984 L.126.
- 86/635/EEC Official Journal of the European Communities
31 Aralık 1986 L.372.

87/62/EEC Official Journal of the European Communities

4 Şubat 1987 L.33.

87/598/EEC Official Journal of the European Communities

4 Şubat 1987 L.33.

87/598/EEC Official Journal of the European Communities

24 Aralık 1987 L.365.